

GOSPODAR

SVIJETA

BalkanDownload.org

JULES VERNE

Prema dogadjajima
iz romana Julesa
Vernea Robur Osvajač
i Gospodar Sviljeta
snimljen je film Master
of the World (1961.)

GOSPODAR SVIJETA

Jules Verne



GOSPODAR SVIJETA

Naslov izvornika
MAÎTRE DU MONDE

Autor
Jules Verne

Prijevod
Damir Ivankić

Nakladnik
Selman d o.o., Zagreb
M. Trnine 26
tel: 01/6130 951, 098 1627 933
www.selman.hr
Za nakladnika
Mirsad Selman

Dizajn i priprema za tisk
Zen brigada, Velika Gorica
099 2098 211

Tisk
Grafocentar, Sesvete

Zagreb, 2015.

ISBN 978-953-7881-09-2



CIP zapis dostupan u
računalnom katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 900101.

I. poglavje

ŠTO SE DOGADA U PLANINAMA

Planinski lanac usporedan s američkom atlantskom obalom, što se proteže kroz Sjevernu Karolinu, Virginiju, Maryland, Pennsylvaniju i državu New York, nosi dva imena – gorje Allegheny i Apalačko gorje. Čine ga dva različita lanca: na zapadu visovi Cumberland, a na istoku planine Blue Ridge.

Iako se ovaj gorski sustav, koji je najveći u ovome dijelu Sjeverne Amerike, proteže dužinom od nekih devet stotina milja, odnosno tisuću i šest stotina kilometara, njegova prosječna visina ne prelazi tisuću i osam stotina metara, a vrhunac mu obilježava Mount Washington, uzdižući se do visine od tisuću devet stotina i osamnaest metara.

Ova kralježnica, ako se tako može opisati, čiji jedan kraj tone u vodama Alabame, a drugi u onima Saint Lawrencea, ne nudi mnogo razloga za posjet planinara. On nije primamljiv kao veličanstveni vrhovi Staroga i Novoga svijeta, budući da njegov gornji rub ne dopire do visokih slojeva atmosfere. Ipak, postoji jedan vrh u ovome lancu, poznat kao Veliki Eyry, do kojega planinari još ne uspiješe doći jer se po svemu čini nedostupnim.

Štoviše, premda taj Veliki Eyry bijaše zanemaren od strane penjača, stiglo je vrijeme kada će on pobuditi pozornost, pa čak i strah u javnosti, zbog nekih vrlo naročitih razloga što ih moram navesti na početku ove priče.

Ako ovdje govorim o sebi, to je stoga što sam bio duboko uključen – kao što će se vidjeti – u neka od najčudnovatijih zbivanja kojima ovo dvadeseto stoljeće može svjedočiti. Ponekad se čak i sam pitam je li se sve to uistinu dogodilo, žive li doista ove slike u mome sjećanju i nisu li one samo plod moje mašte. Kao glavni inspektor savezne policije u Washingtonu, potaknut i vlastitom radoznalošću, koji je već petnaest godina sudjelovao u raznim poslovima, često radeći na tajnim zadacima, nisam se iznenadio kada me šef odjela zadužio za ovu zapanjujuću istragu punu neprobojnih tajni. Na samome početku ove priče, važno je da mi vjerujete na riječ. Za neke činjenice ne mogu priložiti nikakvo drugo svjedočenje doli vlastito. Ako ne želite vjerova-

ti, dobro – neka bude tako!

Na zapadu Sjeverne Karoline, duboko usred slikovitih planina Blue Ridge uzdiže se Veliki Eyry. U svom velikom valjkastom obliku jasno se vidi iz Morgantona, gradića izgrađenog na rijeci Catawba, a još jasnije iz sela Pleasant Garden, nekoliko milja bliže planinama.

Što je u stvari taj Great Eyry? Zašto su ga ljudi iz okruga tako nazvali? Za planinski lanac Blue Ridge (engl. modri greben) savršeno je prirodno i jasno kako mu ime dolazi od vedute, jer u određenim atmosferskim uvjetima on djeluje neobično modro i udaljeno. A pomisao koju bi svatko, naravno, zbog imena Velikog Eyry (eng. grijedlo) mogao dobiti jest da je ovo utočište ptica grabljivica – orla, kondora, strvinara. Je li to dom velikih krilatih stvorenja, što ovdje lete i kriču izvan dosega čovjeka? Ne, Veliki Eyry nije se činio osobito privlačan pticama; naprotiv, ljudi iz okruga počeli su primjećivati kako se, nekih dana, ptice koje bi krenule prema njegovu vrhu žurno sklanjaju, kružeći visoko iznad grebena, da bi potom brzo odletjele, parajući zrak svojim neugodnim kričanjem.

Zašto onda taj naziv Veliki Eyry? Možda bi bolje bilo reći da je „kruna“, što se kao ime može pronaći u svim zemljama planinskih područja. U središtu toga obruča strmih klisura mogao bi se nalaziti ogroman duboki bazen. Možda bi čak u tome krugu moglo ležati i planinsko jezero, kakvih ima u drugim dijelovima Apalačkog gorja, jedna laguna pojena kišom i otopljenim zimskim snjegovima. Ne bi li ga već sada trebalo pod takvim imenom uvrstiti u geografski imenik?

Da iscrpimo pretpostavke, nije li možda ovo krater vulkana, uspavanog stoljećima, čija bi se unutarnja vatra još uvijek mogla probuditi? Moraju li u njegovoј blizini strahovati od erupcije slične nasilnom vulkanu Krakatau ili srdžbi brda Pelee? Ako doista ondje u sredini postoji jezero, zar ne postoji i opasnost da bi se njegove vode, prodirući u slojeve ispod, zbog vulkanske vatre mogle pretvoriti u paru i vratiti se u ogromnoj eksploziji, prijeteći pitomoj ravnici Karoline erupcijom sličnom onoj na otoku Martinique 1902. godine?

Doista, u prilog ovoj posljednjoj mogućnosti, tamo su se nedavno pojavile izvjesne pojave koje bi mogle biti povezane s djelovanjem podzemnih sila. Dim je lebdio iznad planine. Jednom su čak neki farmeri, radeći u polju, čuli potmule i neobjašnjive zvukove.

Noću je vrh bio okrunjen vatrenom sjajem.

Kada je vjetar oblak dima nosio istočno prema Pleasant Gardenu, donosio je ugarak i pepeo. I na kraju, jedne mrkle noći, u odrazu s niskih oblaka, blijedi je plamen obasjao okolni okrug svojom zlokobnom svjetlošću.

Stoga nije bilo čudno što su uslijed ovih čudnih pojava ljudi iz okruga postali ozbiljno uznemireni. A ovaj je nemir iziskivao da se dozna o čemu se tu radi. Novine u

Karolini bombastično su pisale o Velikom Eyryju i njegovoj tajni, pitajući nije li opasno živjeti u takvome području. Novinski članci budili su znatiželju i strah – znatiželju onih koji nisu bili u opasnosti i te su pojave doživljavali samo kao čudan prirodni fenomen, a strah onih koji bi vjerojatno i bili žrtve ako bi se stvarno dogodila katastrofa. Ovi potonji bili su građani Morgantona, a još više dobri ljudi iz Pleasant Gardena, kao i oni čiji su zaseoci i farme ležali dublje prema planini.

Zaista je bilo žalosno da se planinari nikada prije nisu pokušali popeti do vrha Velikog Eyry. Klisure koje ga okružuju nisu nikada bile svladane, niti je ikada itko pronašao kakav prolaz u njegovu unutrašnjost.

S okolnih vrhova, na udaljenosti od nekoliko kilometara, nije se moglo vidjeti u unutrašnjost Velikog Eyry. Mount Wellington, jedan od najviših u Allegheniju, bio je predaleko.

Ipak, ako je vulkanska erupcija prijetila zapadnom dijelu Karoline, znači da je potpuni pregled planine postao prijeko potreban. Stoga je odlučeno da se pokuša doprijeti do Velikog Eyry ne bi li se utvrdio uzrok uočenih pojava.

Sada, prije pokušaja samog uspona na obruč, za koji se znalo da je teško izvodljiv, postojao je jedan način koji je nudio priliku za pregled unutrašnjosti Velikog Eyry bez pentranja po provalijama.

Prvih dana rujna te godine, poznati aeronaut Wilker spremao se poletjeti iz Morgantona svojim balonom. Iskoristivši povjetarac s istoka, on se lako mogao uspeti balonom i zaploviti iznad Velikog Eyry. Tu bi s dovoljne visine snažnim dalekozorom mogao pretražiti njegove dubine. Tako bi doznao je li se doista među stijenjem otvorilo grotlo vulkana. Ovo je bilo glavno pitanje. Kada bi se na njega odgovorilo bilo bi jasno trebaju li se u okrugu bojati erupcije u bližoj ili daljoj budućnosti.

Uzlet je započeo prema predloženom programu. Vjetar je bio umjeren i stabilan; nebo je bilo vedro; jutarnja magla nestajala je pod žestokim zrakama sunca. Ako unutrašnjost Velikog Eyry ne bude ispunjena dimom, aeronaut će ga svojim dalekozorom moći pregledati u cijelosti. Ako se pare budu dizale, on će, bez sumnje, moći otkriti njihov izvor. Tada bi se moglo zaključiti da u tom dijelu planina Blue Ridge postoji vulkan i da je Veliki Eyry njegov krater.

Balon se uspeo odjednom do visine od pet stotina metara i tu se gotovo nepomično odmarao četvrt sata. Očito se istočni vjetar, koji je na površini Zemlje bio oštar, nije osjećao na toj visini. Tada se, nesretnom prilikom, balon našao u nepovoljnoj struji što ga stade zanositi prema istoku. Njegova udaljenost od planinskog lanca naglo se povećavala. Unatoč svim naporima aeronauta, građani Morgantona mogli su vidjeti samo kako balon nestaje na suprotnom obzoru. Kasnije su doznali da je on sletio u blizini Raleigha, glavnoga grada Sjeverne Karoline.

Kako ovaj pokušaj nije uspio, dogovoreno je da bi trebalo pokušati ponovno kada

prilike budu povoljnije. I doista, s planine se čula nova tutnjava, u pratični dimnih oblaka i bljeskova treperave svjetlosti noću. Razumljivo, nemir se nastavio. Na pitanje prijeti li okruglu i dalje opasnost od potresa ili vulkana još nije bilo odgovora.

Međutim, tijekom prvih dana travnja ove godine, ovaj više ili manje neodređeni strah okrenuo se prema stvarnoj panici. U novinama je brzo odjeknula sva panika iz javnosti. U čitavom okrugu od planina do Morgantona bili su uvjereni da je erupcija neizbjegljiva.

Noću od četvrtog na peti travnja, dobre ljude Pleasant Gardena probudila je iznenadna buka. Pomisao da se na njih ruši planina izazvala je strahovitu paniku. Izjuriše oni iz svojih kuća, spremni za bijeg, u strahu da se pred njima ne otvoriti kakav golemi ponor koji bi mogao progutati sve farme i zaseoke kilometrima uokolo.

Noć je bila vrlo mračna. Teški oblaci pritiskali su ravnicu. Čak i da je bio dan, vrh planine ostao bi nevidljiv.

Usred te neprobojne tame, nije bilo odgovora na plač koji je dolazio sa svih strana. Prestravljeni skupine muškaraca, žena i djece mahnitale su crnim cestama u divljoj zbrici. Sa svih strana čuo se vrisak:

- To je potres!
- To je erupcija!
- Odakle dolazi?
- S Velikog Eyry!

U Morganton je hitro stigla vijest kako kamenje, lava i pepeo padaju po zemlji.

Mudriji građani, međutim, mogli bi primjetiti kako bi se, ukoliko je bilo erupcije, buka nastavila i pojačala, a plamen pojavio iznad kratera; ili bi barem njegov jezivi odraz prodrao kroz oblake. Sada se čak ni ovaj odraz nije mogao vidjeti. Ako je to bio potres, preplašeni ljudi vidjeli bi da se njihove kuće nisu raspale od treska. Možda je sav taj metež uzrokovala lavina, pad kakve moćne stijene s vrha planine.

Čitav sat protekao je bez drugih nezgoda. U prelasku preko masiva Blue Ridge, vjetar sa zapada tugaljivo je naricao kroz iglice borova nagomilanih u plićaku močvara.

Činilo se da više nema nikakvog razloga za paniku i ljudi su se počeli vraćati kućama. Svi su, međutim, nestrpljivo čekali dolazak dana.

Nema sumnje, očito se ipak ogromna stijena odvalila i skotrljala s krajnjih vrhova Velikog Eyry. Čim svane, oni će se moći u to uvjeriti, krenu li pretraživati podnožje planinskog lanca.

Potom iznenada, blizu tri sata ujutro, još jedna uzbuna! Plameni jezici iskočiše iznad stjenovitog vrha Velikog Eyry. Odbijajući se od oblaka, osvijetliše nebo do velike udaljenosti. Začulo se i pucketanje, kao da dolazi od gorućih stabala. Je li to spontano izbio neki požar? I što mu je bio uzrok? Munje ga nisu mogle zapaliti; nikakva grm-

ljavina nije se čula. Istina, bilo je dosta materijala za vatru. Na tim visinama masiv Blue Ridge dobro je pošumljen. Tu raste svakakvo drveće, čempresi, lepezaste palme i ostalo zimzeleno raslinje.

– To je erupcija! To je erupcija!

Krik je odjeknuo sa svih strana. Erupcija! Veliki Eyry je, dakle, bio krater vulkana zakopanog u utrobi planine. I zar se nakon toliko godina, toliko stoljeća sada ponovo probudio?

Hoće li nakon plamena sada slijediti kiša kamenja i pepela? Hoće li poteći lava u usijanim bujicama i zapaliti sve što joj stoji na putu, uništiti gradove, sela, farme, sav taj predivan svijet livada, polja i šuma, sve do Pleasant Gardena i Morgantona?

Ovaj put panika je bila neizmjerna i ništa je nije moglo zaustaviti. Žene s djecom u naručju, u bjesomučnom užasu, trčale su cestama prema istoku. Muškarci, napuštajući svoje domove, iznosili su svežnjeve svojih najdragocjenijih stvari i puštali domaće životinje, konje, stoku i ovce, što se razbjježaše u svim pravcima. Kakav nered nastade iz te gomile, ljudske i životinjske, u najcrnjoj tami, usred šume, pod prijetnjom vulkanskog ognja, uz granicu močvara čije vode bi se mogle izliti i sve poplaviti! A i tlo bi moglo nestati pod nogama bjegunaca! Hoće li oni na vrijeme spasiti sebe, ako se slapovi užarene lave dokotrljaju niz padinu i presijeku im put?

Ipak, neki od važnijih i razboritijih farmera nisu podlegli ovakvom ludom bijegu i činili su sve da ga obuzdaju.

Uputivši se u izviđanje na kilometar i pol od planine, primjetili su kako se odsjaj plamena smanjuje. Zapravo, teško se činilo da području prijeti opasnost od erupcije. Nikakvo kamenje nije letjelo u zrak, nikakve bujice lave nisu se mogle vidjeti na obroncima, nikakav tresak nije drmao tlo. Nije bilo nikakvih tragova seizmičkih poremećaja koji bi bili sposobni isprevrtati zemlju.

Stoga se ispravno moglo zaključiti kako u unutrašnjosti Velikog Eyry požar jenjava. Njegov odsjaj u oblacima postepeno je slabio i ubrzo će čitav kraj utonuti u mrak do zore.

U međuvremenu, bijeg bjegunaca prestao je na udaljenosti koja im se činila sigurnom od svih opasnosti. Potom se neki odvažiše natrag prema planini. Na neke farme vratiše se prije zore.

Ujutro se s vrhova Velikog Eyry jedva mogao nazrijeti i najmanji ostatak dimnoga oblaka. Vatra je svakako ugasla; ako nije bilo moguće utvrditi njen uzrok, barem se moglo nadati kako ona neće opet izbiti.

Onda se pojavila mogućnost da Veliki Eyry zapravo uopće nije bio poprište vulkanske aktivnosti. Ništa nije ukazivalo na to da je okruglu prijetila nemilost erupcije ili potresa.

No opet, oko pet sati, točno ispod sljemena planine, gdje su se još zadržavale sjene

noći, čudan je šum proparao zrak, neka vrsta zujanja u pratnji klepeta moćnih krila. I da je bio potpuni dan, možda bi farmeri vidjeli prelet ogromne ptice grabljivice, neke nebeske nemani, što nakon uzleta iz Velikog Eyry nestade prema istoku.

II. poglavje

U MORGANTONU

Dvadeset i sedmoga travnja, napustivši Washington noć prije, stigao sam u Raleigh, glavni grad države Sjeverne Karoline.

Dva dana ranije pozvao me je načelnik savezne policije u svoj ured. Moj me šef dočekao s nekim nestrpljenjem.

– John Strock! – počne on. – Jeste li vi još uvijek onaj agent koji nam je već toliko puta dokazao svoju predanost i oštoumnost?

– Gospodine Ward, – odgovorih mu uz naklon – nije na meni da vas uvjeravam kako nisam izgubio nimalo svoje oštoumnosti. Ali što se tiče moje predanosti, slobodan sam izjaviti da ona u cijelosti pripada vama.

– Ne sumnjam u to – nastavi gospodin Ward – i postavit ću vam samo jedno određenije pitanje: Jeste li još uvijek čovjek pun znatiželje i ljubitelj zagonetki, onakav kakvog sam oduvijek poznavao?

– Još uvijek, gospodine Ward.

– I taj radoznali nagon nije oslabio u vama kad ste ga toliko iskorištavali?

– Nimalo!

– Dobro, Strock, onda slušajte.

Gospodin Ward, čovjek od nekih pedesetak godina, velike snage i razuma, bio je vrlo iskusan u obavljanju visoke dužnosti na kojoj se nalazio. Nekoliko mi je puta znao povjeriti teške zadatke koje sam ja uspješno obavio, čak i poslove od političkog interesa, stekavši tako njegovo povjerenje. Zadnjih nekoliko mjeseci, međutim, nije bilo potrebe za mojim uslugama, pa mi je dokolica postala mučna. Stoga sam nestrpljivo čekao što će mi reći. Bez sumnje, njegovo ispitivanje značilo je da on spremi ozbiljan i važan zadatak za mene.

Evo, dakle, s kakvim me je slučajem upoznao načelnik policije – slučajem što je izazivao zabrinutost javnosti ne samo u Sjevernoj Karolini i okolnim državama, već i diljem Amerike.

– Vi nesumnjivo znate – reče on – da se tamo na jednom dijelu Apalačkog gorja, u blizini Morgantona nešto zbiva?

– Dakako, gospodine Ward. Tamošnje pojave koje su u najmanju ruku veoma čudne pobudile bi svačiju znatiželju.

– One jesu čudne, čak nevjerljivne, Strock. U to nema sumnje. Ima razloga da se upitamo predstavljaju li ove pojave oko Velikog Eyry izvor neprestane opasnosti za tamošnje ljude i najavljuju li one kakvu vulkansku erupciju ili potres...

– Ta bojazan jest opravdana, gospodine Ward.

– Mi, dakle, Strock, moramo dozнати u čemu je stvar. Čak i da smo nemoćni pred velikom prirodnim silom, ljudi moraju biti upozorenji na vrijeme kakva im opasnost prijeti.

– To je dužnost vlasti, gospodine Ward – odgovorio sam. – Potrebno je dozнати što se gore zbiva.

– Točno, Strock, no to neće biti nimalo lako. U tom se kraju govori da je preko litica nemoguće doći do unutrašnjosti Velikog Eyry. No, je li to ikada itko pokušao učiniti pod povoljnim uvjetima? Sumnjam i vjerujem kako ozbiljno pripremljen pokušaj teško može omanuti.

– Ništa nije nemoguće, gospodine Ward i vjerujem da su u pitanju samo troškovi...

– Opravdani troškovi, Strock. Smatram da na njih ne treba gledati kada čitavo stanovništvo valja umiriti ili sačuvati od katastrofe. Uostalom, možda taj Veliki Eyry i nije tako nedostupan kao što se govori. Tko zna, možda je ondje našla sklonište kakva banda zločinaca koji su pronašli put pristupa nepoznat drugima?

– Što?! Zar sumnjate da su razbojnici...

– Možda se varam, Strock, i možda svi ti čudni prizori i zvukovi imaju prirodno objašnjenje. Pa upravo to želimo riješiti, u najkraćem roku.

– Dopustit ćete mi jedno pitanje, gospodine Ward?

– Izvolite, Strock.

– Kada stignemo na Veliki Eyry i saznamo porijeklo tih pojava, bude li doista ondje krater i ako je erupcija na pomolu, bismo li je mogli spriječiti?

– Nikako, Strock, ali upozorit ćemo okolno stanovništvo. Svi u selima znat će što mogu očekivati, a ni na farmama neće biti iznenadenja. Ako neki vulkan u Allegheniju prijeti Sjevernoj Karolini katastrofom sličnoj onoj na Martiniqueu, kada ga je pokopala lava s Peleea, bar će se ti ljudi negdje skloniti.

– Volio bih vjerovati, gospodine Ward, da okruglu ne prijeti tako velika opasnost.

– Nadam se da ne prijeti, Strock. Čini mi se malo vjerojatnim da u planinskom lancu Blue Ridge postoji kakav aktivni vulkan. Apalačko gorje nije vulkanskoga porijekla. A opet, prema pristiglim izvješćima, iz Velikog Eyry jest sukljao plamen. Ljudima se činilo da su osjetili ako ne potres, onda neko podrhtavanje tla sve do blizu Pleasant Gardena. Jesu li ove činjenice stvarne ili umišljene? S time treba biti načisto.

- Vrlo razborito, gospodine Ward. Ne smijemo gubiti vrijeme.
 - Zbog toga smo, Strock, odlučili provesti istragu fenomena Velikog Eyry. Valja što prije do okruga, prikupiti sva svjedočanstva, ispitati građane i farmere. Za to smo izabrali agenta kojem se ovakva stvar može povjeriti, a taj ste agent vi, Strock.
 - Oh, vrlo rado, gospodine Ward, – uzviknuh – i budite uvjereni da neću propustiti ništa kako bih potpuno opravdao ukazano povjerenje.
 - Ja to znam, Strock, i mogu dodati da je ovaj zadatak kao stvoren za vas.
 - Više no ijedan drugi, gospodine Ward.
 - Ovo će vam biti sjajna prilika za pokazivanje, a nadam se i zadovoljenje, te vaše omiljene strasti što leži u srži vašega temperamenta.
 - Kao što ste rekli...
 - Bit ćete slobodni raditi onako kako budu iziskivale okolnosti. Što se troškova tiče, bude li potrebno da organizirate uspon, što bi moglo skupo stajati, imat ćete odriješene ruke.
 - Ja ću učiniti kako najbolje budem mogao. Gospodine Ward, možete računati na mene.
 - Dopustite mi još, Strock, da vas upozorim da budete posve diskretni dok budete prikupljali informacije u tom kraju. Tamo su duhovi već previše uzbudjeni. Morat ćete s izvjesnom rezervom primiti sve što vam kažu, i iznad svega, izbjegnite podizanje svake dodatne panike.
 - To se podrazumijeva.
 - Uputit ćemo vas na gradonačelnika Morgantona, koji će raditi u dogовору с вама. Još jednom, budite oprezni, Strock, i upućujte u vašu istragu samo one osobe koje vam budu neophodno potrebne. Mnogo ste nam puta dali dokaza vaše inteličnosti i umještosti; i ovoga puta uvjereni smo da ćete uspjeti.
 - Ako ne uspijem, gospodine Ward, bit će da sam naišao na nepremostive prepreke, jer doista je moguće da se Velikom Eyry ne može prići, a u tom slučaju...
 - U tom slučaju, vidjet ćemo što nam je činiti. Ponavljam, mi znamo da ste vi i po pozivu i po nagonima najradoznaliji čovjek, a ovo je divna prilika za zadovoljite tu vašu radoznalost.
- Gospodin Ward je bio u pravu.
- Zatim ga upitah:
- Kada bih morao krenuti?
 - Sutra.
 - Sutra napuštam Washington, a prekosutra bit ću u Morgantonu.
 - Obavještavajte me pismima ili brzjavima.
 - To neću propustiti, gospodine Ward. Prije nego što vas napustim želio bih vam još jednom izraziti svoju zahvalnost što ste mene odabrali da vodim istragu u slučaju

Velikog Eyry.

Nisam mogao ni zamisliti što mi je spremala budućnost!

Odmah sam se vratio kući i obavio pripreme za odlazak. Već u ranu zoru brzi me vlak nosio prema glavnome gradu Sjeverne Karoline.

Stigavši iste večeri u Raleigh, ondje sam prenoćio, da bih tijekom idućeg poslijepodneva željeznicom što vozi u zapadni dio države stigao na željezničku postaju u Morgantonu.

Morganton je, u stvari, bio tek obično naselje. Izgrađen je na slojevima iz jurskog razdoblja, osobito bogatim ugljenom. Njegovi rudnici osiguravali su mu napredak. Tu su također bili brojni izvori mineralne vode, koji su tijekom sezone privlačili mnoge posjetitelje. Oko Morgantona je bogata poljoprivredna zemlja, sa širokim žitnim poljima. Ona se proteže između mnogobrojnih baruština i močvara prekrivenih mahovinom i trstikom.

Vazdazelene šume uzdižu se visoko po planinskim obroncima. Ono što ovome području nedostaje jesu izvori prirodnog plina, tog neprocjenjivog izvora energije, svjetlosti i topline, kojima obiluje većina alegenijskih dolina.

Zbog takvog sastava zemlje i njene plodnosti, područje je gusto naseljeno. Sela i farme, zbijeno pa raštrkano, nižu se do samih granica planinskih šuma.

Tako bi bilo ugroženo na tisuće ljudi kada bi Veliki Eyry uistinu bio vulkan, ako bi njegova erupcija prekrila okrug šljakom i pepelom, ako bi ga preplavile bujice lave ili ako bi se pomicanje tla uslijed potresa protegnulo sve do Pleasant Gardena i Morgantona.

Gradonačelnik Morgantona, gospodin Elias Smith, bio je visok čovjek, snažan i poduzetan, star najviše četrdeset godina, koji je zdravljem prkosio svim liječnicima dviju Amerika, vičan zimskim mrazevima i ljetnim vrućinama, što u Sjevernoj Karolini znaju itekako pretjerati. Ne samo da je bio strastveni lovac na običnu pernatu i krznenu divljač, već napadač na medvjede i pantere, zvijeri kojih je još uvijek bilo u divljim klancima i gustim čempresovim šumama Alleghenija.

Gospodin Smith je bio i bogat zemljoposjednik, s nekoliko farmi u vlasništvu. Neke je sam obrađivao, a neke dao u zakup. Čak i najudaljenije zakupce često je obilazio. Doista, kad god ga službene dužnosti nisu zadržavale u njegovom takozvanom domu u Morgantonu, on bi provodio vrijeme u izletima i lov, ponesen neodoljivim lovačkim nagonima.

Poslije podne zatražih da me odvedu kući Eliasa Smitha. On me je očekivao, jer su mu već brzojavili da dolazim. Uručio sam mu pismo preporuke gospodina Warda te nas dvojica brzo sklopismo poznanstvo.

Gradonačelnik Morgantona me primio vrlo otvoreno, bez formalnosti, s lulom u ustima i čašom brendija na stolu. Drugu čašu odmah je donijela služavka, i ja sam

morao prvo nazdraviti svom domaćinu prije no što smo započeli razgovor.

– Šalje vas gospodin Ward – reče on raspoloženo. – Dobro, pijmo u zdravlje gospodina Warda!

Kucnuli smo čaše i ispili u čast načelnika policije.

– A sada, o čemu se radi? – upita me Elias Smith.

Na to sam gradonačelnika Morgantona upoznao s uzrokom i svrhom moga dolaska u taj okrug Sjeverne Karoline. Podsjetio sam ga na činjenice, ili bolje reći pojave koje su se nedavno zbile u kraju. Objasnio sam mu – i on se složio – kako je važno da se okolno stanovništvo umiri ili bar upozori na opasnost. Rekao sam mu da su vlasti s pravom zabrinute zbog ovakvog stanja stvari i da žele pomoći koliko bude u njihovoj moći. Na koncu, dodao sam da mi je načelnik dao odriješene ruke kako bih proveo brzu i učinkovitu istragu slučaja Velikog Eyry. Nisam morao ustuknuti pred bilo kakvim teškoćama zbog troškova, jer je ministarstvo bilo spremno pokriti sav trošak mog zadatka.

Elias Smith sve je slušao bez riječi, samo je nekoliko puta dopunio svoju i moju čašu. Iako je mirno pućkao lulu, mom je izlaganju poklonio punu pozornost. Vidjeh kako mu se s vremena na vrijeme zarumeniše obraz dok su mu se oči sjajile pod čupavim obrvama. Očito su i glavnoga dužnosnika Morgantona zabrinjavali događaji s Velikog Eyry te je on bio isto toliko nestrpljiv kao i ja da se otkrije uzrok tih pojava.

Kada sam završio svoje izlaganje, Elias Smith je nekoliko trenutaka šutio i samo gledao u mene.

– Dakle, – reče mi – u Washingtonu žele znati što Veliki Eyry skriva u sebi?

– Tako je, gospodine Smith.

– I vi, također?

– I ja!

– Tako isto i ja, gospodine Strock!

Bili bismo dobar par u našoj radoznalosti.

– Vi ćete shvatiti – dodao je, kuckajući pepeo iz lule – da sam kao zemljoposjednik uvelike zainteresiran za ove priče o Velikom Eyry, a da kao gradonačelnik moram voditi brigu o dobrobiti svojih građana.

– Dakle imate dva razloga, gospodine Smith, – odgovorio sam – zbog kojih želite otkriti uzrok tih pojava što uznemiruju čitav kraj! Bez sumnje, one se i vama moraju činiti jednako neobjasnjive i uznemirujuće kao i vašim sugrađanima.

– Neobjasnjive svakako, gospodine Strock. Ali, što se mene tiče, ja ne vjerujem da bi Veliki Eyry bio krater jer lanac Allegheny nije vulkanskog porijekla. Nigdje, ni u klancima Cumberlanda, ni u dolinama Blue Ridgea, nema tragova pepela, troske, lave i drugih vulkanskih tvari. Ne mislim, stoga, da okrugu Morganton prijeti opasnost od nečega takvog.

– Zar doista tako mislite, gospodine Smith?

– Naravno.

– A podrhtavanje tla koje su osjetili u blizini planinskog lanca?

– Da... to podrhtavanje... to podrhtavanje! – ponavljao je gospodin Smith odmahujući glavom. – Ali možemo li uopće biti sigurni da je bilo podrhtavanja? Baš u trenutku najvećeg požara bio sam na svojoj farmi Wildon, ni kilometar od Velikog Eyry. Bilo je svakavog meteža u zraku, ali nisam osjetio ni najmanji nemir tla.

– Ali, u izvješćima poslanim gospodinu Wardu...

– Izvješća koja se podnose na temeljima panike! – prekine me gradonačelnik Morgantona. – Nikakvih podrhtavanja tla nema u mojojem izvješću.

– To valja upamtiti... A što je s plamenom koji je izbjiao iznad najviših stijena?

– Da, što se toga tiče, gospodine Strock, to je nešto drugo! Vidio sam ga, video sam ga vlastitim očima, oblaci su njegov odraz bacali kilometrima daleko. Štoviše, s vrha Velikog Eyry čula se i neka buka, nekakvo šištanje, kao da veliki kotao ispušta paru.

– Osobno ste tomu svjedočili?

– Da... to šištanje mi je zaglušilo uši!

– I usred ove buke, gospodine Smith, jeste li čuli zvuk sličan klepetu velikih krila?

– Jesam, gospodine Strock. Ali kakva je to ptičurina, što bi tako snažno klepetala, mogla letjeti zrakom već kad je plamen zamro? I kakva bi trebala imati krila? Stoga se pitam nije li to samo obmana moje mašte! Veliki Eyry, utočište nepoznatih nebeskih čudovišta?! Zar ih već odavno ne bismo vidjeli kako lebde iznad svoga golemog stjenovitog gnijezda? Doista, u svemu tomu mora biti neka tajna koja još nije rasvjetljena...

– Ali mi ćemo je rasvjetliti, gospodine Smith, ukoliko ste voljni pomoći.

– Dakako, gospodine Strock, i utoliko prije što bi valjalo umiriti stanovništvo okruga.

– Sutra, dakle, idemo na planinu.

– Sutra!

I na te riječi gradonačelnik i ja se razđosmo.

Vratio sam se u hotel i produžio boravak na neodređeno vrijeme, kako već istraga bude zahtijevala.

Nisam propustio javiti se gospodinu Wardu. Izvjestio sam ga o svome dolasku u Morganton, upoznao ga s rezultatima moga prvog razgovora s gradonačelnikom gradića i našom odlukom da učinimo sve kako bi se slučaj što prije uspješno riješio. Dodatno sam se obvezao da ću ga i dalje izvještavati o svim našim pokušajima, bilo pismom bilo brzojavom, kako bi on stalno bio upoznat sa stanjem stvari u ovome dijelu Karoline.

Kasnije sam opet video gospodina Smitha, dogоворivši s njime polazak iz Morgan-

tona u zoru.

Evo plana koji nam se činio najboljim:

Uspon na planinu će se izvesti uz pomoć dvojice iskusnih vodiča, vičnih takvih izletima. Ti ljudi su se više puta popeli na najviše vrhove Blue Ridgea. Oni nikada, međutim, nisu pokušali uspon na Veliki Eyry, znajući da mu pristup sa svih strana brane zidine neprobojnih klisura. Osim toga, prije čudnih pojava Veliki Eyry nije osobito privlačio pozornost turista. Gospodin Smith osobno je poznavao dvojicu vodiča kao smione, vješte i predane ljude. Za njih nije bilo nemoguće prodrijjeti u Veliki Eyry.

– A zašto? – upitah.

– Možda je velika stijena koja se nedavno odvalila s planine za sobom ostavila kakav prohodan prolaz.

– To bi bila sretna okolnost, gospodine Smith.

– Sve će se saznati, gospodine Strock, najkasnije sutra.

– Do sutra, onda!

III. poglavljje

VELIKI EYRY

Sutradan u zoru, Elias Smith i ja ostavismo Morganton po putu uz lijevu obalu rijeke Catawba, prema naselju Pleasant Garden.

Pratili su nas vodiči – Harry Horn, star trideset godina i James Bruck, u dobi od dvadeset i pet, obojica rodom iz Pleasant Gardena. Njihove usluge često su tražili turisti koji su se penjali na vrhove gorja Blue Ridge i Cumberland, što čine dvostruki planinski lanac Allegheny. Neustrašivi penjači, jakih ruku i nogu, vješti i iskusni, oni su dobro poznavali ovaj kraj sve do podnožja planinskog lanca.

Imali smo laku zapregu s dva konja kojom smo trebali stići do zapadne granice države. Tu su se nalazile zalihe za svega dva ili tri dana, jer naš put zasigurno nije trebao biti dulji. Gospodin Smith se pobrinuo za namirnice – bilo je tu konzervirane govedine, šunke, savršeno pripremljene divljači, bačva piva, nekoliko boca viskija i brendija, te dovoljno kruha. Što se svježe vode tiče, ima dovoljno planinskih izvora, osnaženih obilnim kišama, ovdje čestim tijekom proljeća.

Nepotrebno je naglašavati kako je gradonačelnik Morgantona, kao strastveni lovac, sa sobom ponio pušku i poveo svoga psa Niska, koji je radosno skakutao oko kola. Nisko mu je trebao natjeravati divljač kada budemo u šumi ili na ravnici; on je, međutim, trebao ostati na farmi Wildon kad mi krenemo na uspon. Nije nas mogao pratiti na veliki Eyry zbog oštih litica preko kojih se valjalo popeti i strmih provalija preko kojih je trebalo prijeći.

Dan je bio lijep. Zrak u toj klimi bio je još svjež za travanjskog jutra.

Brzo iznad nas jurili su oblaci, gonjeni promjenjivim povjetarcem, što je kroz dugačke ravnice stizao s dalekog Atlantika. Probijajuće sunce u intervalima je osvjetljavalo čitav kraj.

Prvoga dana trebali smo stići do Pleasant Gardena i prenoći kod općinskog načelnika, prijatelja gospodina Smitha. Pružila mi se prilika pomno razgledati okrug gdje su šume čempresa prelazile u močvaru, a močvara prelazila u polja. Dobro održavana cesta sjekla ih je i pratila, bez suvišnih zavoja i skretanja. Čempresi oko močvara bijahu veličanstveni, uspravni i vitki, lagano prošireni pri dnu nekom vrstom

izraslina sličnih koljenu, od kojih u ovomu kraju izrađuju košnice. Fijučući kroz blijedozelene krošnje, vjetrić je ljuškao duge sive niti španjolske mahovine, što su s niskih grana padale do tla.

Čitav jedan svijet oživio je šume okruga. Od naših kola bježale su vjeverice, poljski miševi, papagaji jarkih boja i zaglušujućeg glasanja. Oposumi u užurbanim skokovima nosili su mlado u svojim tobolcima. Bezbrojne ptice raspršiše se među krošnjama banijana, palmi i stabala naranči, čiji pupoljci kao da su žurili s otvaranjem na prvi dah proljeća. Bujno grmlje rododendrona na nekim je mjestima bilo tako gusto da pješak ne bi mogao proći.

Do večeri smo došli u Pleasant Garden, gdje se udobno smjestismo kod općinskog načelnika. Sutra nam neće trebati puno do farme Wildon u podnožju planine.

Pleasant Garden je bio tek veće selo. Općinski načelnik nas je primio toplo i srdačno, te smo ugodno večerali u blagovaonici njegove šarmantne kuće podignute u sjeni ogromnih bukovih stabala. Naravno, razgovor je skrenuo na naš pokušaj da istražimo unutrašnjost Velikog Eyry.

– Vi ste u pravu, – reče naš domaćin – dokle god ne budemo znali što se ondje krije, naši ljudi neće biti mirni.

– I ništa se novog nije zbilo – upitah ga – od onoga požara na Velikom Eyry?

– Ništa, gospodine Strock. Iz Pleasant Gardena možemo vidjeti sam vrh planine i sve do Black Domea, koji je još viši. Nikakav sumnjiv zvuk nismo čuli. Nije bilo ni jedne jedine iskre. Ako se ondje bila ugnjezdila čitava legija vragova, izgleda da su oni svršili sa svojom paklenom kuhinjom i otišli neki drugi brlog!

– Vragovi! – uzviknu gospodin Smith. – Pa nadam se da nisu isparili ne ostavivši nijednoga traga od kopita, rogova ili repa! Dobro, vidjet ćemo!

Sutradan, dvadeset i devetog travnja u osvit, zaprega je već čekala. Gospodin Smith sjeo je na svoje mjesto, a ja na svoje. Kočijaš udari bičem i konji krenuše ka som. Ovoga drugog dana putovanja od Morgantona trebali smo se zaustaviti na farmi Wildon u podnožju planine.

Krajolik je bio uvelike isti kao i prije. Šume i močvare su se izmjenjivale, premda su potonje bivale sve rjeđe, kako je postajalo brdovitije. Kraj je također bio slabije naseljen. Ovdje bijaše samo nekoliko manjih zaselaka, skrivenih iza stabala bukvi i tek nekoliko usamljenih farmi, koje su se navodnjavale iz brojnih potoka što su se slijevali dolje prema rijeci Catawba.

Biljni i životinjski svijet ostade isti kao jučer. Uglavnom, bilo je dovoljno divljači za dobar lov.

– Nalazim se u velikom iskušenju da izvadim pušku i pozovem Niska – reče gospodin Smith. – Ovo će biti prvi puta kako ovdje prolazim a da ne iskušam sreću s jarabicama i zečevima! Dobre zvijeri neće me prepoznati! Ali mi ne samo što imamo

dovoljno zaliha, mi danas moramo u važniju potjeru... u potjeru za tajnom.

– I nadajmo se – dodadoh – da se nećemo vratiti praznih ruku!

Tijekom jutra valjalo je prijeći nepreglednu ravnicu, na kojoj se ocrtavaše tek po-koji šumarak ili stablo čempresa i palme. Dokle je pogled sezao sve bijaše načičkano hirovito nabacanim sitnim zemljanim humcima, prepunim malih glodavaca. Ovdje je u skupinama živjelo na tisuće svizaca, što su ih u Americi vulgarno nazivali prerij-skim psima. No, ove životinje nisu bile ni najmanje povezane s psećim vrstama, već su tako nazvane vjerojatno zato što se glasaju lavežom poput pasa. Doista, dok smo u kasu prolazili kraj njih, morali smo nekoliko puta začepiti uši!

U Sjedinjenim Državama nije neobično naići na tako velike kolonije ovih četveronožaca. Štoviše, prirodoslovci kažu da postoji mjesto s više od milijun četveronožnih jedinki.

Ti svisci, što se hrane korijenjem, travom, kao i skakavcima, koje smatraju poseb-nom poslasticom, bezopasna su stvorenja, ali svojim zavijanjem mogli bi oglušiti čo-vjeka.

Lijepo vrijeme se nastavilo, s jednim prohladnim vjetrićem. Zapravo, ne treba misliti kako je tu, na trideset i petom stupnju geografske širine, klima dviju Karolina osobito topla. Zime su često vrlo oštре. Mraz uništi mnogo stabala naranči, a korito Catawbe znade biti okovano ledom.

Do poslijepodneva čitav se Blue Ridge lanac protegnuo pred nama, na udaljenosti od jedva deset kilometara. Planinski vrhovi oštro se ocrtavaše na modrom nebu. U šumovitom podnožju isprepletalo se granje četinjača; tek usamljena stabla neuredno su rasla na crnim stjenovitim visovima. Tu i tamo iz grebena su stršali vrhovi čudnih oblika. Nama zdesna uzdizao je Black Dome, visok dvije tisuće četrdeset i četiri me-tra, svoju ogromnu glavu što je na mahove blistala obasjana sunčevim zrakama.

– Jeste li se ikada popeli na onu kupolu, gospodine Smith? – upitah pokazujući prema Black Domeu.

– Nisam, – odgovori on – rekli su mi da je to vrlo težak uspon. Nekoliko planinara uspjelo se popeti do vrha, ali prema njihovom kazivanju odande se ne može vidjeti u unutrašnjost Velikog Eyry.

– Tako je, – ubaci se vodič Harry Horn – to vam i osobno mogu potvrditi.

– Možda vremenske prilike tada nisu bile povoljne – primijetih.

– Naprotiv, gospodine Strock. Bilo je posve vedro. Ali litice Velikog Eyry s te se strane tako visoko uzdižu da potpuno zaklanjaju pogled.

– Hajdemo! – uzviknu gospodin Smith. – Ja se neću žaliti ako budem kročio ondje gdje još nitko nogom nije stupio!

U svakom slučaju toga je dana Veliki Eyry izgledao posve mirno. Gledajući ga, ni-smo mogli opaziti da iz njega suklja kakav dim ili plamen.

Oko pet sati naša se ekspedicija zaustavila na farmi Wildon, čiji zakupci toplo dočekaše svoga gazdu.

Ondje smo trebali provesti posljednju noć prije uspona.

Konje su razularili, smjestili u staju i nahranili, a kola pospremili. Kočijaš je trebao čekati naš povratak. Štoviše, Gospodin Smith nije sumnjao da će naš izvršeni zadatak izazvati opće zadovoljstvo kada se vratimo u Morganton.

Farmer nam je potvrdio da se s Velikim Eyry već neko vrijeme ništa ne događa.

Večerali smo sa svim ljudima s farme, za jednim stolom. Ništa nam te noći nije remetilo san.

Sutradan u zoru, trebalo je krenuti na planinu. Visina Velikog Eyry jedva prelazi tisuću osam stotina metara. Skromna je to visina, prosječna za ovaj dio Apalačkog gorja. Kako smo se već nalazili dosta visoko, računali smo da se nećemo pretjerano umoriti. Nekoliko sati trebalo bi biti dovoljno da stignemo do vrha planine. Naravno, na putu su se mogli pojaviti problemi – ponori, klisure i raspukline u grebenu, što bi zahtijevali naporna, pa čak i opasna skretanja. Te nepoznanice naš su pokušaj činile riskantnim. Kao što je poznato, od ove točke naši vodiči nisu znali više od nas. Zabrinjava me ona uvriježena tvrdnja kako je Veliki Eyry potpuno nedostupan. No, ta tvrdnja nije bila potvrđena. Postojala je sada i mogućnost da je odvaljena stijena ostavila pukotinu u stjenovitom zidu planine.

– Konačno krećemo – reče gospodin Smith paleći prvu lulu od dvadesetak koliko je popušio svakoga dana. – A sad, hoće li ovaj uspon zahtijevati više ili manje vremena...

– U svakome slučaju, gospodine Smith – prekinuh ga – nismo li nas dvojica čvrsto odlučili provesti istragu do kraja?

– Potpuno čvrsto, gospodine Strock!

– Moja je zadaća da otkrijem tajnu toga vražjeg Velikog Eyry...

– Otkrit ćemo je, milom ili silom – odgovori gospodin Smith zazvavši nebesa. – Pa čak i ako budemo morali pretražiti čitavu utrobu planine.

– Kao što bi se onda moglo dogoditi, – dodadoh – da ovaj naš izlet potraje još koji dan, valja nam mudro paziti na zalihe...

– Budite bez brige, gospodine Strock. Osim ovoga što smo mi ponijeli, naši vodiči u svojim naprtnjačama imaju zalihe za dva dana. Štoviše, iako svoga vjernog Niska ostavljam na farmi, pušku nosim sa sobom. U šumama i klancima donjeg dijela planine divljači ima u izobilju, a možda na vrhu nađemo već upaljenu vatru za ražanj.

– Već upaljenu vatru, gospodine Smith?

– Ta zašto ne, gospodine Strock? Ona vatra! Ona veličanstvena vatra koja je tako prestravila naš narod! Znamo li da je potpuno ugasla i da nema više ni iskre pod njenim pepelom? A onda, ako je tamo doista krater, je li vulkan pod njim potpuno uga-

šen da ondje ne možemo naći jedan žar? Bah! To će biti jedan bijedan vulkan ako nema dovoljno vatre da se skuha jaje ili ispeče krumpir. Kao što rekoh, vidjet ćemo... Vidjet ćemo!

Priznajem, ja tada nisam imao nikakvo čvrsto mišljenje. Imao sam zapovijed da istražim Veliki Eyry. Ako on nije predstavljaopasnost – dobro! To će se saznati i i ljudi će se smiriti. Ali, duboko u srcu, moram priznati, osjećao sam žudnju čovjeka opsjednutog demonom znatiželje. Bilo bi mi draže, što zbog osobnog zadovoljstva, što zbog slave koju bi mi priskrbio ovaj zadatak, da Veliki Eyry doista bude ishodište pojava čiji uzrok bih baš ja otkrio!

Naš je uspon trebao krenuti po ovome redoslijedu: dva vodiča naprijed, da pronađu prohodan put, potom Elias Smith i ja, rame uz rame ili jedan za drugim, kako bi već dopuštala širina staze.

Harry Horn i James Bruck izabraše, za početak, jedan uski klanac koji je vijugao duž prilično strmih obronaka, gdje se mnogo tamnih grmova, širokih paprati i divljih kupina isprepletalo u neprohodni labirint.

Ptičji svijet šumu je činio živahnom. Zrak je bio ispunjen prodornim kricima papagaja u najbučnijem brbljanju. Bilo je tako teško čuti trk vjeverica kroz šikaru, premda ih je ondje bilo na stotine.

Korito bujice što je izdubila klanac krivudao je uz padinu obronka. Tijekom kišne sezone, ili nakon kakve snažne oluje, ta je bujica morala ovdje poteći u burnim slapo-vima. No, svakako su je morale stvarati nebeske kiše, jer činjenica da od nje sada nije bilo ni kapi jasno je dokazivala da ne dolazi od izvora u visokim gudurama Velikog Eyry.

Nakon pola sata pješačenja, padina postade tako strma da smo morali ići čas lijevo, čas desno, što je usporilo naše napredovanje. Uskoro je klanac postao potpuno neprohodan i među njegovim liticama više nije bilo staze. Morali smo hvatati se za granje i puzati na koljenima. Ovim tempom do vrha je bilo nemoguće stići prije mračka.

– Koješta! – uzviknu gospodin Smith hvatajući dah. – Sad razumijem zašto su penjači na Veliki Eyry tako rijetki, da ih, koliko ja znam, dosad nije ni bilo!

– Činjenica je, – odgovorih – treba uložiti mnogo truda za nikakvu nagradu! Da i sami nemamo posebnih razloga za ovo...

– Prava istina – primijeti Harry Horn. – Moj kolega i ja nekoliko smo se puta uspinjali na Black Dome i nikada se nismo susreli s ovakvim preprekama.

– S preprekama koje bi mogle postati neprobojne – dodade James Bruck.

Postavilo se pitanje s koje ćemo strane potražiti zaobilazni put. I slijeva i zdesna dizao se masiv obrastao drvećem i šikarom. Naposljetku odabrasmo manje strmu padinu. Možda bi ondje kroz šumu naša skupina lakše napredovala. Dalje smo mogli

nastaviti samo na slijepo. Međutim, valjalo je imati na umu da je istočna strana Blue Ridgea, s nagibom od pedeset stupnjeva, jedva prohodna.

Mogli smo samo vjerovati posebnom instinktu naših dvaju vodiča, posebice onom Jamesa Brucka. Doista sam vjerovao da bi ovaj izvrstan momak mogao majmunima održati lekciju o okretnosti, a divokozama o hitrosti. Nažalost, ni Elias Smith, ni ja nismo se mogli odvažiti onuda kuda se ovaj neustrašivi čovjek uspinjaо.

Ipak, što se mene ticalo, ja kao penjač po prirodi i sasvim dobro fizički spreman, nisam želio zaostajati. Bijah odlučan slijediti Jamesa Brucka kuda god on krenuo, makar mi prijetio pad. No, isto se nije moglo reći za prvog građanina Morgantona, koji ne bijaše tako mlad, tako poletan i okretan, već jak i krupan. On se sada već očito trudio da ne zaostaje. Svako malo uzdahnuo je poput kita, pa ga ja, protiv njegove volje, odlučih natjerati da se malo odmori.

Da skratim priču, postalo nam je jasno kako će uspon na Veliki Eyry zahtijevati više vremena nego što smo mislili.

Prepostavili smo da ćemo stići do stjenovitog ruba prije jedanaest sati, a ovim tempom do podneva uspet ćemo se jedva nekoliko stotina metara. Zapravo, oko deset sati, nakon nekoliko uzaludnih pokušaja da otkrijemo prohodne staze, jedan od vodiča dao je signal za zaustavljanje. Bijasmo na gornjem rubu šumovitog pojasa, pa smo kroz raštrkana stabla mogli vidjeti stjenoviti vrh Velikog Eyry.

– Eh! Eh! – procijedi gospodin Smith naslonivši se na jednu veliku žumaru. – Sada predah, malo odmora i komadić hrane ne bi bili na odmet.

– Sat vremena – odgovorih.

– Da... Sada je vrijeme da osim naših pluća i nogu malo rade i naši želuci!

Svi se zdušno složismo. Bilo je važno okrijepiti snagu. Ono što je izazivalo tjeskobu bio je pogled na strme litice Velikog Eyry. Iznad nas se pružao jedan ogoljeni dio što ovdje nazivahu „oštricama“. Među strmim stijenjem nije se nazirala nikakva staza.

To nije promaklo našim vodičima te Harry Horn reče svom drugu:

– Neće biti lako...

– Možda nemoguće! – odvrati James Bruck.

Ova primjedba u meni izazvaše pravi jad. Ako bih se sad morao vratiti bez da se popnem na Veliki Eyry, bio bi to potpuni neuspjeh moga zadatka, da ne govorim o svojoj nezadovoljenoj znatiželji! Kakva bih jadna figura bio kad bih se takav pojavio pred očima gospodina Warda!

Otvorili smo torbe i najeli se hladnog mesa i kruha. Umjereno smo povukli iz čutura. Nakon užine, što nije trajalo ni pola sata, gospodin Smith ustade, spreman za pokret.

James Bruck krene prvi, a mi ga slijedimo trudeći se da ne zaostajemo.

Napredovali smo sporo. Naši vodiči nisu pokušavali prikriti vlastitu zbumjenost, pa Harry Horn odluči poći izvidjeti kojim bi smjerom bilo najbolje nastaviti.

Nije ga bilo dvadesetak minuta. Vrativši se, pokazao je na sjeverozapad i mi krenusmo u tom pravcu. Na ovoj se strani uzdizao Black Dome, pet ili šest kilometara daleko. Kao što rekoh, bilo bi beskorisno pentrati se tamo, jer se s njegovog vrha, čak i snažnim dalekozorom, nije moglo vidjeti u unutrašnjost Velikog Eyry. Naš je uspon tekao vrlo naporno i vrlo sporo, naročito po skliskim padinama, na kojima je tek ponegdje izbijalo kakvo šiblje ili kakav čuperak raslinja. Uspeli smo se šezdesetak metara kad naš vodič stane ispred duboke brazde što je na tom mjestu rasporila zemlju.

Nedavno istrgnuto korijenje, nedavno slomljene grane, stijene smravljenе u prašinu, sve to bijaše razbacano uokolo, kao da je niz padinu protutnjala lavina.

– Ovdje mora da je prošla ogromna stijena što se odlomila s Velikog Eyry – primijeti James Bruck.

– Nema sumnje, – odgovori gospodin Smith – i sada bi bilo najbolje, prepostavljam, slijediti put kojeg je ostavila dok se strmoglavila.

I tim smo putem krenuli, vrlo mudro. Brazde što ih je ostavila stijena pružiše dobro uporište. Sada je naš uspon krenuo u povoljnijim okolnostima, gotovo pravocrtno, tako da smo oko pola dvanaest bili na gornjem rubu „oštice“.

Pred nama, na manje od stotinu koraka straže tridesetak metara visoke kamene zidine, kruna Velikog Eyry.

S ove je strane on bio isklesan na najčudesniji način – među oštrim vrhovima i kamenim šiljcima svojim se čudnim obrisom isticala jedna stijena u obliku ogromnog orla koji kao da se spremao poletjeti. Doista se činilo, barem s ove istočne strane, da je stjenoviti obruč nemoguće prijeći.

– Odmorimo se na trenutak, – predloži gospodin Smith – a onda hajdemo vidjeti je li moguće nekako zaobići ove stijene.

– U svakom slučaju, – primijeti Harry Horn – mora biti da se ona stijena odlomila s ove strane, ali na ovome mjestu nema ni traga nekom procjepu.

Bilo je neupitno da se stijena odvalila s ove strane.

Nakon desetak minuta odmora, dvojica vodiča poveše nas uz prilično laganu padinu i mi se nadosmo na kraju visoravni. Sada je samo trebalo obići litice što su se dizale petnaestak metara uvis, šireći se poput ruba kakve košare. Činilo se da se onamo ne može čak ni uz pomoć vrlo dugih ljestava.

Da, Veliki je Eyry postajao sve čudnovatiji u mojim očima. Kao da je bio nastavljen zmajevima i himerama i drugim mitološkim nemanima i ne bih se iznenadio ako bi one bile tu negdje i čuvale stražu!

Ipak, nastavismo oko stjenovitih zidina koje bijahu glatke kao da ih je ljudska ruka izradila. Nigdje nije bilo raspora u kamenu, nigdje procjepa u stijeni kroz koji bi se

moglo provući. Vrh se uzdizao liticama koje je nemoguće bilo svladati.

Nakon sat i pol hoda rubom visoravni oko vrha našli smo se na istom mjestu odakle smo krenuli. Nisam mogao prikriti svoju razočaranost ovom spoznajom, a istu nije skrivalo ni lice gospodina Smitha.

– Dovraga, – uzviknuo je – izgleda da nećemo dozнати što ima u unutrašnjosti ovoga prokletog Velikog Eyry, čak ako bi to bio krater...

– Bio to vulkan ili ne – primijetih – ne čuje se nikakav sumnjivi šum, ne diže se ni dim, ni plamen. Nema ničega što bi ukazivalo na skoru erupciju.

Doista, mukla tišina, izvana i iznutra. Nikakav čađavi dim nije izlazio. Nigdje nikakvog odsjaja u oblacima koje je vjetar s istoka gonio nad nama. Tlo je bilo mirno poput zraka. Pod nogama nismo osjećali ni podzemnu tutnjavu ni podrhtavanje. Tu na visini vladala je savršena tišina.

Ne smijem zaboraviti napomenuti da je opseg Velikog Eyry iznosio između tri stotine pedeset i četiri stotine pedeset metara, prema vremenu potrebnom za njegov obilazak, uz poteškoće pri pješačenju rubom uske visoravni. Što se unutrašnje površine tiče, nju nismo mogli procijeniti, kad nismo znali debljinu stjenovitog obruča.

Nepotrebno je reći da je okoliš izgledao napušteno. Tu nije bilo znakova života, jedino dva ili tri para velikih ptica grabljivica lebdješe visoko u zraku.

Naši satovi već su pokazivali tri kada gospodin Smith ljutito reče:

– Makar ostali ovdje do večeri, nećemo saznati ništa više! Trebali bismo poći, gospodine Strock, želimo li se vratiti u Pleasant Garden prije mraka.

Nisam odgovarao niti sam se pomakao s mjesta, pa on priđe i ponovi:

– Dakle, gospodine Strock, vi ništa ne odgovarate! Zar me niste čuli?

Iskreno, bilo mi je teško odustati i vratiti se dolje ne izvršivši zadatka. Uz neodoljivu potrebu da ustrajem osjetio sam dvostruku jače svoju razočaranost.

No, što smo mogli učiniti? Je li bilo u mojoj moći probiti zidine ove stjenovite tvrđave?

Valjalo se pomiriti s tim. Uz posljednji pogled prema Velikom Eyry i ja krenuh za svojim suputnicima koji su se već spuštali niz padinu oštice.

Povratak je prolazio bez većih teškoća i bez puno zamora. Do pet sati bili smo napustili i posljednje obronke planine te ubrzo potom stigli do farme Windon, gdje nas je čekalo osvježenje i izdašan obrok.

– Dakle, niste se probili u unutrašnjost? – upitao je farmer.

– Nismo – odgovorio je gospodin Smith. – Mogao bih povjerovati da unutrašnjost Velikog Eyry postoji samo u mašti naših ljudi!

U pola osam naša kola stigoše pred kuću načelnika Pleasant Gardena, gdje smo trebali prenoći.

I dok sam uzaludno pokušavao zaspati, pitao sam se bih li trebao ovdje ostati ne-

koliko dana i organizirati još jednu ekspediciju. Bi li ona imala više izgleda za uspjeh?

Najpametnije bi bilo da se vratim u Washington i tražim mišljenje gospodina Warda. Tako sam, sljedeće večeri u Morgantonu, isplativši vodiče i oprostivši se s gospodinom Smithom, čekao brzi vlak za Raleigh.



IV. poglavlje

NATJECANJE AUTOMOBILISTIČKOG KLUBA

Hoće li misterij Velikog Eyry jednoga dana biti riješen kao rezultat slučajnih događaja koje nije lako predvidjeti, pokazat će budućnost. Nema dvojbe da je njegovo rješenje i dalje bilo od velike važnosti, jer je sigurnost stanovnika Sjeverne Karoline ovisila o tomu.

Dva tjedna kasnije, međutim, kad sam se već bio vratio u Washington, svu pozornost javnosti snažno je zaokupio jedan slučaj potpuno drugačije prirode. I on se pokazao jednakoj tajnovitim kao i zbivanja čije popriše bijaše Veliki Eyry.

Oko sredine mjeseca svibnja, novine u Pennsylvaniji pisale su o događajima što su se u posljednje vrijeme zbili na nekoliko mjesta u državi.

Već izvjesno vrijeme jedno je neobično vozilo tumaralo cestama oko glavnoga grada Philadelphije. Ovo se vozilo kretalo takvom nevjerojatnom brzinom da nitko nije mogao raspoznati njegov oblik ni prirodu, pa čak niti veličinu, ali svi se složiše da je to bio automobil. No, s obzirom na njegovu pogonsku snagu, ljudi su svašta nagađali, a kada se u sve to uključila još i mašta, stvar se teško mogla zadržati u granicama razuma.

U ovo su doba i najsavršeniji automobili, bez obzira pogoni li ih para ili benzin, alkohol ili struja, jedva prelazili brzinu od stotinu trideset na sat, to jest oko dva kilometra po minuti, što su teško mogle postići i najbrže željeznice Amerike i Europe.

Stroj o kojem je ovdje bila riječ sigurno je putovao dvostruko brže.

Nepotrebno je reći da je tolika brzina predstavljala izuzetnu opasnost na cestama, kako za druga vozila tako i za pješake. Ova pokretna masa što je dolazila poput munje kojoj je prethodila strašna tutnjava, potiskivala je zrak takvom snagom da su pucale grane stabala uz cestu. Zaglušujućom je bukom izluđivala preplašenu marvu, dok se ptice nisu mogle oduprijeti vrtlogu prašine koji se dizao njenim prolaskom.

A jedan izvanredan detalj privukao je posebnu pozornost novinara. Kotači ovoga vozila jedva da bi ostavili traga na makadamskoj cesti. Umjesto brazdi kakve ostavljaju teška vozila, bio je to tek slab otisak, kao da su njegovi kotači jedva doticali površi-

nu. Prašina se kovitlala samo zbog njegove brzine.

„Treba pretpostaviti“, pisao je *New York Herald*, „da brzina kretanja smanjuje težinu“.

Naravno, iz svih krajeva Pennsylvanije počele su stizati pritužbe. Kako se mogla dopustiti ova luda trka mehaničkog stroja, koji je prijetio da u prolazu razbije sve i svakoga? Ali kakve je korake trebalo poduzeti kako bi mu se stalo na kraj?

Nitko nije znao kome to vozilo pripada, ni odakle dolazi, ni kamo ide. Pojavljivalo se iznebuha poput topovske kugle! A tko bi mogao uhvatiti topovsku kuglu kad izleti iz cijevi?!

Kao što rekoh, nije bilo nikakavih spoznaja o pogonskoj prirodi ovoga stroja. Jedino sigurno i jasno utvrđeno bilo je to da vozilo nije ispušтало dim ni paru, niti je ostavljalo miris benzina ili drugih mineralnih ulja. Moglo se zaključiti, stoga, da se radi o motoru kojega je pokretao elektricitet, te da bi njegovi akumulatori, nepoznatoga modela, morali sadržavati neku tekućinu koja je, takoreći, bila neiscrpna.

Mašta javnosti, narasla do neslućenih razmjera, potom se okrenula nečemu drugomu i posve drukčijem kod ovoga zagonetnog automobila. Govorilo se da je to nadnaravno vozilo kojim upravlja prikaza, vozač iz pakla, goblin s onoga svijeta, neka neman iz mitološkog zvjerinja, ukratko, sam vrag osobno, Belzebub, Astaroth, netko tko bi se mogao suprotstaviti svoj ljudskoj intervenciji nevidljivim i beskonačnim sotonskim silama.

Ali čak ni sam Sotona nije imao pravo takvom brzinom voziti cestama Sjedinjenih Država bez posebne ovlasti, bez registracijske oznake i bez važeće vozačke dozvole, a svakako mu nijedna vlast ne bi dopustila „dvjestapadeset“ na sat. Prema tomu, u interesu javne sigurnosti bilo je neophodno osmisliti način da se divljanje tajanstvenog vozača zaustavi.

Štoviše, nije samo Pennsylvania služila kao trkalište ovoj sportskoj nastranosti. Ona se ubrzo našla u policijskim izvješćima iz drugih država: viđena je u Kentuckyju u blizini Frankforta, u Ohiu u blizini Columbusa, u Tennesseeju u blizini Nashvillea, u Missouriju oko grada Jeffersona, te u Illinoisu na cestama koje vode prema Chicago.

S obzirom na opću uzbunu, sada je bilo na vlastima da poduzmu sve moguće mјere protiv te javne opasnosti. Hvatanje vozila koje se kretalo takvom brzinom nije bilo izvedivo. Najsigurniji način bio bi postavljanje čvrstih prepreka na cestama u koje bi se ono prije ili kasnije sudarilo i razbilo u tisuće komada.

- Koješta! – vikali su skeptici. – Taj manjak će zasigurno zaobići prepreke.
- Bude li trebalo, on će ih i preskočiti! – dodavaše drugi.
- A ako je to doista vrag, on je, kao pali anđeo, sačuvao krila pa će uz njihovu pomoć uteći.

Ovo posljednje bila su prava lupetanja! Jer ako je vladar podzemlja posjedovao krila, zar bi on sad vozio zemljom umjesto da se vine u svemir slobodan poput ptice?

Takva je situacija zaokupila svu pozornost policije u Washingtonu. U policijskom vrhu bijahu odlučni da se toj stvari stane na kraj.

Sada stigoh na ono što se dogodilo u posljednjem tjednu svibnja, do događaja koji je uistinu pokazao da se Sjedinjene Države nalaze u rukama nekog neuhvatljivog „čudovišta“. Iz njega je, također, izrastao temelj vjerovanja kako bi nakon Novoga svijeta i Stari svijet mogao biti izložen posjetu ovoga opasnog i ekstravagantnog automobilista.

U svim novinama Unije zabilježen je sljedeći događaj, koji je ostavio nezamisliv dojam u javnosti.

Automobilistički klub Wisconsina organizirao je utrku na jednoj cesti ove države čiji glavni grad je Madison. Ta je cesta predstavljala odličnu trkaču stazu, dugu tristo sedamdeset kilometara, od Praire-du-Chiena, gradića na zapadnoj granici, preko Madisona, do malo iznad Milwaukeea, završavajući na obalama jezera Michigan. Naime, samo se jedna cesta na svijetu mogla usporediti s ovom, i to cesta između Nikko i Namode u Japanu, koja obrubljena stablima ogromnih čempresa ide posve ravno punih osamdeset i dva kilometra.

Mnoštvo automobila, najboljih marki, bilo je prijavljeno za ovu utrku, jer je odlučeno da se sve vrste motora mogu natjecati. Uz automobile ovdje su mogli sudjelovati čak i motocikli. Tu su bili motori svih marki i nacionalnosti: vozila kuće Hurter i Dietrich, pored lakih kola Gobron i Brillé, braće Renault, Richard-Brasier, Decauville, Darracq, Ader, Bayard, Clément, Chenard i Walcker, kola Gillet-Forest, Harward i Watson, potom velika kola Mors, Mercedes, Charron-Girardot-Voigt, Hotchkiss, Panhard-Levassor, Dion-Bouton, Gardner-Serpollet, Turcat-Méry, Hirschler i Loba-no, itd. Ukupna svota svih nagrada dostizala je pedeset tisuća dolara, pa je utrka nesumnjivo trebala biti oštra. Računalo se da će biti oko četrdeset različitih sustava, od onih na vodenu paru, benzin ili alkohol do onih na elektricitet, a očekivalo se i rušenje nekih rekorda.

Prema izračunima na temelju maksimalne brzine koja je mogla biti postignuta, odnosno sto trideset do sto četrdeset kilometara na sat, vrijeme trajanja ove međunarodne utrke bilo bi nešto manje od tri sata, za stazu dugu tristo sedamdeset kilometara. Kako nitko ne bi došao u opasnost, vlasti u Wisconsinu zabranile su promet između Prairie-du-Chiena i Milwaukeea tijekom jutra tridesetog svibnja.

Tako se moglo prepostaviti da neće doći do nesreća, osim eventualno onih u kojima bi sudjelovali automobili sudionika utrke. To bi bilo njihovom krivnjom i to bi bila njihova stvar. No, obična kola i pješaci nisu se imali čega bojati, zahvaljujući mudro poduzetim mjerama opreza.

Skupilo se mnoštvo svijeta, i ne samo iz Wisconsina. Više tisuća gledatelja pozurilo je iz susjednih država, iz Illinoisa, Michigana, Iowe, Indiane, pa čak i iz države New York.

Među njima našli su se mnogi stranci, Englezi, Francuzi, Nijemci i Austrijanci, koji su, naravno, došli podržati vozače iz svojih zemalja.

Valja napomenuti, kako se sve ovo zbivalo u Sjedinjenim Državama, zemlji najvećih kockara na svijetu, padale su oklade svih vrsta i značajnih iznosa. Zaprimale su ih posebne kladionice. U Novome su se svijetu znatno povećali iznosi na kladionicama posljednjeg tjedna mjeseca svibnja i premašivali su nekoliko stotina tisuća dolara.

Sudac je signal za početak trebao dati u osam sati ujutro. Kako bi se izbjegla gužva i nesretni slučajevi, automobili su trebali jedan za drugim krenuti u razmaku od dvije minute. Prvu bi nagradu dobio automobil što bi cijelu udaljenost od Prairie-du-Chiena do Milwaukeeja prešao u najkraćem vremenu.

Prema utvrđenom ždrijebu, prvih deset automobila krenulo je između osam i osam i dvadeset. Ako ne bi bilo udesa oni bi sigurno trebali stići do cilja prije jedanaest. Ostali su slijedili prema izvučenom redoslijedu. Policija je nadzirala svaki kilometar ceste. Gledatelji, kojih je bilo duž cijele trase, bili su najbrojniji u Madisonu na pola puta, kao i na startu, te u Milwaukeeju, gdje bijaše cilj.

Prošlo je sat i pol. Na startu više nije bilo nijednog automobila. Telefonskom komunikacijom obaviještavali su gradić svakih pet minuta o stanju utrke i poretku natjecatelja. Vodeći na pola puta između Madisona i Milwaukeeja bio je automobil braće Renault, s četiri cilindra i dvadeset konjskih snaga, te s Michelinovim gumama, dok ga u stopu pratiše Harward-Watson i Dion-Bouton. Bilo je tu već svakakvih nesreća i nezgoda, a zbog motora koji su radili loše mnogi se automobili zaustaviše ili zaostaše. Bivalo je sve jasnije kako do cilja neće stići njih više od dvanaest. Nekoliko vozača je stradalo, ali nitko nije bio teže ozlijeden. Čak i da je bilo smrtnih slučajeva, takav detalj u ovoj čudesnoj zemlji Americi nikomu ne bi bio pretjerano značajan.

Pogotovo je u Milwaukeeju zanimanje i uzbuđenje poraslo do vrhunca. Pobjedničko postolje podignuto je na zapadnoj obali Michigana, a ciljna je ravnina bila ukrašena svim međunarodnim bojama.

Ukratko, nakon deset sati postalо je očito kako će se za veliku nagradu, od dvadeset tisuća dolara, sada boriti samo pet automobila – dva američka, dva francuska i jedan engleski. Ostali natjecatelji zbog raznih su nezgoda previše zaostajali. Zamislite, dakle, to uzbuđenje kada oklade počeše padati pod utjecajem nacionalnog ponosa. Kladioničari jedva uspješe primati zabilježbe svih koji su se željeli kladiti. Ponude i iznosi grozničavo stizahu sa svih strana:

- Jedan naprema tri za Harward-Watson!
- Jedan naprema dva za Dion-Boutona!

– Izjednačeno za Renault!

Povici gledatelja stizali su sa svakom novom telefonskom objavom.

I tada, oko pola devet prema općinskom satu u Prairie-du-Chienu, tri kilometra prije ovoga gradića, iznenada se začu strašna tutnjava, koja se probijala kroz gust oblak prašine, praćena zviždanjem sličnom brodskoj sireni.

Gomila je jedva imala vremena da se skloni i spasi od sudara koji bi odnio mnogo-brojne žrtve. Oblak protutnjaše poput uragana. Nitko nije mogao razabrati što je to upravo prošlo takvom brzinom.

Bez pretjerivanja, kretalo se barem dvjesta četrdeset na sat.

Nestalo je u trenu, ostavivši za sobom dug trag bijele prašine, kao što lokomotiva brzog vlaka iza sebe ostavlja oblak dima.

Očito je to bio automobil s nekim izvanrednim motorima. Ako bi zadržao ovu brzinu, on bi za sat vremena dostigao vodeće automobile, pretekao ih i prvi stigao na cilj.

I čim je opasnost prošla, sa svih se strana začuše žestoki povici:

– To je onaj pakleni stroj!

– Da! Onaj iz Illinoisa, Ohia i Michigana, kojeg policija ne može zaustaviti!

– Za kojega nismo čuli već četrnaest dana!

– Mislili su da se slupao, zauvijek nestao!

– To je vražji automobil, on vozi na vatru iz pakla, a njime upravlja Sotona!

Uistinu, ako to nije bio vrag, tko bi onda mogao biti taj tajanstveni vozač koji je tako nevjerljivom brzinom vozio svoj ništa manje tajanstveni stroj?

Nema sumnje, u pravcu Madisona jurio je onaj stroj što je već privukao opću pozornost i čiji trag policija nije mogla pronaći. Ako je policija vjerovala da će ga zastrášiti i da za njega više nećemo čuti, onda se policija prevarila – što se može dogoditi i u Americi kao što se uostalom događa u svijetu.

Kad je prošla najveća zaprepaštenost, oni najhladnije glave potrčaše do telefona upozoriti druge kontrolne postaje, na opasnost koja je prijetila trkaćim automobilima što ih je bila puna cesta kada taj netko sa svojim strojem stigne poput lavine. Oni će svi biti smrskani, smrvljeni i uništeni i tko zna hoće li itko preživjeti tako strašan sudar.

Ali taj vozač nad vozačima morao je biti vrlo vješt, upravljati svojim strojem sigurnom rukom i oštrim okom, pa bi svakako izbjegao bilo kakvu prepreku! Unatoč poduzetim koracima vlasti u Wisconsinu da cesta bude sigurna i na raspolaganju samo natjecateljima ove međunarodne utrke, ona to više nije bila.

Po vlastitoj procjeni samih natjecatelja, koje su telefonom upozorili da se sklone, vozilo je jurilo najmanje dvjesto deset kilometara na sat kada ih je prestizalo. Ono je toliko brzo projurilo da se jedva dao razabrati njegov oblik, poput nekog vretena, ne

dužeg od desetak metara. Njegovi kotači okretali su se takvom brzinom da im se žbice nisu raspoznavale. I na koncu, on iza sebe nije ostavljao ni trag pare, dima, ili mirisa.

A vozača, zatvorenog u unutrašnjosti vozila, bilo je nemoguće vidjeti, te on ostade nepoznat, kao i kada se prvi put pojavio na cestama Unije.

Telefoni upozoriše Milwaukee na dolazak ovoga autsajdera. Možete li zamisliti kakvo je uzbuđenje ta vijest izazvala? I prvo pitanje bilo je kako zaustaviti taj „projektil“, kako na njegovu putu sagraditi prepreku o koju bi se razbio u komadiće! No, hoće li biti dovoljno vremena? Zar se on nije mogao pojavit svakog trena? I čemu sve to kad bi ionako morao stati, htio nehtio, jer cesta prestaje kod jezera Michigan. Dalje bi mogao samo ako bi se stroj pretvorio u nekakvo plovilo.

Takve su misli prolazile umovima gledatelja okupljenih u Milwaukeeju, što se skloniše na sigurnu udaljenost da ih ne bi odnio njegov vihor.

I ovdje, kao i duž čitave trase, mogle su se čuti svakakve pretpostavke. Čak i oni koji nisu htjeli vjerovati da je tajanstveni vozač sam Sotona, nisu se ustručavali u njemu vidjeti neku neman iz fantastičnih vizija Apokalipse.

Više u pitanju nisu bile minute, nego sekunde kada će očima ugledati vozilo o čijem dolasku bijahu upozoreni.

Nije još bilo ni jedanaest sati kad se začu daleka tutnjava s ceste na kojoj se pojavio vrtlog prašine. Zaglušujuć zvižduk proparao je zrak, pozivajući sve da se sklone od čudovišta. Svoju brzinu nimalo nije smanjivalo. A jezero Michigan bilo je tek kilometar daleko i s tako velikim ubrzanjem moralо bi završiti u jezeru. Je li moguće da je inžinjer izgubio kontrolu nad svojim strojem?

Uskoro više nije bilo mjesta za sumnju. Poput munje vozilo je stiglo u Milwaukee. Kada prođe grad, hoće li ga progutati voda jezera Michigan?

U svakom slučaju, nestade iza zavoja na cesti, za sobom ne ostavivši ni traga.

V. poglavljje

NA OBALAMA NOVE ENGLESKE

U vrijeme kada su o tim događajima pisale američke novine prošlo je već mjesec dana od moga povratka u Washington.

Odmah po povratku htio sam se javiti načelniku. On me nije mogao primiti, jer je iz osobnih razloga bio odsutan nekoliko tjedana. Ali on je itekako bio upoznat s neuspjehom moga zadatka. Razni listovi u Sjevernoj Karolini detaljno su izvijestili o mome usponu na Veliki Eyry u društvu gradonačelnika Morgantona.

Mogli biste razumijeti koliko sam bio razočaran svojim neuspješnim pokušajem, o nezadovoljenoj radoznalosti da ne govorim. Doista se nisam mogao pomiriti s time da ona ostane nezadovoljena. Što? Zar ja da ne prodrem u tajne Velikog Eyry? Ja, koji sam spremam to pokušati deset, dvadeset puta ako treba, čak i po cijenu vlastita života?

Svakako, pristup u unutrašnjost tih stijena nije mogao biti izvan ljudske moći. Do vrha su se mogle postaviti skele; ili se mogao prokopati tunel kroz njegov stjenoviti bedem. Naši inžinjeri svakoga dana obavljuju i teže zadatke. Ali u slučaju Velikoga Eyry u obzir je trebalo uzeti i troškove, koji bi bili izvan svih razmjera prema dobivenoj koristi. Ti bi troškovi mogli iznositi tisuće dolara, a što bi se, nakon svega, moglo postići tako skupim pothvatom? Ako bi u ovome trenutku neki vulkan širio svoje grotlo iz Blue Ridgea nitko ga ne bi mogao ugasi i ako bi zaprijetio erupcijom čitavom okrugu tada erupciju nitko ne bi mogao spriječiti. Dakle, sav taj posao bio bi učinjen na čistom gubitku, jedino bi se mogla zadovoljiti znatiželja javnosti.

Kako bilo, bez obzira na moj vlastiti interes u ovoj stvari i žarku želju da stupim u unutrašnjost Velikog Eyry, takav zadatak nisam mogao izvršiti o osobnom trošku, pa su mi se po glavi potajice rojile ovakve misli:

„To je posao s kojim bi se jedan od naših američkih milijunaša mogao uhvatiti u koštač! To je posao kojeg bi mogli provesti razni Gouldovi, Astori, Vanderbilti, Rockefelleri, Mackayevi, Pierrepont-Morgani! Samo, oni o tome ne bi ni razmislili, ta gospoda ionako imaju druge zamisli u glavi!“

Ah, kada bi barem ta stijena skrivala zlatne ili srebrne žile, možda bi onda poduzeли nešto. No, to je bila vrlo slaba prepostavka. Apalački lanac nije se nalazio u Kaliforniji, ni u Klondikeu, ni u Transvaalu, ni u Australiji, u tim zemljama s neiscrpnim nalazištima zlata.

Bilo je jutro petnaestoga lipnja kada me je gospodin Ward primio u svom uredu. On je znao za neuspjeh istrage koju mi je povjerio. Unatoč tomu, srdačno me dočekao.

– Evo našeg jadnog Strocka, – uzvikne on dok sam ulazio – jadnog Strocka koji ovoga puta nije uspio!

– Ne bih mogao biti uspješniji ni da ste mi naredili da istražim Mjesec, gospodine Ward – odgovorih. – Istina, pred nama su se našle prepreke čisto materijalne prirode, posve nepremostive u uvjetima u kojima smo radili.

– Vjerujem, Strock, potpuno vam vjerujem! I stvarno niste otkrili ništa od onoga što se događa u unutrašnjosti Velikog Eyry?

– Ništa, gospodine Ward.

– Znači, niste vidjeli nikakvu vatru?

– Nikakvu.

– I niste čuli nikakve sumnjive zvukove?

– Nikakve.

– Znači još uvijek ne možemo biti sigurni da ondje nema vulkana?

– Još uvijek, gospodine Ward. A ako ondje doista postoji vulkan, moglo bi se reći da on spava čvrstim snom.

– Ah, – odvrati gospodin Ward – nitko ne može reći da se on neće probuditi jednog dana! Vidite, Strock, nije dovoljno da vulkan spava, vulkan mora biti ugašen. Ukoliko sve te priče nisu potekle iz mašte Karolinaca.

– Ne bih rekao da se radi o mašti, gospodine Ward – odgovorio sam. – Gospodin Smith, gradonačelnik Morgantona i njegov prijatelj općinski načelnik Pleasant Gardena odlučno su mi potvrdili da se to doista zbilo. Da! Vatra se vidjela iznad Velikog Eyry... i da, čudni zvukovi dolazili su iz njega! Nema sumnje u stvarnost tih pojava!

– Neka vam bude, – reče gospodin Ward – vjerujem da gradonačelnik i načelnik nisu pogriješili. Pa, što god to bilo, tajna Velikog Eyry ostaje skrivena.

– Ako je potrebno da svakako bude otkrivena, gospodine Ward, treba samo odrediti njenu cijenu. Uz odgovarajuća sredstva pijucima i dinamitom brzo bismo osvojili tu stijenu.

– U to nema sumnje – odgovori gospodin Ward. – Ali takav pothvat sad nije hitan i možda je bolje pričekati. Uostalom, moguće je da priroda sama iznjedri tajnu na vidiđelo.

– Budite uvjereni, gospodine Ward, duboko žalim što nisam mogao obaviti povje-

reni zadatak.

– Koješta! Glavu gore, Strock, i gledajte na to filozofski! Mi u našem policijskom poslu nismo uvijek uspješni. Razmislite samo, koliko nam krivaca izmakne kad je u pitanju zločin? Ja bih išao čak toliko daleko da kažem da nijednoga ne bismo uhvatili kada bi oni bili malo inteligentniji, a pogotovo kada bi bili manje nesmotreni, kada se ne bi tako glupo odavali! Ali oni se sami odaju svojim brljanjem! Ako mene pitate, ništa lakše no osmisliti zločin, umorstvo ili pljačku, i izvršiti ih tako da ne bude ni traga sumnje. Razumljivo, Strock, ne kažem da našim uvaženim kriminalcima dajemo lekcije o vještini i oprezu... samo kažem da ima dovoljno onih koje policija nikada nije uspjela otkriti!

Po tom pitanju apsolutno sam se morao složiti s načelnikom: u svijetu zločinaca susrećemo najviše budala!

Ipak, morao sam priznati kako mi se činilo čudnim to što vlasti, lokalne ili druge, još nisu uspjele rasvijetliti nedavna zbivanja iz drugih naših država. Kada je gospodin Ward progovorio upravo o toj temi, nisam mogao prikriti svoje veliko iznenadjenje.

Radilo se o neuvhvatljivom vozilu koje je jurilo cestama, dovodeći u veliku opasnost pješake, konje i kola. Poznato je kakvom je brzinom tuklo sve automobilističke rekorde. Od samoga početka vlasti su željele stati na kraj njegovu strašnom izumitelju pa su podigle čak i tužbu za prekršaj. Nitko nije znao odakle je, a pojavljivao se i nestajao poput bljeska munje. Policija je poduzimala razne korake, ali ga nije mogla uhvatiti. Nedavno, u svojem zadnjem pojavljivanju između Pairie-du-Chiena i Milwaukeeja, na natjecanju Američkog automobilističkog kluba, on je prešao stazu od tristo sedamdeset kilometara za manje od dva sata!

I onda više ni traga ni glasa o njemu! Stigavši do kraja ceste, je li on, u nemogućnosti da se zaustavi, završio u vodama jezera Michigan? Možemo li prepostaviti da su vozač i njegovo vozilo zauvijek stradali i da više nećemo čuti ništa o njima? Javnost nije htjela prihvati takav ishod, koji bi itekako bio zadovoljavajući, očekujući njegovo ponovno pojavljivanje, na način veći nego ikad!

Prema mišljenju gospodina Warda taj je događaj spadao u područje pojava koje bi se moglo nazvati čudesnim. Ja sam dijelio njegovo mišljenje. Ako se ovaj vozač više ne bi pojavio, doista bi njegov nastup mogli svrstati među one tajne u koje ljudsko biće ne može prodrijeti!

Kada sam već pomislio da je naš razgovor o ovoj stvari pri kraju, načelnik mi, napravivši nekoliko koraka amo-tamo po uredu, reče:

– Da... nema ništa čudnije od toga što se dogodilo na cesti za Milwaukee za vrijeme međunarodne utrke. Ali, ima nešto barem jednako čudno!

U tom mi trenutku on pruži izvješće što ga je primio od bostonske policije, o nečemu o čemu će pisati sve večernje novine.

Dok sam ja čitao, gospodin Ward se vratio za stol dovršiti dopis na kojem je radio kad sam došao. Sjeo sam kraj prozora i udubio se u izvješće s najvećom pozornošću.

Već nekoliko su dana vode Nove Engleske, na pogled s obala Mainea, Connecticuta i Massachusettsa, bivale poprištem ukazanja čiju prirodu nitko nije mogao utvrditi.

Jedan pokretni objekt pojavljivao se iz vode, četiri ili pet kilometara od obale, i izvodio neka brza kretanja. Potom se, klizeći po morskoj površini udaljavao prema pučini, gdje bi nestao s pogleda.

Ovaj objekt kretao se tako velikom brzinom da ga se jedva moglo pratiti dalekozorom. Dužinom nije mogao biti veći od desetak metara. Bio je vretenastog oblika i zbog svoje zelenkaste boje jedva se mogao razlikovati od valova. Najčešće su ga viđali u dijelu američke obale na potezu između rta North u državi Connecticut i rta Sable, na zapadnom kraju Nove Škotske.

Mnogo parnih brodica iz Providencea, Bostona, Portsmoutha i Portlanda pokušalo se približiti tomu putujućem objektu, pa čak se i dati u potjeru za njim. One ga nikako nisu uspjevale stići, te je ubrzo postalo jasno da će svaka potjera za njim biti beskorisna. U roku od nekoliko trenutaka on bi jednostavno iščezao iz pogleda.

Isprva su mornari i ribari mislili da to mogao biti neki sisavac iz roda kitova. Kao što svak zna, ove životinje zaranjaju u određenoj pravilnosti, a nakon nekoliko minuta provedenih pod vodom, vraćaju se na površinu izbacujući kroz dišni otvor stupac tekućine pomiješane sa zrakom. Ali u ovome slučaju nikada nitko nije video, niti čuo, da je ova životinja, ako je to uopće bila životinja, ikada tako zaronila ili zašištala.

Ako, dakle, ona nije pripadala rodu morskih sisavaca, je li to onda bila neka nepoznata neman iz dubine oceana, jedna od onih kakve se mogu pronaći samo u legendama? Je li pripadala divovskim lignjama, krakenima, levijatanima, čuvenim morskim zmijama?

Kako bilo, otkad se ova neman pojavila u vodama Nove Engleske, nijedna brodica, nijedna ribarica nije se usudila na otvoreno more.

Čim bi netko primijetio njenu pojavu, svi bi žurno pohitali u najbližu luku. Tako je nalagao razbor, i premda ta životinja nije pokazivala napadačke namjere, bolje je bilo pobjeći nego riskirati napad.

A jedrenjaci duge plovidbe i veliki parobrodi, oni se nisu imali čega bojati od ove nemani, kita, ili štogod to bilo. Posade ovih brodova u nekoliko su je navrata opazile, na udaljenosti od nekoliko kilometara. No, čim bi je pokušali dostići, ona bi se tako brzo udaljila da ju je bilo nemoguće pratiti. Jednom je prilikom iz bostonske luke isplovila mala vojna krstarica da je otjera pucnjavom, kad je već nisu mogli uhvatiti. U samo par trenutaka životinja je umakla na sigurnu udaljenost izvan dometa krstarice i taj pokušaj je uzalud izведен. Izgledalo je da ona, kao i do tada, nema namjeru napadati ribarske brodice.

Tu sam prestao čitati i okrenuvši se gospodinu Wardu rekao:

– Čini se da nema razloga za zabrinutost, osim same prisutnosti ove nemani. Ona bježi od velikih brodova, a one manje ne ganja. Primorci ne bi trebali biti previše uzbudjeni...

– Ali oni jesu, Strock, kao što izvješće potvrđuje.

– Pa ipak, zvjer se ne čini opasnom, gospodine Ward. Uostalom, mogu se dogoditi samo dvije stvari: ili će ona jednoga dana napustiti ove vode ili će na kraju biti ulovljena i završiti u vašingtonskom muzeju.

– A ako to nije morska neman? – upita gospodin Ward.

– Ta što bi drugo mogla biti? – pitao sam iznenađeno.

– Pročitatje do kraja! – reče mi on.

Tako sam i nastavio. Evo što se moglo doznati iz drugog dijela izvješća, gdje su neki odlomci bili podvučeni crvenom olovkom.

Izvjesno su vrijeme svi smatrali da to mora biti morska neman koje bi se prije ili kasnije mogli riješiti proganjajući je svim silama. No, nije prošlo puno vremena da bi došlo do preokreta u javnom mnijenju. Tako su neki ljudi, malo razboritiji, postavili pitanje nije li to, umjesto životinje, zapravo neko plovilo što se kreće vodama Nove Engleske.

Ovo plovilo bi svakako moralo biti neobično savršeno. Možda je to njegov izumitelj, prije otkrivanja svoga izuma, nastojao izazvati pozornost javnosti i uzbunu među moreplovcima. Takva savršena sigurnost u manevriranju, takva brzina u kretanju, takva lakoća u izbjegavanju potjere, sve to zahvaljujući izvanrednoj okretnosti, doista je moglo izazvati znatiželju!

Već je postignut veliki napredak u području plovidbe. Linijski brodovi na Atlantiku postizali su takvu brzinu da je pet dana bilo dovoljno za prelazak između starih i novih kontinenata. A inžinjeri još svakako nisu rekli svoju posljednju riječ.

Ni ratna mornarica nije zaostajala. Krstarice, torpedni čamci i razarači mogli su se natjecati s najbržim brodovima Atlantika, Pacifika i Indijskoga oceana.

Ako se sad radilo o jednom posve novom modelu plovila, njegov vanjski oblik nitko nije uspio dobro vidjeti. Što se snage njegova pogona tiče, to je morala biti sila kakvu nisu mogli stvarati ni najsavršeniji od poznatih motora. Nije bilo moguće utvrditi pokreće li ga tekućina, para ili elektricitet. Jedino je bilo jasno da on ne koristi vjetar jer nije imao jedra, a kako nije imao dimnjak, vjerojatno nije išao ni na paru.

U tom sam trenutku prestao čitati po drugi put, zamislivši se nad ovim zadnjim retcima.

– O čemu razmišljate, Strock? – pitao me načelnik.

– O ovome, gospodine Ward: motori toga plovila snažni su i nepoznati poput motora onoga tajanstvenog automobila za kojega nismo više čuli od utrke Američkog

automobilističkog kluba.

- Do takvog ste zaključka došli, Strock?
- Da, gospodine Ward.

Potom se nametnulo sljedeće: ako je tajanstveni vozač nestao, nastradao sa svojim automobilom u vodama jezera Michigan, sad bi trebalo po svaku cijenu otkriti tajnu ovoga ništa manje tajanstvenog moreplovca, kojega, nadajmo se, neće prije toga progutati morske dubine. Nije li u interesu svakog izumitelja da obznani svoj izum? Zar mu ne bi Amerika ili bilo koja strana sila dobro platila za to?

Nažalost, ako je izumitelj cestovnoga stroja čuvaо svoј identitet, zar nije postojala bojazan kako će i izumitelj vodenoga stroja željeti to isto? Čak i ako bi onaj prethodni i dalje postojao, mi za njega više nismo čuli. Zar se slično ne bi moglo dogoditi i s ovim potonjim, koji bi nakon svojih pojavljivanja ispred Bostona, Portsmoutha i Portlanda sada također mogao nestati bez traga?

Ovu je teoriju svakako mogla potkrijepiti činjenica da od dolaska izvješća u Washington, što znači u zadnjih dvadeset i četiri sata, s obale više nisu javljali o prisutnosti neobičnog stroja.

Štoviše, on nije primijećen ni na pučini. Pa ipak, proglašiti njegovo posijedne pojavljivanje konačnim bilo je preuranjeno!

Valjalo je primijetiti još jednu važnu činjenicu. Vjerovanje da se radi o kitu, lignju, krakenu, ili ukratko o bilo kakvoj morskoj životinji, bilo je već posve napušteno. Američke će novine, zaokupljene ovim predmetom, danas pisati o postojanju jednog plovila vrhunske kvalitete, iznimno pokretnog i brzog. Svi će listovi biti suglasni da je to plovilo vjerojatno opremljeno električnim motorom, premda nitko nije mogao zamisliti iz kakvog bi izvora crpilo elektricitet.

No, još nijedne novine nisu, premda nije bilo sumnje da to neće učiniti, skrenule pozornost javnosti na jednu veliku zanimljivu podudarnost, koju mi gospodin Ward spomenuo baš u trenutku kada mi je i samom pala na um.

U stvari, sve do nestanka čudesnog automobila, ovo ništa manje čudesno plovilo nije se nikada pojavilo. Također, oba ova stroja posjedovala su apsolutno zapanjujuću sposobnost kretanja. Ako bi se oni opet pojavili, jedan na kopnu, a drugi na moru, bili bi jednako opasni za čamce i za brodove kao i za pješake i za kola. A tada bi bilo neophodno da se na ovaj ili onaj način umiješa policija i uspostavi javnu sigurnost i na moru i na cestama!

To mi reče i gospodin Ward, a bilo je očito. Ali, na koji način se to moglo postići?

Naš oduženi razgovor bližio se kraju. Spremao sam se otic̄i kad me gospodin Ward priupita:

- Zar se vama ne čini, Strock, da postoji čudna podudarnost između ovoga plovila i onoga automobila?

- Itekako mi se čini, gospodine Ward!
- Pa, tko zna, možda su ova dva stroja zapravo jedan te isti?

VI. poglavljje

PRVO PISMO

Ostavivši gospodina Warda vratio sam se u svoj dom u Dugoј ulici.

Kako nisam bio oženjen niti sam imao djece, kod kuće sam mogao na miru razmisliti o svemu. Od posluge tu je bila samo moja stara domaćica, koja je već petnaest godina radila za mene, nakon službe kod moje majke.

Dva mjeseca ranije odobren mi je godišnji odmor. Imao sam još četrnaest slobodnih dana, ne iskrnsu li kakve nepredvidljive okolnosti ili neodgovori poslovi.

Odmor sam već morao prekinuti na tri dana zbog istrage fenomena Velikog Eyry.

A sada će mi, možda, dodijeliti zadatak da rasvjetlim zbivanja što su se odigrala na ulicama Milwaukee i u vodama ispred Bostona. Vidjet ćemo... No, kako pronaći trag onog automobila i ovoga plovila? Neupitno su javni interes i sigurnost na moru i na kopnu iziskivali da se provede istraga. Ali, što se tu moglo učiniti ako se vozač ili vozači više nisu pojavljivali? Uostalom, kako bi ih se uopće moglo uhvatiti u prolazu?

Vrativši se kući, nakon objeda i pripaljene lule, zavirio sam u novine. Slobodno ću priznati da me politika nije zanimala, pa ni vječita borba između demokrata i republikanaca... Stoga sam prelistavao druge vijesti.

Naravno, prvo htjedoh vidjeti ima li bilo kakvih novosti iz Sjeverne Karoline o misteriju Velikog Eyry. Možda bi moglo biti reportaže iz Morgantona ili Pleasant Gardena. Gospodin Smith je obećao da će me obavještavati o svemu. Rekao je kako će se smjesta javiti brzjavom u slučaju da se nad planinom ponovno pojavi plamen. Uvjeren sam da je gradonačelnik Morgantona bio jednako željan poput mene pregledati unutrašnjost planine i sigurno bi bio spreman za još jedan pokušaj, ako bi se ukazala prilika. No od moga povratka nisam primio nikakav brzjav od njega.

Iz novina nisam ništa nova doznao. Izgubljen u mislima, nisam tako ni primijetio kada su mi novine ispale iz ruke.

Ono što mi se vrzmalo na umu bile su riječi gospodina Warda da su možda automobil i plovilo jedan te isti stroj. Ako nisu bili isto, zasigurno ih je napravila ista ruka. Takvu vratolomnu brzinu, više nego dvostruko veću od najvećih dosadašnjih, kako na kopnu tako i na moru, u najmanju su ruku morali proizvoditi istovjetni motori.

– To mora biti isti izumitelj! – odzvanjalo mi je u glavi.

Očito ništa nije govorilo suprotno. Sama činjenica što ta dva stroja nisu vidjeli istodobno potvrđivala je pretpostavku u izvjesnoj mjeri.

I tako rekoh sam sebi:

– Prvo tajna Velikog Eyry, a sada tajna bostonskog zaljeva! Hoće li se i s ovom drugom dogoditi isto što i s onom prvom, hoće li i ona ostati skrivena?

Trebao bih napomenuti kako je stvar izazvala veliku senzaciju, s obzirom na prijetnju općoj sigurnosti. Erupcija ili potres prijetili su samo stanovništvu u neposrednoj blizini Blue Ridgea. S druge strane, ovo vozilo, ili plovilo, moglo se pojaviti na bilo kojoj cesti u Sjedinjenim Državama i bilo gdje u američkim vodama, te dovesti u opasnost baš svakog građanina.

Kao da se radilo o gromu koji je mogao udariti iz vedra neba! Van svoga doma, svaki je građanin bio u opasnosti od iznenadnog dolaska vozača kojemu se ne može umaći. Usudite se hodati cestom ili ulicom dok njima tutnji projektil! Tako su pisale sve novine.

Stoga nisam bio iznenaden u kojoj je mjeri ljudska mašta podlegla ovakvim objavama, posebice mašta stare Grad, moje domaćice, ionako već lakovjerne kada se radi o nadnaravnim pričama.

Tako ona toga dana nakon večere dok je raspremala stol zastade, držeći bokal vode u jednoj, a tanjur u drugoj ruci, pogleda me i upita:

– Dakle, gospodine, nema nikakvih novosti?

– Nikakvih – odgovorio sam, znajući na što je mislila.

– Kola se nisu vratila?

– Nisu, Grad.

– A nije ni brod?

– Nije ni brod. Nema vijesti ni u najbolje obaviještenim novinama!

– A iz vašeg ureda?

– Ni mi u uredu ne znamo više od toga!

– Onda, oprostite, gospodine, kakve koristi ima od policije?

– To se i ja sam često pitam!

– Niste me utješili, gospodine. Jednog lijepog jutra taj će se prokleti vozač bez najeave pojaviti u Washingtonu, protutnjati kroz našu ulicu i sve nas pregaziti...

– I eto nam prilike da ga uhvatimo, Grad.

– To je nemoguće, gospodine!

– Zašto?

– Zato što je taj vozač sam vrag, a vraga se ne može uhvatiti!

Zaista, mislio sam u sebi, vrag ima mnogo posla, jer tko bi drugi mogao biti krivac za sve što je neobjasnjivo! On je bio taj koji je zapalio požar na Velikom Eyry! On je

bio taj koji je srušio brzinski rekord na glavnoj cesti u Wisconsinu! On je taj koji plovi morem ispred Connecticuta i Massachusettsa!

Ali ostavimo po strani uplitanje zloduha, što odgovara, svjestan sam, inteligenciji slabo razvijenih umova. Ovdje je, izvan svake sumnje, jedno ljudsko biće, čovjek, imalo na raspolaganju jedan ili dva mehanička prijevozna sredstva, čija je pokretačka snaga bila kudikamo snažnija od najsavršenijih strojeva na kopnu i moru.

Zašto onda više nismo čuli za njega? Je li bio u strahu da čemo ga uhvatiti i otkriti tajnu njegova izuma, koju je bez sumnje želio sačuvati? Osim ako doista – i to je zaključak na kojega se uvijek vraćamo – osim ako doista nije nastradao i odnio svoju tajnu na onaj svijet! A ako je nastradao i nestao, bilo u vodama jezera Michigan, bilo u moru oko Nove Engleske, kako da mu ikad uđemo u trag? On je završio poput meteora, poput asteroida iz svemira, a tijekom tisuća godina njegova će velika avantura postati samo mit.

Američki, a potom i europski tisak, raspisao se o ovome slučaju. Izlazili su članci i članci! Glasina je padala za glasinom! Došlo je do poplave naklapanja i tlapnji. Razumljivo, zanimanje javnosti obaju kontinenata bilo je doista veliko. Nije tajna kako su neke europske sile bile ljubomorne što je taj izumitelj izabrao baš Ameriku za poprište svojih eksperimenata. Ako je on bio Amerikanac, možda bi upravo svojoj zemlji ustupio svoj izum! Zar posjedovanje takvog stroja, ustupljenog iz domoljubnih pobuda ili otkupljenog po ma kako visokoj cijeni, ne bi jamčilo Uniji neospornu nadmoć?

O tomu su, u izdanju od desetoga, prvi put pisale novine *New York*. Uspoređujući brzinu plovidbe najbržih vojnih krstarica s brzinom tajanstvenoga stroja, zaključile su kako bi Sjedinjene Države, kada bi imale tajanstveni stroj u vlasništvu, mogle stići do Europe u samo tri dana, dok bi Evropi do Amerike još uvijek trebalo pet.

Nastojanja policije da se dozna nešto više o nestalom vozaču bila su jednaka onima da se utvrdi priroda pojave s Velikog Eyry. A na tu se temu gospodin Ward rado vraćao. Moj nadređeni, bez namjere da me imalo ponizi, stalno se osvrtao na moju istagu u Karolini i na njen neuspjeh, iako je, uostalom, i sam bio uvjeren da to nije bilo mojom krivnjom. Kada su zidine previsoke da bi ih se prešlo bez ljestava, a ljestava nema, jasno je da se one ne mogu prijeći... ukoliko se ne probije otvor... No, to nije sprječavalo gospodina Warda da mi koji put kaže:

- Dakle, jadni moj Strock, niste uspjeli onaj put...
- Bez sumnje, gospodine Ward, kao što ne bi nitko na mome mjestu. Radi se samo o troškovima... Jeste li vi spremni snositi te troškove?
- Pustite sad to, Strock... Nadam se da će naš hrabri glavni inspektor imati prilike da vrati ugled u nekom drugom slučaju! Recimo, u slučaju onoga automobila i plovila... kada biste njega uspjeli rasvijetliti, nama biste učinili veliko zadovoljstvo, a kakva

bi to tek čast bila za vas.

- Svakako, gospodine Ward. Samo čekam vašu naredbu i mogu odmah krenuti...
- Vidjet ćemo... Pričekajmo, Strock, pričekajmo!

Tako su stajale stvari sve dok me Grad, ujutro petnaestog lipnja, nije obavijestila da je stiglo preporučeno pismo za mene.

Adresa je bila napisana nepoznatim rukopisom. Pismo je poslano dva dana ranije, a nosilo je poštanski žig Morgantona.

Morganton? To mora biti pismo od gospodina Eliasom Smitha.

- Da, - rekoh svojoj staroj domaćici – piše mi gospodin Smith. To ne može biti nitko drugi, jedino njega poznajem u Morgantonu. A ako mi on piše, kako se i dogovorimo, onda se sigurno radi o nečemu važnom.

- Morganton? – začudi se Grad. – Nije li to mjesto gdje su demoni zapalili onu paklenu vatrnu?

- Točno, Grad.

- Nadam se da se gospodin onamo ne vraća.

- Zašto?

- Zato jer ćete završiti tamo u kotlu Velikog Eyry, a ja ne bih htjela da gospodin strada.

- Smiri se, Grad. Doznaćmo prvo o čemu se radi.

Potom otkinuh pečat s omotnice, načinjene od vrlo debelog papira. Pečat od crvenog voska nosio je grb sa štitom ukrašenim trima zvijezdama.

U omotnici je bio samo jedan list papira, presavijen na četiri dijela, ispisan na jednoj strani.

Prvo sam pogledao potpis.

Umjesto potpisa stajala su samo dva inicijala.

- Pismo nije od gradonačelnika Morgantona – rekao sam.

- A od koga je? – upitala je radoznalo Grad.

Gledajući u inicijale koji su valjda predstavljali potpis, rekoh sam sebi:

- Nije mi poznato na koga se odnose, ni u Morgantonu, ni drugdje!

Rukopis je bio prilično upečatljiv, gustih i tankih poteza, sve u svemu – ne više od dvadesetak redaka.

Evo prijepisa pisma, čiji sam izvornik pažljivo sačuvao, iz vrlo dobrog razloga – ono je naime, na moje veliko iznenadenje, bilo naslovljeno iz tajanstvenog Velikog Eyry:

*Veliki Eyry; gorje Blue Ridge,
Sjeverna Karolina
13. lipnja*

*Za gospodina Strocka,
glavnog policijskog inspektora,
Duga ulica 34, Washington*

Gospodine,
Vi ste imali zadatak da pregledate Veliki Eyry.
Došli ste 28. travnja, u društvu gradonačelnika Morgantona i dvojice vodiča.
Uspeli ste se do samoga vrha, obišli ga i shvatili da su posljednje litice previsoke da biste se preko njih popeli.
Tražili ste prolaz i niste ga našli.
Ovo imajte na umu: nitko ne ulazi u Veliki Eyry, a tko uđe više odande ne izlazi.
Nemojte ponovno pokušavati, jer novi pokušaj neće samo ostati neuspješan, on će izazvati vrlo ozbiljne posljedice.
Prihvativate, dakle, ovaj savjet ili će vas snaći nesreća!

G.S.

VII. poglavje

A SADA NEŠTO TREĆE

Odmah ću priznati da me pismo u prvi mah veoma iznenadilo. Uspio sam procijediti tek nekoliko uzdaha. Stara domaćica zurila je u mene, ne znajući što da misli.

– Je li gospodin primio slabe vijesti?

Da joj odgovorim na pitanje, jer od nje ionako nisam imao tajni, samo sam naglas sve ponovo pročitao, od prve do zadnje riječi.

Grad je slušala i zapanjeno me gledala.

– Najobičnija šala – rekoh slijedući ramenima.

– Ako i nije od vraka, stiglo je s vražnjeg mjesta! – kukala je u svom praznovjerju.

Kada me ostavila, ponovno sam pročitao ovo posve neočekivano pismo. Nakon kraćeg razmatranja, zaključih kako je to djelo nekog jadnog šaljivca. Moralo je biti. O mojoj pustolovini se znalo. Kako su o našem poslu u Sjevernoj Karolini i o pokušaju da pregledamo unutrašnjost Velikog Ery detaljno izvjestile novine, svi su znali zašto gospodin Smith i ja nismo u tomu uspjeli. I sad je neki veliki šaljivac, kakvih ima u Americi, uzeo olovku i napisao ovo prijeteće pismo, želeći od mene napraviti budalu.

Jer ako je to mjesto bilo utoчиšte skupini kriminalaca, nitko od njih ne bi bio toliko nepomišljen da napiše ovakvo pismo, znajući da bi policija krenula u otkrivanje njihova skloništa. Zar njima nije u interesu da svoju prisutnost u toj jazbini ne otkrivaju? Zar ovako ne bi samo potakli policiju na daljnje istraživanje lanca Blue Ridge? Melinitom ili dinamitom bi se bez problema mogla razbiti stijena. I kako bi se uopće ovi bijednici ondje našli osim ako ne postoji neki prolaz kojega nismo otkrili? Kako god bilo, nijedan od njih ne bi riskirao da mi pošalje ovo pismo.

Dakle, ostalo je samo objašnjenje da ga je napisao neki šaljivac ili luđak. Stoga sam smatrao kako nema razloga da se ovim pismom više zamaram.

Nakon prve pomisli da o svemu izvjestim gospodina Warda odlučio sam da to ipak neću učiniti. On ovome pismu ne bi dao ni najmanju važnost. Ipak, nisam ga bacio, već sam ga za svaki slučaj zaključao u ladicu radnog stola. Isto sam namjeravao učiniti i s drugim takvim pismima, potpisanim istim inicijalima, ako bi ih bilo.

Prošlo je nekoliko dana i ja sam, kao i inače, odlazio u policijsku postaju. Trebao sam dovršiti neka izvješća. Ništa nije ukazivalo na to da bih uskoro mogao napustiti Washington. No, u našem poslu nitko ne zna što donosi sutra. Ako nešto iskrne, može se dogoditi da vas pošalju bilo kamo u Sjedinjenim Državama, od Oregonu do Floride i od Mainea do Teksasa.

A često me progona neugodna misao da bi moj sljedeći zadatak mogao biti jednak neuspješan kao onaj na Veliki Eyry, da bi mi preostalo samo da dam otkaz i da se povučem u mirovinu.

Još nije bilo ni riječi o vozaču ili vozačima. Znadoh da su vlasti naredile nadzor na svim cestama, rijekama, jezerima i u američkim teritorijalnim vodama. Ali kako se uopće može učinkovito nadzirati tako velika zemlja? S Atlantikom na jednoj i Pacifikom na drugoj strani, s vodama ogromnog Meksičkog zaljeva na jugu, neuhvatljivo je plovilo imalo na raspolaganju čitavo prostranstvo u kojem nikako nije moglo biti zaustavljeno i uhvaćeno.

Kao što već rekoh, nijedan od ta dva stroja nitko više nije video. A za zadnje nastepe njihov je izumitelj odabrao ne tako skrovita mjesta – glavnu cestu u Wisconsinu na dan utrke i vode ispred Bostonu, u kojima svakoga dana plove stotine brodova!

Dakle, ako izumitelj nije nastradao, što je svakako moguće, onda je morao biti ili izvan Amerike, možda na morima Staroga svijeta, ili se skriva u nekom samo njemu poznatom skrovištu, a u tom slučaju...

– Ah, – govorio sam sebi ponekad – za skrovito i nedostupno utočište taj ekscentrični gospodin ne bi mogao naći boljega mjesta od Velikog Eyry! Istina, tamo ne bi mogao skloniti ni plovilo ni automobil! Tamo utočište mogu pronaći samo najveće ptice, orlovi ili kondori!

Moram napomenuti kako od mojega povratka u Washington onđe nije bilo ponovnog izbjivanja vatre, što bi prestrašilo stanovništvo okruga. Kako mi gospodin Smith ništa nije pisao, preostalo mi je samo da zaključim da se ništa čudno ne zbiva. Sve je ukazivalo na to da će obje stvari, koje izazvaše tako ogromnu znatiželju i nelagodu u javnosti, pasti u potpuni zaborav.

Devetnaestoga lipnja, oko devet ujutro pošao sam u ured kad li ispred kuće primijetih da me dva čovjeka pozorno promatraju. Pošto ih nisam poznavao, nisam tomu pridavao posebnu pozornost, dok mi o njima, kad sam se vratio kući, nije progovorila Grad.

Moja stara domaćica tako je primijetila da dvojica, čini se, već nekoliko dana prate moje kretanje; oni su se, naime, svako malo šetali ispred moje kuće i slijedili me svaki put kada bih napustio Dugu ulicu na putu prema policiji.

– Jesi li potpuno sigurna u ovo što govorиш? – pitao sam.

– Da, gospodine. Evo jučer, kad ste se vratili kući, ti ljudi, vama za petama, otišli

su istog trenutka kad ste vi ušli u kuću!

– Hajde, Grad, nisi li krivo vidjela?

– Nisam, gospodine.

– A bi li mogla prepoznati tu dvojicu da ih ponovno vidiš?

– Da, gospodine, mogla bih.

– Hajde, hajde, draga moja – rekoh kroz smijeh – vidim da u tebi leži pravi detektiv! Tebe bi trebalo zaposliti u policiji!

– Šalite se, gospodine, samo se vi šalite! Ja još uvijek imam dobar vid i ne trebam naočale da mogu dobro vidjeti stvari. Netko vas prati, u to nema sumnje. Vi biste trebali za tim uhodama poslati nekoliko agenata!

– Obećajem da će to učiniti, Grad – odgovorio sam da je umirim. – I kad ih moji detektivi ščepaju, brzo ćemo sazнати što ti sumnjivci žele od mene.

Njene riječi zapravo nisam uzimao za ozbiljno.

No, ipak sam nastavio:

– Odsad kada izadem, pripazit ću bolje na prolaznike.

– To bi bilo razborito, gospodine.

Ne znam zašto, ali Grad je oduvijek voljela podizati paniku pa nisam htio pridavati važnost njezinim izjavama.

– Ako ih opet vidim, – nastavila je – obavijestit ću vas, gospodine, prije nego što izadete!

– U redu, u redu!

I time završih razgovor, posve siguran da bi, ako se nastavi, Grad sumnju svalila na Belzebuba i njegove pomoćnike.

Sljedeća dva dana bilo je očito da me nitko ne slijedi ni dok sam odlazio ni dok sam se vraćao kući. Stoga sam zaključio da se Grad prevarila.

Ali ujutro dvadeset i drugog lipnja, pohitavši uz stube, ona je bez kucanja uletjela u moju sobu i sva zadihana povikala:

– Gospodine, gospodine!

– Što je, Grad?

– Oni su tamo!

– Tko? – upitah ne sjetivši se njenih ranijih tlapnji.

– One dvije uhode!

– Ah, da, one čuvene uhode...

– Upravo one, tamo na ulici, prekoputa, gledaju kuću, čekaju vas da izadete!

Prišao sam prozoru, u oprezu nježno odmaknuo zavjesu i ugledao dvojicu muškarača na pločniku.

Stvarno, dvojica, srednjeg rasta, snažne građe, širokih ramena, između trideset pet i četrdeset godina, odjeveni poput provincijalaca, s kaubojskim šeširima, hlačama od

nekog gustog vunenog sukna, u čizmama i sa štapovima u ruci.

Oni su bez sumnje uporno promatrali vrata moga doma.

Razmijenili bi nekoliko riječi, napravili desetak koraka po pločniku, da bi se potom opet vratili na isto mjesto.

– Jesu li to doista oni isti ljudi koje si primijetila ranije, Grad? – upitao sam.

– Jesu, sigurna sam, gospodine!

Naravno, sad više nisam mogao sumnjati da je moja stara domaćica pogriješila, pa odlučih razjasniti stvar. Nije bilo svrhe da sam krenem za tim ljudima. Oni bi me prepoznali i ne bi imalo smisla da im se obratim. Još danas postavit ću nekoga od svojih agenata pred kuću da ih ima na oku, ako se ta dvojica pojave opet navečer ili sutra. Agent će ih pratiti svuda kuda budu išli pa ćemo na kraju utvrditi njihov identitet.

Hoće li me oni sada slijediti do policijske postaje? Vidjet ćemo... jer ako bi me slijedili pružit će mi se prilika da im ponudim gostoprимstvo u postaji kakvom se zasigurno nisu nadali.

Uzeo sam šešir i, dok je Grad ostala kraj prozora, sidoh u prizemlje, otvorih vrata i izađoh na ulicu.

Ona dvojica više nisu bila tu.

Ali njihov opis ostao je dobro urezan u mome pamćenju, tako da nikada neće izbljediti.

Čitavom trudu u inat, nisam mogao vidjeti kamo su nestali.

Štoviše, od toga ih dana ni Grad, ni ja više nismo viđali pred kućom, niti sam ih sretao putem.

Čak i ako su me uhodili valjda su doznali to što su željeli znati, pa ovome događaju nisam pridavao veću važnost od one kakvu je imalo pismo potpisano inicijalima G.S.

A onda su pravu buru u javnosti podigle neke doista neobične okolnosti.

Valja napomenuti da su novine prestale zabavljati čitateljstvo s pojavama na Velikom Eyry, jer se one više nisu ponavljale. Jednakom su se šutnjom odnosile i prema tajanstvenom automobilu i plovilu, kojima ni naši najbolji detektivi nisu mogli ući u trag. I vjerojatno bi sve to palo u zaborav da jedan novi dogadaj nije podsjetio na minula zbivanja.

Novine *Evening Star*, u izdanju od dvadeset i drugoga lipnja, objavile su sljedeći članak, kojega su sutradan prenijele sve novine u zemlji:

„Za jezero Kirdall, smješteno u Kanzasu, osamdeset milja zapadno od glavnoga grada Topeke, malo tko je čuo. Ono, međutim, zaslužuje pozornost jer privlači pažnju na vrlo poseban način.

Čini se da ovo jezero, koje se nalazi u planinskom području, nije povezano s hi-

drografskim sustavom države. Gubitak od isparavanja ondje nadomještaju obilne oborine, česte u tome dijelu Kanzasa.

Površina jezera Kirdall procjenjuje se na dvjesto četvornih kilometara, a njegova je razina malo viša od prosječne visine tla. Okruženo planinama, ovo jezero je teško pristupačno i do njega se može samo preko uskih klanaca. Unatoč tomu, na njegovim obalama nalazi se nekoliko sela. U njemu ima mnogo ribe, pa ribarski čamci često brazdaju njegovu površinu.

Valja spomenuti da dubina jezera Kirdall uvelike varira. U blizini obale nije manja od petnaest metara. Rubove ovoga ogromnog bazena zatvaraju gotovo okomite stijene. Valovi uzburkani vjetrom ponekad se u absolutnom bijesu razbijaju o obalu, donoseći jezerskim naseljima rosulju i vlagu poput tropskog pljuska. Njegove vode, duboke u blizini obale, još su dublje prema sredini, gdje se na nekim mjestima dno spušta do dubine od devedeset metara.

Voda ovoga jezera je bistra i svježa. Ondje, naravno, nema morskih riba, ali štuka, pastrva, šarana i jegulja ima u izvanrednim količinama i veličinama.

Stoga se može lako kazati da je ribolov na jezeru Kirdall vrlo isplativ i popularan. Ondje ima nekoliko stotina ribarskih čamaca i brodica, a nekoliko tisuća stanovnika bavi se ribarstvom. Osim njihove flote postoji i nešto manjih jedrenjaka i parobroda što služe za prijevoz robe i putnika između naselja. S druge strane planinskog vijenca nalazi se željeznička pruga kojom se ribarski proizvodi prevoze dalje u Kanzas i susjedne države.

Ovaj opis jezera Kirdall bio je potreban za pravilno razumijevanje činjenica o kojima ćemo upravo izvijestiti.“

I evo kako je *Evening Star* izvijestio u svom senzacionalističkom članku:

„Već neko vrijeme ribari s jezera imali su prilike svjedočiti pojavi neobjasnivog poremećaja na njegovoj površini. Razina površine znala je tako naglo porasti, kao da je iz dubine sunuo val. Čak i kada nije bilo ni daška vjetra, po lijepom vremenu, pod vedrim nebom, ovaj se poremećaj zbivao uz jako pjenušanje vode. To je ponekad moglo tako zaljuljati manja plovila, da su ona uslijed svog tog valjanja i kotrljanja jedva mogla održati smjer. Malo je nedostajalo da se neka od njih i sudare, što je moglo dovesti do prevrtanja i ozbiljne štete.

Sa sigurnošću je ustanovljeno da je taj poremećaj dolazio iz dubine jezera. O njegovim uzrocima nudila su se razna objašnjenja.

Prije svega, mislilo se da je taj poremećaj nastao zbog pomicanja tla na dnu jezera uslijed potresa. No, ova je teorija odbačena kada je uočeno da poremećaj nije bio lokalnog karaktera, već bi se on pojavljivao na čitavom području jezera, od istoka do zapada, od sjevera do juga, u sredini i kraj obale, i reklo bi se, gotovo pravilno, što isključuje svaku pomisao na potres ili vulkansku aktivnost.

Ubrzo je predloženo novo objašnjenje. Je li to možda kakva morska neman uzburkala vode jezera Kirdall? Ako se čudovište nije izleglo na jezeru i ako nije ondje izraslo do ogromnih razmjera, onda je moralo doći izvana. Ali jezero Kirdall nema spoj s vanjskim vodama. Što se tiče postojanja podzemnih kanala, ovdje u sredini Sjedinjenih Država, daleko od obala Atlantika, Pacifika i Meksičkog zaljeva, na velikoj nadmorskoj visini, to objašnjenje nije vjerljivo.

Ukratko, ovo pitanje se nije moglo lako riješiti, ali su se mogle odbaciti absurdne pretpostavke i prije nego što se utvrdi točna istina.

Sada, ako je jasno da u Kirdallu ne može biti nemani, možda je u pitanju bila podmornica koja se kretala u dubinama? Ovakva plovila danas nisu rijetkost. Naprimjer, onaj izum zvan *Protector*, izgrađen prije nekoliko godina u Bridgeportu u državi Connecticut, mogao je ploviti na površini i pod vodom, kao i kretati se po kopnu. Njegov izumitelj, po imenu Lake, opremio ga je s dva motora, jednim električnim od sedamdeset i pet konjskih snaga, koji je pokretao morske propelere i jednim benzinskim, od dvjesti pedeset konjskih snaga, koji je pokretao kotače promjera jednog metra, načinjene od lijevanog željeza, što su ovoj napravi omogućavali kretanje po cesti i kretanje po morskom dnu.

To bi moglo biti dobro objašnjenje. No, čak i kada bismo se složili da ovaj poremećaj nastaje uslijed kretanja podmornice slične Lakeovom tipu, ali višeg stupnja savršenstva, valjalo bi odgovoriti na pitanje kako je ona dospjela u jezero Kirkdall. Ko-jim je podzemnim putem ona tamo stigla? Kao što smo već rekli, jezero je okruženo planinskim vijencem i jednako je nedostupno podmornici kao i morskoj nemani.

Čini se da toj primjedbi nema prigovora. Pa ipak, jedina moguća jest pretpostavka da se u vodama jezera Kirdall doista nalazi neki stroj te vrste, koji se još nije pojavio na površini.

Štoviše, svaku sumnju u to otklonit će zbivanja od dvadesetog lipnja.

Toga se dana, u poslijepodnevnim satima, jedrenjak *Markel*, ploveći punim jedri-ma prema sjeverozapadu, sudario s nečim pod vodom. Na tome mjestu, bez podvodnih grebena, dno se spustilo na dubinu od dvadeset pet metara.

Jedrenjak, udaren u lijevi bok, našao se u opasnosti da potone u samo nekoliko minuta. Posada je, međutim, uspjela odvesti brod u najbližu luku, kakvih pet kilometara dalje.

Nakon istovara tereta *Markel* su izvukli na žal, kako bi se utvrdila šteta izvana i iznutra. Pokazalo se da je u trup jedrenjaka udarilo nešto nalik brodskom kljunu.

U svjetlu ove činjenice, više se ne može poricati da u vodama jezera Kirdall postoji podmornica koja se kreće iznimno velikom brzinom.

Ali, ako je tako, stižemo do novih pitanja: pretpostavimo li da se takav stroj doista nalazi u jezeru, što on ondje radi? Je li to mjesto po nečemu pogodno za ovakve eks-

perimente? I zašto on nikada ne izlazi na površinu, zašto se trudi da ostane nepoznat?“

Članak *Evening Star* završio je čudnim zaključkom:

„Nakon tajanstvenog automobila, pojavilo se tajanstveno plovilo.

Nakon tajanstvenog plovila, imamo tajanstvenu podmornicu.

Možemo li zaključiti kako ta tri stroja svoje postojanje duguju istom izumitelju i da su sva tri zapravo samo jedan jedini stroj?“

VIII. poglavlje

PO SVAKU CIJENU

Taj je članak imao učinak, moglo bi se reći, općeg otkrivenja. Zbog prirodne sklonosti ljudskog uma prema izvanrednom, često i nemogućem, sada više nitko nije u to sumnjaо. Nije se radilo samo o istome izumitelju, u pitanju je bio isti izum.

Pa ipak, kako bi se ova njegova preobrazba, iz automobila u plovilo i iz plovila u podmornicu, mogla uopće izvršiti? Kakvo je to prijevozno sredstvo sposobno za kretanje po kopnu, po vodi i ispod vode? Sada je preostalo još samo da se vine u zrak!

No, promatrajući čisto činjenice, bez da se ide dalje od onoga što je nedvojbeno utvrđeno i izvan onoga što mogu potvrditi brojni svjedoci, sve je to izgledalo posve čudesno. Stoga se javnost, izgubivši već zanimanje za prethodne događaje, ponovno okrenula svojoj znatiželji.

Novine su, također, primijetile i sljedeće: čak i kada bismo prepostavili da se radi o tri različita stroja, njihov motor morao je proizvoditi veću snagu od bilo kakvog poznatog motora. Taj motor, sposoban stvoriti brzinu od četiri kilometra na sat, bio je znak vrhunske kvalitete!

Ako je tako, valjalo bi onda otkupiti ovakav sustav od izumitelja po svaku cijenu. Pri tom nije važno pogoni li taj sustav tri različita stroja ili samo jednoga, sposobnog za kretanje u različitim sredinama. Tako sposoban motor svakako je trebalo otkupiti i osigurati pravo na njegovo korištenje.

Štoviše, strane sile neće se libiti da se dočepaju vrijednoga izuma koji bi njihovim vojskama i mornarici osigurao tako očitu prednost na kopnu i na moru! Kako spriječiti njihovo razorno djelovanje ako bi bile neuhvatljive? Stoga je bilo neophodno imati stroj u vlasništvu, a Amerika svoje milijune ne bi mogla bolje potrošiti.

Takvo razmišljanje dolazilo je iz službenih krugova, ali i iz naroda. Tisak je iscrpljnim člancima pratilo tu osjetljivu temu. Bilo je sigurno kako Europa neće htjeti zaostajati za Sjedinjenim Državama u tom pogledu.

No, da bi se izum uopće mogao otkupiti valjalo je pronaći izumitelja, što je bio pravi izazov. Jezero Kirdall pretraženo je od početka do kraja, ali uzalud. Je li to značilo da u njegovim dubinama više nema podmornice? U tom slučaju, kako je otisla?

Zapravo, kako je ona uopće tamo stigla? Problem je bio nerješiv! Podmornica se potom prestala pojavljivati, kao što su se prestali pojavljivati automobil na cestama Uni-je i plovilo u američkim vodama!

U nekoliko sam navrata, sastajući se s gospodinom Wardom, s njime razgovarao o ovome slučaju, koji je zaokupio i njegovu pozornost. Hoće li agenti nastaviti istragu lišenu svakog rezultata ili završiti s njom?

Pa, dvadeset i sedmog lipnja ujutro, pozvali su me u policiju. Čim sam ušao u njegov ured, gospodin Ward mi reče:

– Dakle, Strock, evo vam izvrsne prilike za revanš!

– Revanš zbog Velikog Eyry?

– Dakako.

– O kakvoj se prilici radi? – pitao sam, ne baš siguran u ozbiljnost svoga nadređenog.

– Zanima nas, – reče on – biste li voljeli otkriti izumitelja onoga trostrukog stroja?

– Ne sumnjajte u to, gospodine Ward! – odgovorih. – Samo dajte nalog i ja ću učiniti i ono nemoguće da bismo uspjeli! Istina, ne očekujem da će to biti imalo lako.

– Nimalo, Strock; čak možda i teže nego uči u Veliki Eyry!

Bilo je jasno kako me gospodin Ward, da upotrijebim taj izraz, „zafrkava“ zbog mojega posljednjeg slučaja. Međutim, činio je to bez zlobe, prije s namjerom da me dodatno potakne. Poznavao me je i znao je da bih ja dao sve na svijetu da ispravim taj neuspjeh. Čekao sam samo novi nalog.

Tada mi gospodin Ward prijateljski reče:

– Ja znam, Strock, da ste vi učinili sve što je bilo u vašoj moći i nemam vam što zamjeriti... Ali, više nije u pitanju Veliki Eyry. Kada naša vlada doista poželi istražiti njegovu utrobu, zanemarit će svaki trošak i s nekoliko tisuća dolara ostvariti uspjeh.

– To je i moje mišljenje.

– Ja, međutim, smatram – nastavio je gospodin Ward – da bi bilo korisnije uhvatiti tu fantastičnu osobu koja nam neprestano izmiče! To je tek posao za policiju, za dobru policiju!

– Nema novih vijesti o njemu?

– Nema, i premda ima mnogo razloga za pretpostavku da se on kretao u vodama Kirdalla, nismo mu mogli uči u trag. Zbog toga bi se već mogli zapitati nema li taj mehanički Protej i sposobnost da postane nevidljiv!

– U svakom slučaju, – odgovorih – on se vjerojatno pojavljuje samo kada to nju odgovara.

– Izgleda da je tako, Strock. Po mom mišljenju, postoji samo jedan način da se stane na kraj tom čudaku: da mu se za njegov stroj ponudi izdašna ponuda kakvu on ne može odbiti!

Gospodin Ward bijaše u pravu. I u tomu je smislu vlada namjeravala pregovarati s tim „junakom dana“, kako su ga zvali. Još ni jedan smrtnik ne bi s većim pravom mogao nositi taj naziv! A uz pomoć tiska, neobična će osoba saznati kakvi joj se izvanredni uvjeti nude za njezin izum.

– I doista, – zaključio je gospodin Ward – kakve li osobne koristi on može imati od toga izuma? Zar njegovom prodajom ne bi mogao ostvariti vrtoglavu dobit? Stoga nema razloga da pretpostavimo da je ta nepoznata osoba neki kriminalac koji, zahvaljujući svome stroju, namjerava prkositi progonu!

I tako, prema ovome što mi je načelnik upravo rekao, očito su u vrhu odlučili poduzeti druge mjere, koje bi mogle donijeti uspjeh. Policijski nadzor na cestama, rijeckama, potocima, jezerima i u teritorijalnim vodama nije davao nikakvog rezultata. Ako izumitelj doista nije nastradao tijekom nekog opasnog manevra, što nije bilo nemoguće, njegov je nestanak morao značiti to da se on nije želio pokazivati. Od nesreće s jedrenjakom *Market* na jezeru Kirdall nikakve vijesti nisu stizale do policije i istraga je stajala u mjestu. Gospodin Ward nije mogao sakriti svoje razočaranje.

Da; razočaranje, poraz i toliko poteškoća, svakim danom sve ozbiljnijih, u nastojanju da se osigura javna sigurnost!

Kako hvatati kriminalce kada su oni izvan dosega na kopnu i na moru!? Kako ih hvatati pod vodom!? I jednom kada upravljeni baloni dostignu zadnji stupanj savršenstva, kako hvatati kriminalce po zraku!? Na kraju sam se samo mogao pitati hoće li doći i onaj dan kada ćemo se moji kolege i ja, nemoćni i osuđeni na nerad, svesti na beskorisne policijske službenike dobre jedino za mirovinu?

Upravo u tom trenutku sjetio sam se pisma koje sam primio prije nekih desetak dana, pisma naslovlenog iz Velikog Eyry, u kojem se prijetilo mojoj slobodi, pa i životu, ako bih se odvažio na novi pokušaj! Sjetio sam se, također, da sam bio predmet čudnog uhodenja. Od tada nisam primio nikakvo slično pismo. Dva sumnjivca nisu se više pojavljivala. Moja uvijek oprezna Grad nije ih više viđala pred kućom.

Pitao sam se bi li bilo bolje da se povjerim gospodinu Wardu. Ali, kad bolje promislim, za slučaj Velikog Eyry nestalo je zanimanja. Vrlo vjerojatno da ni ljudi iz okruga više nisu marili za to, jer se pojave koje su ih uznemiravale više nisu ponavljale, te su se oni u miru mogli posvetiti svojim uobičajenim zanimanjima.

Stoga sam odlučio da ću načelnika upoznati s pismom samo ako to budu nalagale okolnosti. Uostalom, i on bi u njemu video samo neslanu šalu jednog dokonog šaljivca.

U nastavku razgovora, prekinutog na nekoliko minuta, gospodin Ward mi reče:

– Mi ćemo, znači, pokušati stupiti u kontakt s tim izumiteljem i pregovarati s njime. Istina, on je ispario, ali mogao bi se pojavitи svakoga dana, bilo gdje na američkom teritoriju. Vi ste taj čovjek, Strock, kojeg smo odabrali za ovaj zadatak. Stoga

gleđajte da u roku od najviše sat vremena budete spremni za pokret. Nemojte izlaziti iz kuće, osim ovamo, gdje će vas kada zatreba čekati konačne upute.

– Ja ću postupiti prema zapovijedi, gospodine Ward, – odgovorio sam – i bit ću spremjan krenuti iz Washingtona kamo treba na prvi poziv. Ali, dopustite mi da vas upitam trebam li djelovati sam ili bi bilo bolje da imam...

– Predložio bih vam da uzmete pomoć – prekinu me gospodin Ward. – Izaberite dva agenta u koje imate potpuno povjerenje.

– To će biti lako, gospodine Ward. I, dakle, što bih trebao učiniti ako jednoga dana pronađem našeg čovjeka?

– Prije svega, držite ga na oku, a bude li potrebno imat ćete i nalog za njegovo uhićenje.

– Mudro i oprezno, gospodine Ward. Jer ako bi on uskočio u svoj automobil i odmaglio onakvom brzinom... Ta pokušajte samo uloviti veseljaka koji juri dvjesti četrdeset na sat!

– Svakako bi ga trebalo spriječiti, Strock. Kada ga uhitite, pošaljite brzovjav i mi ćemo se pobrinuti za ostalo.

– Računajte na mene, gospodine Ward. Sa svojim ću agentima biti spremna za polazak u bilo koje doba dana ili noći. Zahvalan sam vam što ste mi povjerili ovaj zadatak, koji će mi donijeti veliko priznanje ako uspijem.

– I izdašnu zaradu – dodao je isprativši me iz svojega ureda.

Vrativši se kući počeo sam se spremati za putovanje koje bi moglo potrajati neko vrijeme. Grad je možda mislila da namjeravam natrag na Veliki Eyry, ali nije htjela ništa pitati, znajući što ja mislim o njezinim tlapnjama da se ondje nalazi predvorje pakla. Ni ja je nisam želio uputiti u stvar, iako imam potpuno povjerenje u nju.

Što se tiče dvojice agenata koji su mi trebali pomoći na zadatku, odlučio sam već ranije. Obojica su pripadali istražnoj brigadi, jedan tridesetogodišnjak, drugi trideset-dvogodišnjak. Oni su već više puta imali priliku pokazati svoju snagu, inteligenciju i smjelost. Prvi, John Hart, bio je iz Illinoisa, a drugi, Nab Walker, iz Massachusettsa. Nisam mogao imati bolje pomagače.

Prošlo je nekoliko dana. Nije bilo vijesti o automobilu, plovilu i podmornici. Ono malo informacija što je stiglo do policije pokazalo se lažnima. Što se tiče novinskih tračeva, oni su bili posve bezvrijedni, a svi znamo da čak i najbolje obaviještene novice valja uzeti s oprezom.

U dva navrata, međutim, bilo je izvan svake sumnje da se naš „junak dana“ doista opet ukazao, prvo na jednoj od prometnica u Arkansasu, u blizini Little Rocka, potom kraj južnih obala jezera Superior.

Sada je bilo zagonetno to što se njegovo prvo ukazanje zbilo dvadeset i šestoga lipnja poslijepodne, a drugo u večernjim satima istoga dana. Udaljenost između ove

dvije točke nije manja od tisuću tristo kilometara i premda je automobil svojom nevjerojatnom brzinom taj put mogao doista brzo prijeći, on je trebao biti primijećen u prolasku Arkansasom, Missourijem, Iowom i Wisconsinom.

U stvari, ovo putovanje vozač je mogao izvršiti samo po kopnu, ali putem ga nigdje nisu ga vidjeli.

Sve je to bilo nerazumljivo i nitko to doista nije mogao shvatiti.

Nakon ta dva njegova pojavljivanja, na cesti za Little Rock i uz obalu jezera Superior, kao da je opet ispario. Dakle, nije bilo prilike da ja i moji ljudi krenemo u akciju.

Kao što rekoh, vlasti su željele stupiti u kontakt s tajanstvenom osobom. Morale su odustati od zamisli da ga se uhvati, te svoj cilj postići na neki drugi način. Bilo je najvažnije, a tu je javnost bila posebno složna, da Sjedinjene Države steknu vlasništvo nad time strojem, kojim se može ostvariti neosporna nadmoć spram ostalih zemalja, posebice u slučaju rata. Vjerovalo se, štoviše, da izumitelj mora biti Amerikanac, jer se on pojavljuvao samo na američkom teritoriju, te da bi on, bez sumnje, u prvom redu pregovarao s Amerikom.

Sljedeći oglas pojavio se u svim novinama Sjedinjenih Država trećega srpnja.

Bio je sročen u službenom tonu:

„Tijekom travnja ove godine, izvjesni se automobil kretao prometnicama Pennsylvanije, Kentuckyja, Ohia, Tennesseeja, Missourija i Illinoisa, te dvadeset i sedmoga svibnja, za vrijeme utrke Američkog automobilističkog kluba i prometnicama Wisconsina; potom je nestao.

Tijekom prvoga tjedna lipnja, izvjesno se plovilo velikom brzinom kretalo morem Nove Engleske, između rta North i rta Sable, posebice kraj Boston-a; potom je nestalo.

U drugoj polovici istoga mjeseca, izvjesna se podmornica kretala pod vodom jezera Kirdall u Kanzasu; potom je nestala.

Sve ukazuje na to da su ti strojevi, koji bi zapravo mogli biti samo jedan stroj sposoban za kretanje po kopnu, kao i za plovidbu na vodi, te pod vodom, izum istoga izumitelja.

Navedenom se izumitelju stoga ovim putem nudi novčani iznos za gore spomenuti stroj.

On se, u isto vrijeme, poziva da otkrije svoj identitet i da zatraži uvjete pod kojima bi bio spreman pregovarati s vlastima Sjedinjenih Država, te da svoj odgovor proslijedi u Ured savezne policije u Washingtonu, okrug Columbia, Sjedinjene Američke Države.“

Ovakav je oglas tiskan velikim slovima u novinama. Tako nije mogao promaknuti zainteresiranoj strani. Izumitelj će ga pročitati i na neki način odgovoriti, jer kako bi mogao odbiti takvu ponudu?

Sada je trebalo samo čekati odgovor.

Možete li zamisliti kakva je grozničava znatiželja obuzela javnost? Od jutra do večeri bučno je mnoštvo čekalo ispred policije dolazak kakvog pisma ili brzojava. Novinari nisu napuštali svoja mjesta. Kakva čast, kakva zarada za list koji prvi objavi slavnu vijest! Napokon će se doznati ime i naslov neuhvatljivog i nepoznatog, kao i to pod kakvim je uvjetima on spreman pregovarati s vlastima! Ne treba posebno kazati da će Amerika cijelu stvar zgodno riješiti. Njoj nije nedostajalo milijuna, a bude li potrebno, i njeni milijunaši širom će odriješiti kesu.

Prošao je jedan dan. Nervoznim i nestrpljivim ljudima činilo se da taj dan ima mnogo više od dvadeset i četiri sata, a svaki njegov sat mnogo više od šezdeset minuta!

Nikakvog odgovora, nikakvog pisma, nikakvog brzojava. Ni iduće noći ništa nova. I tako bi još cijela tri dana!

Onda se dogodilo nešto očekivano. Do Europe su brzjavima stigle vijesti o američkim namjerama. Različite sile Staroga svijeta također bi imale koristi od toga izuma. Zašto se onda i one ne bi natjecale s Amerikom za stroj koji bi vlasniku mogao donijeti tako veliku prednost? Zašto se i one ne bi uključile u ovu borbu svojim milijunima?

I doista su velike sile namjeravale okušati sreću: Francuska, Engleska, Rusija, Italija, Austrija, Njemačka. Samo drugorazredne, siromašnije sile nisu stupile u bitku. Europski tisak objavio je oglas identičan onomu u Sjedinjenim Državama. Izvanredni „vozač“ još samo treba odabratи pa da se nađe u društvu francuskih, engleskih ili austrijskih Goulda, Morgana, Astora, Vanderbilta i Rothschilda!

A budući da od dotičnog gospodina nije bilo ni slova, počeli su mu nuditi čvrste ponude kako bi ga potakli da se oglasi. Cijeli je svijet postao javno nadmetalište univerzalne dražbe na kojoj su padale absolutno nevjerljivne ponude. Novine su dva puta dnevno donosile posljednju ponudu, što se iskazivala u milijunskim iznosima.

Na kraju su prevladale Sjedinjene Države, kada su, nakon nezaboravne sjednice Kongresa, ponudile punih dvadeset milijuna dolara.

Pa, nije bilo jednog državljanina Unije, bez obzira na društvenu klasu, koji je taj iznos smatrao prevelikim. Eto takva se ogromna važnost pridavala posjedovanju tog čudesnog stroja. Čak sam i ja sam više puta rekao mojoj izvrsnoj Grad da on vrijedi i više od toga!

Očito druge nacije nisu bile istog mišljenja, jer su se njihove ponude zaustavile na manjem iznosu. A potom poraženi suparnici stadoše izjavljivati: Izumitelj se nije javio! On ne postoji... On nikada nije postojao... On je prevarant u velikom stilu... Uostalom, već je nastradao sa svojim strojem u podnožju neke provalije ili u morskim dubinama! Tisak Staroga svijeta ovako se naslađivao...

Nažalost, vrijeme je prolazilo. Nije bilo vijesti o našem čovjeku, ni njegova odgo-

vora. On se nije nigdje pojavljivao. Nisu ga vidjeli još od plovidbe jezerom Superior.

A ja, ne znajući što da mislim, počeo sam gubiti svaku nadu u rješenje ovoga čudnog slučaja.

No, ujutro petnaestog srpnja, jedno pismo bez žiga pronađeno je u poštanskom sandučiću policijskog ureda.

Nakon što su ga primile na znanje, vlasti su ga proslijedile vašingtonskim novinama, a one su, u posebnom izdanju, objavile njegov faksimil.

Pismo je glasilo:

IX. poglavlje

DRUGO PISMO

*Na palubi Strave,
15. srpnja.*

Starome i Novome svijetu,

Sve ponude europskih država, kao i posljednja u ime Sjedinjenih Američkih Država, ne zaslužuju drugi odgovor do sljedećeg:

Potpuno i konačno odbijam ponuđenu cijenu za otkup moga stroja.

Ovaj izum neće biti ni francuski, ni njemački, ni austrijski, ni ruski, ni engleski, ni američki.

Stroj će ostati u mojem vlasništvu i ja ću ga koristiti kako mi bude odgovaralo.

S njim ja imam moć nad cijelim svijetom i nema te ljudske sile koja bi se njemu mogla oduprijeti.

Neka nitko ne misli da će ga uzeti. On je izvan svakog dosega i tako će ostati. Za štetu koja se meni nanese, uzvratit ću stotinu puta jače.

Što se ponuđenog iznosa tiče, ja ga prezirem; meni novac ne treba. Uostalom, onoga dana kada poželim imati milijune ili milijarde, dovoljno će biti da pružim ruku i da ih uzmem.

Neka Stari i Novi svijet znaju da su protiv mene ne mogu ništa, dok ja protiv njih mogu sve.

Ovo potpisujem kao:

Gospodar Svijeta.

X. poglavlje

IZVAN ZAKONA

Tako je stajalo u pismu upućenom vlastima Sjedinjenih Država, tajanstveno pristiglo u policijsku postaju. Nitko nije video osobu koja ga je donijela u noći između četrnaestog na petnaesti srpnja.

Pa ipak, na ulicama oko policijske postaje između zalaska i izlaska sunca znade biti prilično ljudi. Istina je da bi bilo tko od njih teško primijetio donositelja ovog pisma – možda je to bio i sam autor – kako se šulja po pločniku i ubacuje pismo u poštanski sandučić jer je noć bila mračna i bez mjesecine. Jedva da se moglo vidjeti s jedne strane ulice na drugu.

Kao što rekoh, faksimil pisma objavile su novine čim su im ga vlasti proslijedile. Prirodno, moglo bi se pretpostaviti kako je prvi dojam bio da se radi o neslanoj šali neke lude!

Ali ne! Istina, takav sam i ja dojam stekao kada sam primio ono pismo iz Velikog Eyry, prije pet tjedana. No, da budem iskren, više nisam čvrsto vjerovao u to. Kada bolje razmislim, sve sam manje u to bio uvjeren i stvarno nisam znao što da mislim.

Uostalom, takav nije bio dojam ni u Washingtonu ni u ostatku Unije. Nekolicini onih koji su smatrali da ovo pismo ne treba ozbiljno shvatiti suprotstavila se velika većina:

– To nije djelo prevaranta! To je sigurno napisao izumitelj nedostižnog stroja!

Za većinu ljudi ovaj je zaključak bio neosporan, a zahvaljujući radoznalosti uma lako ga je bilo objasniti. Sve čudne činjenice za koje do sad nije bilo ključa, mogle su se objasniti ovim pismom.

To objašnjenje bilo je sljedeće:

Izumitelj se pritajio na neko vrijeme, samo kako bi se mogao opet pojaviti u svom stilu. Umjesto da je stradao u nesreći, on se povukao u neko skrovište nepoznato policiji. Zatim je napisao ovo pismo, kao odgovor na vladine prijedloge. No, umjesto da ga pošalje poštom iz nekog mjesta, što bi za posljedicu ostavilo mogućnost da mu se uđe u trag, on je stigao u glavni grad i sam ga ubacio u poštanski sandučić policijskog ureda.

Dakle! Ako je taj lik računao na to kako će najnoviji dokaz njegova postojanja u oba svijeta odjeknuti poput bombe, bio je posve u pravu. Toga su dana milijuni čitatelja pročitavši ovu vijest jedva mogli povjerovati vlastitim očima, da se tako izrazim.

Pismo, koje sam detaljno pregledavao, bilo je sastavljenod riječi napisanih debe-lim nalivperom. Grafolog bi u tih nekoliko redaka sigurno pronašao dokaz nasilnog temperamenta i neugodnog karaktera.

I tada se preko mojih usana prołomio krik, krik koji Grad srećom nije čula. Ma kako do sad nisam uspio primijetiti sličnost u rukopisu ovoga pisma i onoga što sam ga primio iz Morgantona?

A onda, još značajnija podudarnost, inicijali u potpisu – ta oni su odgovarali riječima Gospodar Svijeta! I gdje je ovo novo pismo napisano? Na palubi *Strave*. To je moralo biti ime trostrukog stroja kojim je zapovijedao taj tajanstveni kapetan!

Dakle njegovom je rukom napisano ono pismo u kojemu mi se prijeti ako bih se usudio vratiti na Veliki Eyry!

Ustao sam, izvadio pismo od trinaestog lipnja iz stola i usporedio ga s ovim faksimilom iz novina. Nije više bilo sumnje! To je isti rukopis, od iste ruke!

Tada sam, bistra uma, pokušao shvatiti posljedice ove slučajnosti, poznate samo meni. Čovjek koji mi je prijetio bio je zapovjednik *Strave*, stroja zastrašujućeg i nadalje prikladnog imena.

Pitao sam se hoće li ova slučajnost značiti da istragu sada možemo provoditi u uvjetima manje neizvjesnosti? Zar sada ne možemo slijediti trag koji bi vodio prema uspjehu? Ukratko, kakva je povezanost *Strave* i Velikog Eyry? Kakva je povezanost između pojave iz Blue Ridgea i jednako čudnovate pojave tajanstvenog stroja?

Učinio sam sve što sam morao učiniti i otišao u policijsku postaju s pismom u džepu.

Pitao sam je li gospodin Ward još u uredu. Dobivši potvrđan odgovor pokucao sam na njegova vrata, iza kojih se čulo:

– Uđite!

Bez daha prišao sam stolu. Gospodin Ward je pred sobom imao pismo objavljeno u novinama, ne faksimil, već pravo pismo koje se našlo u poštanskom sandučiću policijske postaje.

– Saznali ste nešto novo, Strock?

– Prosudite sami, gospodine Ward!

Pismo s inicijalima izvadih iz džepa.

Gospodin Ward ga uze, pogleda i bez čitanja upita:

– Kakvo je to pismo?

– Pismo potpisano inicijalima, kao što možete vidjeti.

– Odakle je?

- Poslano je iz poštanskog ureda u Morgantonu u Sjevernoj Karolini.
- Kada ste ga primili?
- Trineastog lipnja, prije nekih mjesec dana.
- A što ste onda pomislili?
- Da ga je napisao neki šaljivac.
- A danas, Strock?
- Mislim ono isto što ćete i sami pomisliti, gospodine Ward, kad ga pročitate.
- Načelnik ponovo uze pismo i pročita ga do kraja.
- Potpisano je inicijalima – primijeti načelnik.
- Da, gospodine Ward. Ti inicijali odgovaraju potpisu Gospodara Svijeta iz faksimila jutrošnjeg pisma.
- Ovdje je original – reče gospodin Ward pružajući mi ga.
- Očito je, – primijetio sam – oba su pisma napisana istim rukopisom.
- Od iste ruke, Strock.
- Vidite li, gospodine Ward, kakve su to prijetnje ako bih ponovno pokušao istražiti Veliki Eyry?
 - Da, prijetnje po život! Ali, Strock, prošlo je mjesec dana otkako ste primili ovo pismo. Zašto mi ga niste pokazali ranije?
 - Zato jer mu nisam pridavao značaj. Sada nakon ovog pisma sa *Strave*, morao sam ga ozbiljno shvatiti.
 - Svakako, Strock. Mislim da je stvar ozbiljna i pitam se može li nas ovo dovesti na trag tom čudnom liku.
 - I sam se to pitam, gospodine Ward.
 - Ali, kakva to veza može postojati između *Strave* i Velikog Eyry?
 - To ne bih znao, teško bih mogao i zamisliti...
 - Može biti samo jedno objašnjenje, – reče potom gospodin Ward – dakako, prično nategnuto, čak i nevjerojatno.
 - Koje?
 - Da je Veliki Eyry zapravo bilo mjesto koje je izumitelju služio kao spremište materijala.
 - Doista! – uzviknuh. – A kako bi on ušao u njega? Ili izašao? Prema onomu što sam ondje video, gospodine Ward, vaše objašnjenje je nemoguće.
 - Osim...
 - Osim? – ponovio sam.
 - Osim ako stroj Gospodara Svijeta također nema krila, što bi mu omogućilo da se ugnijezi u Velikom Eyry!
- Nisam mogao zaustaviti primjetan izljev nevjericu na zamisao da bi se *Strava* mogla uspoređivati sa strvinarima i orlovima pa je gospodin Ward prešao preko te pret-

postavke.

Potom ponovo uze oba pisma i stade ih uspoređivati. Promatrao je rukopis kroz povećalo, ističući njihovu identičnost. Ne samo što ih je napisala ista ruka, već su bila pisana istim nalivperom. I k tomu, tu je još i sličnost između inicijala G.S. i potpisa Gospodar Svijeta.

Nakon nekoliko trenutaka razmišljanja, gospodin Ward mi reče:

– Zadržat ću vaše pismo, Strock. Svakako mislim da ste baš vi određeni za važnu ulogu u ovom bizarnom slučaju! Ili u oba slučaja! Kakva je veza između njih teško je reći, ali ona doista postoji. Vi ste bili uključeni u prvi, pa ne bi bilo čudno da ste uključeni u drugi...

– Ja se nadam, gospodine Ward... prirodno, s obzirom na moju znatiželju...

– Tako je to kod vas, Strock... Jasno, ja vam samo mogu ponoviti: budite spremni za polazak na prvi signal.

Napustio sam policijsku postaju pod dojmom da neće proći puno vremena dok ne zatraže moju pomoć. Moja dva agenta i ja mogli smo krenuti za manje od sat vremena, u to je gospodin Ward mogao biti siguran.

Uzbuđenje javnosti dodatno je poraslo otkako je kapetan *Strave* odbio ponudu američke vlade. I Bijela kuća i ministarstva osjećali su pritisak javnosti za djelovanje, ali što se tu moglo učiniti? Gdje bi se to Gospodar Svijeta mogao nalaziti? I kako ga uhititi ako bi se negdje pojavio? Uvijek je bilo nešto zbunjujuće u njegovom slučaju. Da je njegov stroj postizao izvanrednu brzinu, bilo je izvan svake sumnje. Ali kako je on mogao dospijeti u jezero Kirdall koje nije povezano s vanjskim svijetom i kako je odande izašao? Onda, pojavio se na površini jezera Superior, a da ga, ponavljam, nitko nije opazio na putu dugom tisuću tristo kilometara, od jednog jezera do drugog?

Kakvog li posla! Još jedan razlog da se istraži do kraja. Pošto milijuni dolara nisu postigli ništa, trebalo bi primijeniti silu. Izumitelj i njegov izum nisu bili na prodaju, a on je svoju odbijenicu sročio s tako oholim i prijetećim riječima. U redu! Njega bi trebalo proglašiti kriminalcem protiv kojega su sve mjere dopuštene. Tako je zahtijevala javna sigurnost, ne samo u Americi, već u cijelome svijetu. Nakon njegova čuvennog pisma više nitko nije mogao prepostavljati da je on možda nastradao u nekoj katastrofi. Bio je živ, vrlo živ, a njegov je život predstavljao javnu opasnost, stalnu opasnost!

Pod utjecajem tih pritisaka, vlasti su izdale sljedeći proglašenje:

„Budući da zapovjednik *Strave* odbija pregovarati o predaji svojega izuma, unatoč ponuđenoj milijunskoj nagradi, i budući da načinom uporabe toga stroja predstavlja opasnost od koje se nemoguće sačuvati, prozvani zapovjednik proglašava se odmetnikom. Unaprijed se odobravaju sve mјere koje mogu dovesti do uništenja njegova stroja i njega samog.“

Bila je to objava rata, rata do smrti Gospodara Sviljeta, koji je mislio prijetiti i prkositi čitavoj naciji – američkoj naciji!

Toga su dana određene izdašne nagrade svakome tko bi mogao otkriti skrovište toga opasnog lika, svakome tko bi ga uspio uhvatiti i svakome tko bi uspio osloboditi zemlju od njega.

Takva je bila situacija u drugoj polovici srpnja. No, zar se to moglo učiniti drukčije nego slučajnom prilikom? Ne bi li se on, prije svega, morao negdje pojaviti kako bi ga netko vidoio i prijavio, da se steknu okolnosti potrebne za njegovo uhićenje? Nemoguće ga je uhvatiti dok se vozi automobilom, dok plovi morem ili dok roni podmornicom. Ne! To treba učiniti iznenada, prije nego što bi on imao priliku za bijeg brzinom kakvu nijedan motor nije mogao nadmašiti.

Stoga sam ja bio na oprezu, čekajući zapovijed gospodina Warda da krenem sa svojim agentima. Zapovijed nije dolazila iz jednostavnog razloga – osoba u pitanju nije se pojavljivala.

Približavao se kraj mjeseca srpnja. Novine su nastavile obavještavati čitatelje o ovome slučaju. Ponekad bi objavile svježe informacije, pa bi uzbudjenje u javnosti poraslo do vrhunca. Upućivalo se na nove tragove. Ali ništa od toga nije bilo relevantno. Stizali su brzojavi iz cijele zemlje, puni proturječnosti i bezvrijedni. Poznato je kako izdašna nagrada često bude mamac za lažne dojave, čak i one u dobroj vjeri. Jedan dan bio je to automobil koji je prohujao poput vihora. Drugi dan bio je to brod koji se pojavio na jednom od mnogobrojnih jezera u Americi. Potom je to bila podmornica vidjena u blizini obale. Zapravo, ništa više do plodova mašte uzbuđenih i preplašenih umova, koji su prikazu vidjeli gledajući kroz povećalo raspisane nagrade!

Konačno, dvadeset i devetog srpnja, primio sam poziv od načelnika da smjesta dođem u njegov ured.

Dvadesetak minuta kasnije stajao sam pred njim.

- Krećete za sat vremena, Strock – reče mi.
- Kamo?
- U Toledo.
- Zar su ga vidjeli?
- Da... Tamo ćete dobiti sve informacije.
- Za sat vremena ćemo moji agenti i ja biti na putu.
- Dobro, Strock, i imate službenu zapovijed...
- Kakvu, gospodine Ward?
- Da budete uspješni... ovoga puta... budite uspješni!

XI. poglavlje

NA ZADATKU

Dakle, neuhvatljivi kapetan se iznova pojavio na području Sjedinjenih Država. On se nije pojavljivao na cestama i morima Europe. On nije prešao Atlantik, čije bi veliko prostranstvo prevadio za manje od četiri dana. Je li on jedino Ameriku izabrao za prište svojih eksperimenata i može li se iz toga zaključiti da je on bio Amerikanac?

Nije čudo ako ističem činjenicu da bi podmornica lako prešla vodeno prostranstvo koje razdvaja Novi i Stari svijet. Da ne spominjem njenu brzinu zbog koje bi to putovanje, u usporedbi s najbržim parobrodima Engleske, Francuske i Njemačke, doista bilo kratko, ona također ne bi morala strahovati od nevera na pučini. Ogromni valovi za nju ne bi postojali. Dovoljno bi bilo da zaroni ispod površine i kojih šest metara dublje pronašla bi mirno more.

No, izumitelj nije išao putovati preko Atlantika, pa ako bi ga se sad moglo uhvatiti, to će se vjerojatno zbiti u Ohiju, jer je Toledo jedan od gradova u toj državi.

Ovoga se puta vijest o pojavljivanju stroja držala u tajnosti, a znali su je jedino policijski ured i agent koji je sve prijavio i s kojim sam se trebao naći. Nijedne novine, a mnoge bi to izdašno platile, nisu objavile tu vijest. Bilo je važno da sve ostane u tajnosti do završetka zadatka. Moji drugovi i ja bili smo posve diskretni.

Agent kojem sam se trebao obratiti prema zapovijedi gospodina Warda zvao se Arthur Wells i čekao me u Toledu.

Kao što rekoh, pripreme za polazak obavili smo već ranije. Tri mala kovčega – čitava prtljaga, u slučaju da naše putovanje potraje. John Hart i Nab Walker ponijeli su džepne revolvere. I ja također. Tko zna, možda ćemo morati napasti ili se braniti?

Grad Toledo izgrađen je na krajnjoj točki jezera Erie, čije vode oplakuju sjevernu granicu Ohija. Noćni brzi vlak, u kojem smo imali rezervirana mjesta, prošao je kroz istočnu Virginiju i Ohio. Bez kašnjenja lokomotiva se u osam sati ujutro zaustavila na kolodvoru u Toledu.

Arthur Wells nas je čekao na peronu. Obaviješten o dolasku glavnoga inspektora Strocka, kako mi je rečeno, jedva je čekao da stupimo u vezu pa sam mu pohitao u susret.

Ugledao sam ga čim sam izašao iz vlaka dok je on sa zanimanjem promatrao lica putnika.

Prišao sam mu.

- Gospodine Wells? – upitah.
- Gospodine Strock? – odgovorio je.
- Glavom i bradom.
- Stojim vam na usluzi – dodade Wells.

– Hoćemo li ostati nekoliko sati u Toledu? – upitah ga.

– Ne, ako dopuštate, gospodine Strock.. Ispred stanice već čeka kočija s dva dobra konja, morali bismo poći istog trena, da budemo tamo prije večeri.

– Idemo za vama – odgovorih klimnuvši glavom agentima da nas slijede. – Idemo li daleko?

- Kojih tridesetak kilometara.
- A mjesto se zove?
- Rukavac Black Rock.

Iako smo morali stići čim prije, pametno je bilo prvo pronaći hotel u kojem bismo ostavili prtljagu. Ovaj izbor u gradu sa stotinu i trideset tisuća stanovnika nije bio težak, zahvaljujući Arthuru Wellsu.

Kočija nas je odvezla do hotela White i nakon brzoga doručka, u deset sati krenu smo na put.

U kočiji je bilo četiri mjesta i mjesto za kočijaša. Tu su se još nalazile i zalihe dovoljne za nekoliko dana. Rukavac Black Rock bila je pustoš u koju nisu zalazili lokalni ljudi i ribari, a ondje nije bilo ničega što bi nam moglo koristiti. Tamo nije bilo gostionice gdje bi se moglo štogod pojesti, niti sobe gdje bi se moglo spavati. Bili smo na vrhuncu vruće sezone, u srpnju, kada je sunčev žar najjači. Dakle, nismo morali brinuti o temperaturi ako bismo bili prisiljeni provesti noć ili dvije pod vedrim nebom.

Štoviše, bilo je vjerojatno da će u pitanju biti tek sati ako je naš pothvat trebao urodit plodom. Ili ćemo kapetana *Strave* iznenaditi prije nego što uspije pobjeći ili ćemo morati napustiti svaku nadu u njegovo uhićenje.

Arthur Wells, otprilike četrdesetogodišnjak, bio je jedan od najboljih agenata savezne policije. Neustrašiv, poduzetan, pun energije i snažnoga uma, puno je puta dokazao svoju kvalitetu, riskirajući ponekad i vlastiti život. Svojim nadređenima uljevao je povjerenje, a oni su o njemu imali vrlo visoko mišljenje. On je u Toledu radio na jednom posve drugom slučaju, kada se slučajno našao na *Stravinom* putu.

Od kočijaševa biča zaprega se brzo kretala duž obale prema jugozapadnom kraju jezera. Ova velika vodena površina nalazi se između kanadskog teritorija na sjeveru i država Ohio, Pennsylvania i New York. Ako ulazim u detalje o zemljopisnom položa-

ju jezera Erie, njegovoj dubini, površini, vodotocima koji ga opskrbljuju, kao i izlaznim kanalima, to je važno za priču koja slijedi.

Površina jezera Erie iznosi oko 24.778 kvadratnih kilometara. Visina mu je otprilike stotinu osamdeset metara iznad razine mora. U njega se sa sjeverozapada ulijevaju vode jezera Huron, jezera St. Clair i rijeke Detroit, a ima nekoliko manjih pritoka, kao što su Rocky, Guyahoga i Black River. Njegove vode slijevaju se na sjeveroistoku u jezero Ontario rijekom Niagaram preko čuvenih slapova.

Najveća izmjerena dubina jezera Erie iznosi četrdeset metara. Iz ovoga se vidi da ono sadrži značajnu količinu vode. Ovo je, nadasve, područje veličanstvenih, međusobno povezanih jezera između kanadskog teritorija i Sjedinjenih Američkih Država.

U ovome području, iako se ono nalazi ispod četrdesetog stupnja zemljopisne širine, zimska klima je jako hladna, kada strujanja s Arktika tuda šibaju nezaustavljivo i silovito. Stoga nije nikakvo čudo što se cijela površina jezera Erie nađe okovana ledom svake godine od studenog do travnja.

Što se tiče velikih gradova na obalama ovoga velikog jezera tu su: Buffalo, koji pripada državi New York i Toledo, prvi na istoku, drugi na zapadu, te Cleveland i Sandusky, koji pripadaju državi Ohio, na jugu. Osim njih, duž obala su brojna naselja i sela. Gospodarska aktivnost je znatna, a godišnji promet se procjenjuje na više od dva milijuna i dvjesti tisuća dolara.

Kočija je slijedila prilično zavojitu cestu uz razvedenu obalu.

Dok je kočijaš svoje ljepotane tjerao brzim kasom, ja sam razgovarao s Arthurom Wellsom o okolnostima koje su prethodile njegovu brzojavu u sjedište policije u Washingtonu.

Četrdeset i osam sati ranije, u popodnevnim satima dvadeset i sedmoga srpnja, Wells je jahao prema gradiću Hearleyu. Prolazeći šumarkom kakvih osam kilometara od toga mjestašca, video je da na površinu jezera izlazi podmornica. Stao je, sjahao i zaklonjen gustim grmljem vlastitim očima promatrao kako se ta podmornica zauzavlja u rukavcu Black Rock. Je li to taj neuhvatljivi stroj koji je bio izronio i izašao – onaj iz mora oko Boston-a, onaj iz jezera Kirdall?

Kad je podmornica stigla ispod stijena, dvojica muškaraca iskočila su na obalu. Je li jedan od njih bio taj Gospodar Svijeta, za kojega se ništa nije čulo od njegova posljednjeg nastupa na jezeru Superior? Je li to tajanstvena *Strava* izronila iz dubina jezera Erie?

– Bio sam sam, – reče Wells – sam na kraju toga rukavca. Da ste ondje bih i vi, sa svojim agentima, gospodine Strock, to su četvorica protiv dvojice, mogli smo izvršiti prepad i uhititi te ljudе prije nego li se stignu opet ukrcati i pobjeći.

– Naravno – odgovorio sam. – No, da nije još nekoga bilo u podmornici? Ali nije bitno, da smo uhvatili tu dvojicu, možda bismo saznali tko su oni.

- I posebno, - dodade Wells – ako je jedan od njih bio kapetan *Strave*...
 - Ja se samo bojim, Wells, da je ova podmornica, bila ona ta koju tražimo ili neka druga, možda napustila rukavac otkako ste vi otišli...
 - Saznat ćemo za nekoliko sati i neka nam nebesa pomognu da je ondje zatekнемo! A onda, kad padne noć...
 - Ali vi niste ostali u šumarku do večeri, zar ne? – upitao sam.
 - Ne, otišao sam oko pet sati, vrativši se navečer u Toledo, odakle sam poslao brzovaj u Washington.
 - Jeste li jučer bili do Black Rocka?
 - Jesam.
 - I podmornica je još uvijek bila ondje?
 - Na istome mjestu.
 - A ona dvojica?
 - I ta dvojica također... Prepostavljam da su na to samotno mjesto došli popraviti neki kvar.
 - Vjerojatno, - rekoh – neki kvar koji ih je spriječio da se vrate u svoje pravo skroviste... Nadajmo se da je tako!
 - Imam razloga to vjerovati, jer su nekakav materijal iskricali na obalu, i koliko sam uspio vidjeti da me ne otkriju, činilo se da su radili nešto na palubi...
 - I bila su samo njih dvojica?
 - Da.
 - Pa ipak, - primijetih – je li dvočlana posada dovoljna za upravljanje tako brzim strojem, koji je ponekad automobil, a ponekad plovilo ili podmornica?
 - Ne bih rekao, gospodine Strock. Ali i jučer sam video jedino njih dvojicu. Nekoliko su puta došli u šumarak u kojem sam se skrivao, skupili granje i zapalili vatru na pijesku. Taj rukavac je tako pust da ne možeš sresti žive duše i oni to sigurno znaju.
 - Biste li ih mogli prepoznati?
 - Savršeno... Jedan je srednje visine, snažan, oštih crta lica i pune brade. Drugi je zdepast, manji. Kao i prethodnog dana, otišao sam oko pet. Po povratku u Toledo primio sam brzovaj od gospodina Warda kojim me obavijestio o vašem dolasku, pa sam krenuo na kolodvor da vas dočekam.
- Evo što je bilo jasno: prije trideset i šest sati u rukavac Black Rock stigla je podmornica, vjerojatno zbog bitnih popravaka, i bude li sreće, ona bi se još uvijek mogla ondje nalaziti. Što se tiče prisutnosti *Strave* na jezeru Erie, Arthur Wells i ja morali smo se složiti da za to postoji prirodno objašnjenje. Kada je stroj posljednji put bio viđen, bilo je to na površini jezera Superior. Odatle je put do jezera Erie mogao prijeći kopnenim putem, po prometnicama Michigana do zapadne obale, ili vodenim, slijedeći rijeku Detroit, a možda je čak putovao i ispod vode. Njegovo putovanje po ces-

tama nitko nije prijavio, iako je policija tu državu nadzirala jednako strogo kao i bilo koji drugi američki teritorij. Preostala je još jedino prepostavka da se automobil promjenio u plovilo ili u podmornicu. U takvim uvjetima kapetan i njegovi drugovi mogli su stići u vode jezera Erie neprimijećeni.

A sada, ako je *Strava* već napustila rukavac, ili ako bi nam pobjegla dok bismo je pokušavali zaustaviti, hoće li igra biti izgubljena? Ne znam. U svakom slučaju, bila bi ugrožena.

Znao sam da se trenutno u Buffalu, na drugome kraju jezera Erie, nalaze dva razarača. Prije nego što sam napustio Washington, o tomu me obavijestio gospodin Ward. Brzojav zapovjednicima ovih razarača bio bi dovoljan pa da oni krenu u potragu za *Stravom*. Ali kako bi oni mogli postići onaku brzinu i kako bi mogli napasti ako podmornica zaroni i potraži utočište u dubinama jezera? Arthur Wells se složio da u takvoj neravnopravnoj borbi prednost ne bi bila na strani razarača. Dakle, već noćas, ako ne budemo uspješni, naš zadatak bi mogao propasti!

Wells mi je rekao da je rukavac Black Rock zabačeno mjesto. Čak ga i put koji vodi od Toledo do nekoliko kilometara udaljenog gradića Hearly zaobilazi na priličnoj udaljenosti. Kada naša kočija skrene prema rukavcu, još neće biti vidljiva s obale. Po dolasku na rub šumarka koji zaklanja rukavac, bit će lako pronaći zaklon pod drvećem. Odatle, kada padne noć, moji drugovi i ja zauzeli bismo položaje na rubu šumarka sa strane jezera, gdje bismo mogli dobro promatrati sve što se zbiva u rukavcu.

Štoviše, Wells je dobro poznavao taj rukavac. Otkako se nalazio u Toledo, obišao ga je nekoliko puta. Zatvoren gotovo okomitim stijenama koje su izranjale iz vode, bio je dubok desetak metara.

Strava je stoga mogla ovdje pristati, ući do kraja rukavca, po površini ili ispod nje. Na dva ili tri mjesta gdje su bili usjeci, obala se spuštala do pješčanog žala koji se protezao uz rub šumarka, u dužini od pedeset do stotinu metara.

Bilo je sedam sati navečer, kada se naša kočija, uz jedan predah na pola puta, zaustavila na početku šume. Još uvijek je bio dan, pa se nismo mogli prišuljati do ruba rukavca, čak ni pod okriljem stabala. Tako bi se izložili opasnosti da budemo otkriveni, a uz prepostavku da se stroj još uvijek ondje nalazio, on bi tada žurno pohitao prema dubokoj vodi, pod uvjetom, naravno, da su popravke izvršili.

– Hoćemo li se ovdje zaustaviti? – upitao sam Wellsa kad je kočija stigla do ruba šume.

– Ne, gospodine Strock – odgovorio je. – Bolje da se ulogorimo unutra. U šumi nas sigurno neće opaziti.

– A može li se kočija probiti kroz šumu?

– Može – reče Wells samouvjereni. – Prošao sam ovom šumom u svim smjerovima. Ima jedna čistina otprilike pet, šest stotina koraka dalje, gdje naši konji mogu na

ispašu. Čim se dovoljno smrači, mi ćemo se spustiti do stijena na kraju rukavca.

Mogli smo samo slijediti Wellsov savjet. Ušli smo u šumu, kočijaš za uzdama, moji drugovi i ja pješke.

Primorski borovi, crnika i čempresi, rasli su ovdje u nepravilnim skupinama. Tlo je prekrivao debeli sag od bilja i suhog lišća. Krošnje stabala bile su toliko guste da ih posljednje zrake sunca nisu mogle probiti. Nije bilo ni traga kakvom putu ili puteljku. Ipak, kočija je stigla do čistine u manje od deset minuta, usprkos nekoliko bliskih susreta koje je imala s vegetacijom.

Ova čistina, okružena visokim stablima bila je poput neke arene prekrivene zelenom travom. Tu je još uvijek je bilo svjetla i imao je proteći još sat dok ne zavladaju sjene. Dakle, bilo je dovoljno vremena da postavimo logor i da se odmorimo nakon prilično zamornog putovanja po izrazito neravnoj cesti.

Naravno, naša želja da odemo do rukavca i pogledamo je li *Strava* još uvijek onđe bila je neopisiva, ali nam je oprez nalagao da pričekamo. Malo strpljenja i tama će nam omogućiti da neopaženi stignemo do rukavca. To je bilo Wellsovo mišljenje, a ja sam ga smatrao razumnim.

Konji, raspregnuti i pušteni da pasu, trebali su ostati pod budnim okom kočijaša. Otvorili smo spremnike pa John Hart i Nab Walker izvadiše naše zalihe na travu, ispod veličanstvenog čempresa, sličnog onima iz šuma između Morgantona i Pleasant Gardena. Bili smo gladni i žedni, a hrane i pića bilo je dovoljno. Još smo pripalili lule, čekajući vrijeme za pokret.

U šumi je vladala absolutna tišina. Prestao je i posljednji cvrkut ptica. Kako se spuštala večer, povjetarac je postupno slabio i tek je lišće na krajevima najviših grana još podrhtavalо. Nebo se zamračilo čim je sunce zašlo i sumrak je zamijenila tama.

Pogledao sam na sat. Bilo je pola devet.

- Vrijeme je, Wells.
- Kad god kažete, gospodine Strock.
- Idemo onda.

Kočijašu smo naložili da pripazi na konje dok nas nema, kako oni ne bi odlutali.

Wells je krenuo prvi, potom ja, a zatim John Hart i Nab Walker. Teško bismo mogli kroz tamu ako Wells ne bi vodio.

Konačno stigosmo do ruba šume. Pred nama je ležala obala rukavca Black Rock.

Sve je bilo tiko i pusto. Mogli smo se prikrasti bez rizika. Ako je *Strava* bila onđe, morala bi biti usidrena s druge strane stijena.

No, je li ona još uvijek bila tu? To je bilo pitanje svih pitanja, a kako se približavao rasplet ovoga uzbudljivog slučaja, moje je srce kucalo sve jače.

Wells nam je dao znak da krenemo dalje. Pod našim nogama zaškripao je pijesak. Još par minuta za nekih dvjestotinjak koraka i eto nas na jednom od usjeka što se

spuštao do vode.

Ništa, baš ništa! Mjesto gdje je Wells video *Stravu* prije dvadeset i četiri sata bilo je prazno. Gospodar Svijeta više nije bio u rukavcu Black Rock.



XII. poglavlje

RUKAVAC BLACK ROCK

Svatko zna kako je ljudska priroda sklona iluzijama. Naravno, postojala je mogućnost da traženi stroj ne bude više na ovome mjestu – dakako, ako bi to bio onaj kojega je Wells video kako izranja iz vode u popodnevnim satima dvadeset i sedmoga. Pod pretpostavkom da ga je neki kvar na njegovom trostrukom sustavu gibanja onemožio u povratku u njegovo skrovište kako kopnenim tako i vodenim putem i primorao ga da se usidri u rukavcu Black Rock Creek, što se moglo zaključiti iz činjenice da ga tu više nije bilo? Očito to da je kvar popravljen te da je on nastavio svoje putovanje i napustio vode jezera Erie.

Koliko god da je ova mogućnost bila vjerovatna, mi smo je sve više i više odbijali kako je naše putovanje prolazilo. Da! Mi smo vjerovali da ćemo *Stravu* pronaći usidrenu pod stijenom gdje ju je Wells zadnji put video.

Zamislite kakvo sad razočaranje, kakav očaj, moglo bi se reći! Sav naš napor sveden na jedno veliko ništa! Ako je *Strava* opet bila u pokretu, na površini ili pod vodom, pronaći je ponovno, presresti i zarobiti bilo je izvan naše moći i, zašto to ne priznati, izvan svake ljudske moći.

Mi smo na žalu zaprepašteno stajali, Wells i ja, dok su John Hart i Nab Walker, jednako frustrirani, pretraživali rukavac.

Pa ipak, poduzete mjere bile su dobre i imale su sve šanse za uspjeh. Da su u trenutku našeg dolaska ona dvojica koje je Wells video bili na obali, pokušali bismo im se prikrasti i iznenaditi ih prije nego bi oni uspjeli pobjeći natrag na stroj. Da su oni bili na stroju, mogli bismo pričekati da se iskrcaju i jednostavno im presjeći odstupnicu. A kako je Wells oba puta video samo njih dvojicu, vrlo je vjerojatno da *Strava* nije imala dodatne posade!

Tako smo mislili i tako bismo djelovali! Ali, nesreće... *Strave* više nije bilo tu!

Stajavši na kraju usjeka, Wells i ja razmijenili smo tek nekoliko riječi. Kakve je sad bilo potrebe za riječima ako smo se i bez njih mogli razumjeti? Nakon početne razočaranosti, u nama je rastao gnijev. Nakon propuštene prilike osjetili smo nemoć da nastavimo dalje s ovim zadatkom!

Prošao je gotovo sat... a mi nismo ni pomicali da napustimo ovo mjesto. Naše su oči pretraživale mrkli mrak. Ponekad bi se na površini jezera vidio odsjaj svjetlosti, ali s njegovim nestankom nestajale bi i naše nade! Katkad nam se činilo da smo ugleđali obris u mraku – siluetu plovila što se približava. A katkad vrtlog što se širi u krugovima, kao da je nešto prostrujalo dubinom rukavca! Potom bi, gotovo istoga trena, ove nejasne prikaze iščeznule. One nisu bile ništa drugo do iluzije osjetila, pogreške stvorene u našoj ljutitoj mašti!

Tada su nam se pridružili naši drugovi i ja sam odmah upitao:

- Ništa nova?
- Ništa – reče John Hart.
- Jeste li obišli rukavac?

– Jesmo, – odgovorio je Nab Walker – i nismo pronašli nikakav ostatak iskrca nog materijala o kojem je govorio gospodin Wells!

– Pričekajmo – rekao sam nevoljko želeći natrag u šumu.

U tom trenutku pozornost nam zaokupi iznenadno mreškanje vode, koje je stizalo sve do podnožja stijene.

- Izgleda kao da se dižu valovi – primjeti Wells.
- Doista – odgovorih instinkтивno tihim glasom. – Odakle to dolazi? Povjetarca više nema! Je li od nečega s površine jezera?
- Ili ispod površine? – dodao je Wells saginjući se da osluškuje.

Doista je bilo opravdano upitati se približava li se rukavcu neko plovilo čiji bi motor mogao stvoriti ovo mreškanje.

Tiho i nepomično, pokušali smo razabratи kroz gustu tamu, dok se voda razbijala o stijene na obali.

John Hart i Nab Walker popeše se do višeg ruba stijene s desne strane. Ja sam se sagnuo do vode i promatrao mreškanje, koje se nije smirivalo. Naprotiv, ono je postajalo sve primjetnije, a ja sam počeo razabirati neku vrst pravilne tutnjave, sličnu onoj kakvu bi proizvodio propeler.

- Nema sumnje, – primjeti Wells nagnuvši se nad mene – stiže neko plovilo.
- Naravno, – odgovorio sam – osim ako nema kitova i morskih passa u jezeru Erie.
- Ne! To je plovilo! – ponovio je Wells. – Samo, namjerava li do kraja rukavca ili će pokušati pristati gore?
- Ovo je mjesto gdje ste ga vidjeli dva puta?
- Da, gospodine Strock.
- Pa dobro, ako ovo jest to isto mjesto, a moralo bi biti, nema razloga da se i sad ovdje ne vrati.
- Tamo... tamo! – reče Wells pokazujući prema ulazu u rukavac.

U to nam se pridružiše drugovi. Sagnuti na rubu plaže, sva četvorica gledali smo u

naznačenom smjeru.

Pomalo se počela nazirati jedna crna masa koja se polako gibala među sjenama. Ona je napredovala vrlo polako i morala je biti dalje od dvjesto metara na sjeveroistoku. Tutnjava motora bila je sad gotovo nečujna. Možda su motor zaustavili i dalje plutali?

Dakle, kao i prije, stroj će prenoći na kraju rukavca! Zašto se sada vraćao u napušteno sidrište? Je li pretrpio neku novu štetu što ga je spriječilo da otplovi? Ili je htio otići, ali popravci još nisu bili završeni? Što ga je to prisililo da se vrati na ovo mjesto? I konačno, koji ga je uvjerljiv razlog spriječio da se pretvori u automobil i odjuri cestama Ohia?

Sva ta neriješena pitanja odjednom su mi prošla glavom.

Nadalje, mi smo smatrali, Wells i ja, da je doista bila *Strava* Gospodara Svijeta, stroj na kojemu je napisao pismo kojim odbija ponudu Sjedinjenih Država.

Pa ipak, ova pretpostavka još nije imala sigurnu potvrdu, bez obzira koliko se ona nama činila uvjerljivom.

Konačno, kako god bilo, plovilo se još uvijek približavalo, a njegov kapetan je svakako morao savršeno poznavati ove prolaze, ako se usudio ploviti po mraku. Na plovilu nije bilo nikakve svjetiljke, niti je svjetlost dopirala kroz njegova okna. S vremena na vrijeme mogao se čuti nježan rad motora. Valovi su bivali sve veći i za nekoliko minuta plovilo će biti „na doku“.

Za ovaj izraz, koji se inače odnosi na lučko pristanište, postojalo je dobro opravdanje. Naime, stijena je na ovome mjestu stvorila zaravan, dva metra iznad površine jezera, nudeći savršeno mjesto za bočno pristajanje.

- Ne smijemo ovdje ostati – izusti Wells uhvativši me za ruku.
- Ne, – odgovorio sam – mogli bi nas otkriti. Trebamo se pritajiti na obali iza žala... sakriti se u neku šupljinu i čekati.
- Slijedimo vas.

Nismo smjeli gubiti ni trenutka. Malo pomalo masa se približavala, a na palubi, nešto povиšenoj iznad vode, ukazala se silueta dvojice muškaraca.

Je li to doista značilo da su samo dvojica na plovilu?

Popevši se istim putem, Wells i ja, John Hart, te Nab Walker, zavukosmo se među stijene. Bilo je nekoliko prikladnih procjepa. Ja sam s Wellsom uskočio u jedan, a agenti u drugi.

Ovako nas muškarci sa *Strave* neće opaziti ako siđu na obalu, a mi ćemo moći vidjeti njih i djelovati u skladu s okolnostima.

Prema zvukovima s obale i po razgovoru na engleskom koji je odande dopirao, bilo je očito da je plovilo upravo pristalo. U istome trenutku, uže je bačeno baš na rub prolaza kojeg smo maloprije napustili.

Otpuzavši do ruba, Wells je video kako uže povlači jedan od mornara koji je iskočio na obalu, dok smo mi ostali samo mogli čuti struganje sidra o tlo.

Nekoliko minuta kasnije začuše se koraci na pijesku.

Dvojica muškaraca s upaljenom svjetiljkom, uspevši se preko usjeka, zaputiše se prema rubu šumarka, koračajući jedan za drugim.

Što su oni namjeravali ondje na obali? Je li rukavac Black Rock bio zapravo skroviste *Strave*? Je li njen kapetan ovdje imao spremište zaliha i materijala? Je li ovdje imao postaju gdje bi mogao obnoviti zalihe na plovilu kada ga njegova avanturistička putovanja dovedu u ovaj dio Sjedinjenih Država?

Je li on znao za ovo mjesto, tako pusto, tako osamljeno, gdje nema bojazni da će ga netko spaziti?

– Što ćemo? – upitao me Wells.

– Neka se ti ljudi vrate, a onda...

Od iznenadenja zastadoh u pola riječi.

Muškarci nisu bih ni tridesetak koraka od nas, kada se jedan od njih okrene i u tom trenutku svjetlo svjetiljke obasja mu lice.

To lice, bilo je to lice jednoga od onih ljudi koji su me uhodili pred mojom kućom u Dugoj ulici. Nisam se mogao prevariti... Prepoznao sam ga, kao što bi ga i moja stara domaćica prepoznala. Bio je to on, sasvim sigurno, jedan od onih uhoda kojima nisam mogao ući u trag! Bez sumnje, ono pismo koje sam primio došlo je od njih, pismo napisano rukopisom Gospodara Svijeta! Je li i moje pismo onda napisao na *Stravi*? Istina, njegove prijetnje odnosile su se na Veliki Eyry... ma, kakva je veza između Velikog Eyry i Strave?

U par riječi ispričao sam sve Wellsu, koji samo izusti:

– Pa to je neshvatljivo!

A dvojica muškaraca produžiše prema šumarku i uskoro nestadoše u njemu.

– Samo da ne otkriju naše konje! – promrljao je Wells.

– Toga se ne moramo bojati ako ne odu dalje od prvih redova stabala.

– A što ako ih otkriju?

– Onda će se htjeti vratiti na plovilo, a tada ćemo im mi presjeći put.

U meduvremenu, s jezera gdje bilo usidreno plovilo nismo čuli nikakav zvuk. Izašao sam iz procjepa, spustio se kroz usjek i zaustavio na mjestu gdje je stajalo sidro zabijeno u pijesak.

Stroj je bio тамо, mirno usidren na kraju užeta. Na stroju nigdje svjetla, nigdje žive duše, ni na mostu, ni na palubi. Nije li sad bila prava prilika? Skočiti na plovilo i pričekati povratak dvojice muškaraca?

– Gospodine Strock... gospodine Strock!

Dozivao me Wells.

Pohitao sam natrag i sagnuo se kraj njega.

Možda je bilo prekasno da sad zarobim plovilo, a možda bi i taj pokušaj propao ako bi na njemu bilo još posade.

U svakom slučaju, onaj sa svijetljkom i njegov suputnik upravo izađoše iz šumarka i krenuše prema obali. Bilo je očito da im ništa nije bilo sumnjivo. Svaki je nosio po jedan naramak. Pošto su prošli kroz usjek, zaustaviše se kraj zaravni uz koju je bilo privezano plovilo.

Odmah se začu glas jednoga od njih:

- Hej, kapetane!
- Evo me! – stigao je odgovor.

Wells mi šaptom reče:

- Trojica su...
- Možda i četvorica, – odgovorih – a možda i petorica ili šestorica!

Situacija je postala složenija. Što bismo mogli učiniti protiv tako velike posade? U svakom slučaju, i najmanja nesmotrenost skupo bi nas stajala! Sada kad su se ova dvojica vratili, hoće li ukrcati naramke na plovilo? I hoće li onda plovilo isploviti iz rukavca ili će ostati na mjestu do zore? A ako bi isplovilo, zar ga onda ne bismo opet izgubili? Gdje bismo ga tada mogli tražiti? Kada bi ono napustilo vode jezera Erie, zar ne bi imalo pred sobom sve ceste okolnih država ili tok rijeke Detroit, koji bi ga odveo do jezera Huron? I hoće li se ovakva prilika ikada ponoviti, da se opet pojavi u rukavcu Black Rock?

– U prepad! – rekoh Wellsu. – Mi smo četvorica, Hart, Walker, vi i ja. Oni ne očekuju napad. Bit će iznenadjeni...

Namjeravao sam viknuti svojim agentima, kad me Wells zgrabi za ruku.

- Slušajte – reče on.

U tom trenutku jedan od muškaraca povukao je uže i plovilo se naslonilo na stijenu.

I evo razgovora što se poveo između kapetana i njegovih drugova:

- Je li tamo sve u redu?
- Jest, kapetane.
- Tamo moraju biti još dva naramka?
- Još su dva.
- Dakle, još to i sve će biti ukrcano na *Stravu*?

Strava! To je, znači, doista bio stroj toga Gospodara Sviljeta!

- Da – odgovorio je jedan od muškaraca.
- Dobro... Krećemo sutra u zoru!

Jesu li onda doista posadu činila samo trojica, taj kapetan i ova dva čovjeka?

Oni će, sada, otići po posljednja dva naramka u šumu. Kada se vrate, ukrcat će se,

sići u kabine i otići na spavanje. Ne bi li to bio dobar trenutak da ih iznenadimo? Tada bi se oni teško uspjeli obraniti...

Čuvši iz kapetanovih usta da neće krenuti prije zore, Wells i ja smo se složili da pričekamo dok se dvojica ne vrate. *Stravu* ćemo zauzeti kada svi zaspri.

Ali zašto je kapetan isplovio dan ranije, prije nego li je završio s ukrcavanjem materijala, ne bih znao objasniti. Svakako, ovo je bila sretna prilika koju je valjalo iskoristiti.

Već je bilo pola jedanaest. U tom trenutku čuli smo korake na pijesku. Čovjek sa svjetiljkom i njegov drug opet krenuše prema šumi. Čim su nestali među stablima, Wells pohita upozoriti naše agente, a ja sam se prišuljao do kraja usjeka.

Strava je bila na vezu. Koliko se moglo reći, bio je to izduženi stroj vretenastog oblika, bez dimnjaka, bez jarbola, bez užadi, baš kao onaj koji je plovio vodama Nove Engleske.

Kad sam se vratio natrag u procijep između stijena provjerili smo revolvere, jer će nam možda za ovu priliku zatrebati.

Prošlo je pet minuta otkako su ona dvojica nestali u šumi i svakog bi se trenutka mogli vratiti s naramcima. Nakon što bi se oni vratili na plovilo, mi smo namjeravali pričekati pogodan trenutak i skočiti na palubu, ali tek kad prođe sat vremena, dok oni i kapetan ne budu čvrsto spavali. Bilo je od presudne važnosti da ne uspiju isploviti na jezero, ili možda zaroniti, i odvesti nas sa sobom.

Ne, u čitavoj svojoj karijeri još nikada nisam osjećao toliku nestrpljivost.

Činilo mi se da su se ta dvojica dugo zadržali u šumi, kao da ih je neka okolnost spriječila da izađu...

I odjednom se začu buka, topot konjskih kopita i galop iz šume.

Bili su to naši preplašeni konji, u galopu od čistine prema žalu.

Gotovo u istome trenutku pojaviše se i muškarci, trčeći koliko su ih noge mogle nositi.

Nema sumnje, oni su primijetili našu zapregu... I morali su pomisliti da se ljudi iz policije skrivaju u šumi. Vrebaju ih, otkriveni su, bit će uhvaćeni!

Bježali su prema usjeku; pomislih zgrabit će sidro i skočiti na palubu. *Strava* će nestati brzinom munje i igrat će zauvijek biti izgubljena!

– Juriš! – povikao sam.

I mi se sjurismo prema obali da im presječemo odstupnicu.

Čim su nas ugledali, odbacili su naramke i stali pucati. John Hart pade ranjen, pogoden u nogu.

Uzvratili smo, ali s manje sreće. Nismo ih pogodili niti zaustavili u bijegu. Stigavši do kraja prolaza, ne oslobodivši ni sidro, s nekoliko skokova našli su se na palubi *Strave*.

A kapetan, izletjevši naprijed s revolverom u ruci, opali i jedan metak okrzne Wellsa.

Nab Walker i ja brzo zgrabisemo uže od sidra i stadosmo ga povlačiti.

Ali bilo je dovoljno da ga presijeku s palube i plovilo će se oslobođiti.

Odjednom, sidro se istrgne iz pijeska i jedna od njegovih kuka zakači se meni o pojas. Walkera odbaci udarac, a mene stade povlačiti i ja se više nisam mogao oslobođiti.

Istog trenutka *Strava* zaokrene snagom motora i punom parom pohita iz rukavca Black Rock.

XIII. poglavje

NA PALUBI STRAVE

Kad sam se osvijestio bio je dan. Prigušena svjetlost ulazila je kroz debelo okno uske kabine u koju su me stavili. Koliko sati je prošlo, ne bih znao. Ali sudeći prema kutu njegovih zraka, sunce nije moglo biti visoko nad obzorom.

Ležao sam na ležaju, pokriven nekim pokrivačem. Moja odjeća sušila se obješena u kutu. Pojas, oderan kukom sidra, ležao je na podu.

Nisam osjećao nikakve ozljede. Samo malu ukočenost. Ako sam izgubio svijest znao sam da to nije bilo zbog slabosti. Kako sam glavom nekoliko puta udario u vodu dok me uže vuklo po površini jezera, bio bih se utopio da me nisu na vrijeme izvukli na palubu.

I jesam li sada bio s kapetanom i njegovom dvojicom sam na *Stravi*?

Vjerojatno, da ne kažem sigurno. Čitav prizor ponovno mi je proletio pred očima – Hart, ranjen metkom ruši se na žal, Wells okrznut hicem iz revolvera, Walker odbačen na tlo u trenutku kada je mene dohvatile kuka... A moji drugovi, zar oni ne bi pomislili da sam ja nastradao u vodama jezera Erie?

U kakvim je uvjetima sad plovila *Strava*? Je li kapetan, pretvorivši plovilo u automobil, jurio cestama okolnih država? Ako jest, i ako sam ja satima ležao u nesvijesti, zar stroj u punoj brzini ne bi već bio daleko? Ili je možda zaronio i nastavio putovanje pod vodom jezera?

Ne, *Strava* je išla po velikoj tekućoj površini. Svjetlost koja je dopirala u moju kabину pokazivala je da stroj nije zaronio. S druge strane, nisam osjećao nikakvo trukanje kao u automobilu na cesti. *Strava*, se, dakle, nije kretala po kopnu.

Što se tiče pitanja je li još uvijek plovila vodama Erieja, to je bila druga stvar. Ne bi li kapetan, slijedeći uzvodno tok rijeke Detroit, mogao dospijeti do jezera Huron ili do jezera Superior, u putovanju kroz ovo ogromno jezersko područje? To sam teško mogao dokučiti.

Kako bilo, odlučih izaći na palubu. Pogledat će kada budem vani. Ustao sam iz ležaja, uzeo odjeću i obukao se, iako nisam znao jesam li u kabini bio zaključan.

Svejedno sam pokušao otvoriti otvor koji se nalazio iznad moje glave.

Kapak je popustio pod pritiskom i ja sam izašao do struka.

Prva mi je briga bila da pogledam naprijed, natrag, u stranu i preko ograde palube.

Svuda samo nepregledno vodeno prostranstvo! Nigdje obale na vidiku! Ničega osim crte između neba i vode na obzoru! Je li to bilo jezero ili more ubrzo ću doznati. Kako smo jurili velikom brzinom voda koju je rezao pramac padala je straga i šibala me po licu.

Bila je to slatka voda, najvjerojatnije iz jezera Erie.

A nije moglo proći više od sedam ili osam sati otkako je *Strava* napustila rukavac Black Rock, jer je sunce bilo na pola puta do zenita. Ovo je, dakle, samo moglo biti jutro trideset i prvoga srpnja.

Također, uvezvi u obzir duljinu jezera Erie od tristo pedeset i širinu od osamdeset kilometara, nije me iznenadilo to što nisam mogao vidjeti obale, bilo države New York na istoku ili kanadskih teritorija na zapadu.

Na palubi su bila dva čovjeka. Jedan na pramcu promatrao je put, a drugi na krmi držao je smjer prema sjeveroistoku, kako sam zaključio prema položaju sunca. Onaj sprijeda bio je jedan od uhoda iz Duge ulice, čovjek kojega sam prepoznao na stijeni u rukavcu Black Rock.

Drugi je bio onaj koji je nosio svjetiljku kada su išli u šumarak.

Uzalud sam gledao gdje je treći, kojega su pri povratku nazvali „kapetanom“. Nije ga bilo na palubi.

Razumije se, osjećao sam želju stati pred tvorca i zapovjednika ovoga čudesnog stroja, tog tajanstvenog lika koji se nalazio u mislima i umovima čitavog svijeta, sminoga izumitelja koji se nije bojao stupiti u rat sa čitavim čovječanstvom, proglašivši sebe Gospodarom Svijeta!

Prišao sam onome sprijeda i nakon kratke ga šutnje upitao:

– Gdje je kapetan?

Odvratio mi je škiljavim pogledom. Činilo se kao da me ne razumije, a ja sam ga sinoć mogao čuti kako razgovara na engleskom.

K tomu, morao sam primijetiti, on nije izgledao zabrinut vidjevši me izvan kabine. Samo se okrenuo i nastavio promatrati obzor.

Pošao sam prema krmi postaviti isto pitanje o kapetanu. Čim sam prišao kormilaru, on mi je rukom pokazao da se maknem i tako ostadoh bez odgovora.

Sada sam jedino mogao čekati da se pojavi onaj koji nas je dočekao pucnjavom iz revolvera kada smo moji drugovi i ja pokušali zadržati *Stravu* na vezu.

Imao sam vremena pregledati vanjski raspored stroja koji me nosio... Kamo?

Paluba i nadgrađe bili su od neke vrste metala kakvog nisam mogao prepoznati. Prema sredini, jedan otvor, djelomično otvoren, pokrivaо je prostoriju u kojoj su motori radili pravilno i gotovo nečujno. Kao što rekoh, nije bilo ni jarbola ni užadi,

čak ni drške za zastavu na krmi. Sprijeda se uzdizala glava periskopa, pomoću kojega se *Strava* kretala pod vodom.

S oba boka stršile su dvije naprave, poput odbojnika kakvi se mogu vidjeti na nekim nizozemskim brodovima, čija mi svrha nije bila poznata.

Naprijed je bio treći otvor koji je vodio u kabinu u kojoj su valjda ova dvojica boravila kada *Strava* nije bila u pokretu.

Isti takav otvor na stražnjem dijelu najvjerojatnije je vodio u kapetanovu kabinu, a on se još uvijek nije pojavljivao.

Kada su se svi kapci namjestili na svoje gumene okvire, otvori bi se zatvarali posve hermetički, kako u unutrašnjost ne bi prodrla voda dok je stroj išao pod vodom.

Što se tiče motora koji je stroju davao njegovu čudesnu brzinu, ništa nisam mogao vidjeti – niti klip, niti propeler, niti turbinu. Sve što sam mogao primijetiti bilo je to da plovilo iza sebe ostavlja dugu plitku brazdu, zbog krajnje finih brodskih linija, što mu je omogućavalo da izbjegne valove, čak i u lošim vremenskim uvjetima.

I konačno, da se više ne vraćamo, sila koja je ovaj stroj pokretala nije bila vodena para kao ni para benzina, alkohola ili drugih spojeva prepoznatljivih po mirisu, što su se najčešće koristili za automobile ili podmornice. Nema sumnje da je ovdje pogonska sila bila elektricitet, pohranjen na plovilu pod izuzetno velikim naponom.

Ako je tomu tako, postavljalo se pitanje odakle dolazi taj elektricitet – iz baterija ili iz akumulatora? Ali na kakav su se način ti akumulatori i baterije punili? Koji ih je to neiscrpan izvor opskbljivao? Gdje je bio stroj što ga je proizvodio? Osim ako ga nisu crpili izravno iz zraka i vode nekim još nepoznatim postupkom... Pitao sam se hoću li u ovim uvjetima biti u stanju otkriti te tajne...

Tada sam se sjetio svojih drugova koji su ostali na žalu rukavca Black Rock. Jedan ranjen, a možda i druga dvojica, Wells i Nab Walker! Vidjevši kako me odvlači uže, bi li oni mogli zamisliti da će me izvući ovi sa *Strave*? Gotovo je sigurno da ne bi! Je li gospodin Ward već primio vijest o mojoj smrti brzjavom iz Toledo? I tko će se sad usuditi u novi pothvat protiv tog Gospodara Sviljeta?

Sve ove misli prolazile su mi glavom dok sam čekao da se kapetan pojavi na palubi.

A on se nije pojavljivao!

U to sam vrijeme počeo osjećati silnu glad. Opravdanu, jer nisam okusio ništa već gotovo dvadeset i četiri sata, od našeg posljednjeg obroka u šumarku, pretpostavimo li naravno da je to doista bilo sinoć. Sudeći prema grčevima u trbuhi, činilo mi se kao da je od mojega dolaska na *Stravu* već prošlo dva dana ili više!

Nasreću, pitanje hoće li me i kako nahraniti bilo je riješeno gotovo istoga trenutka.

Čovjek na pramcu sišao je u kabinu i ubrzo izašao.

Zatim, ne prozborivši ni riječi, stavio je pred mene neko jelo i vratio se na svoje

mjesto.

Konzervirano meso, sušena riba, mornarski kruh i boca piva tako snažnog da sam ga morao mijesati s vodom činilo je doručak kojem sam prionuo u slast. Posada je vjerojatno doručkovala prije no što sam izašao iz kabine jer mi nitko nije pravio društvo.

Kako od njih ništa nisam mogao dozнати opet sam se prepustio mislima, pitajući se:

„Kako će ova pustolovina završiti? Hoću li na koncu vidjeti toga nevidljivog kapetana i hoće li mi on vratiti slobodu? Hoću li se sam oslobođiti, usprkos njemu? To će ovisiti o okolnostima! No, ako *Strava* ne izađe na obalu i ako zaroni, kako bih uopće mogao pobjeći? Hoću li morati zaboraviti svaku nadu za bijeg dok se stroj opet ne pretvori u automobil?“

Uostalom, zašto ne bih priznao? Da pobjegnem prije nego li otkrijem *Stravine* tajne bila je zamisao s kojom sam se teško mogao pomiriti! Jer, iako si nisam mogao čestitati na ovome što sam do sada učinio na zadatku – a što me umalo stajalo glave – i premda se činilo da mi budućnost donosi više neprilika nego prilika, slučaj je ipak napredovao. Doista, ako ne budem mogao stupiti u kontakt sa svojima, ako poput tog odmetnutog Gospodara Svilja budem izvan čovječnosti...

Strava je i dalje plovila u smjeru sjeveroistoka, dužinom jezera Erie. Nije se kretala brže nego srednjom brzinom, a da je išla najvećom trebalo bi joj tek nekoliko sati do sjeveroistočnog kraja jezera.

Na tom kraju jezero Erie izlazi samo na rijeku Niagaru, koja ga povezuje s jezerom Ontario. Međutim, ova rijeka prelazi preko čuvenih slapova, dvadeset pet kilometara niže od Buffala, važnog grada u državi New York. Budući da *Strava* nije pošla uzvodno rijekom Detroit, kako bi drugačije mogla izaći iz ovih voda ako ne kopnenim putem?

Sunce je prešlo meridijan. Vrijeme je bilo prekrasno, velika vrućina dobro se podnosila, zahvaljujući svježem vjetriću. Obale jezera nisu se nazirale, kako one na kanadskoj strani, tako i one na američkoj.

Zar se kapetan doista nije htio pojavit? Je li on imao neki razlog da ostane nepoznat? Je li taj oprez s njegove strane bio znak da on ima namjeru oslobođiti me još iste večeri, kada *Strava* stigne do obale? To mi se baš nije činilo vjerojatnim!

I onda, oko dva sata popodne, začu se lagani šum, podigne se središnji kapak i na otvoru se pojavi onaj kojega sam tako nestrpljivo očekivao.

Moram reći da nije ni on, baš kao ni njegovi ljudi, obraćao pozornost na mene, samo je pošao prema kormilaru i preuzeo njegovo mjesto. Ovaj je potom, nakon nekoliko tihih riječi, sišao u strojarnicu.

Kapetan je, pogledavši prema obzoru pa prema kompasu smještenom ispred polu-

ge kormila, malo promijenio smjer i brzina *Strave* je porasla.

Taj čovjek, već zašao u pedesete, srednje visine, širokih ramena, izuzetno uspravnog držanja, krupne glave, kratke kose, više prosijede nego bijele, nije nosio ni brkove ni zaliske, već gustu kozju bradicu. Imao je mišićave ruke i noge, snažnu čeljust i široka prsa. Bio je tu i karakterističan znak velike energije, stalno grčenje mišića obrve. Nesumnjivo, bio je čovjek čelične građe, čvrstoga zdravlja i vatrene krvi ispod opaljene kože.

Poput svojih drugova i kapetan je nosio mornarsku odjeću preko koje je imao ogrtač od voštanog platna, a na glavi vunenu beretku.

Promatrao sam ga. Iako on nije izbjegavao pogled, pokazivao je čudnu ravnodušnost, kao da na njegovu plovilu nije bilo stranca.

Trebam li dodati da je kapetan *Strave* bio drugi od ona dva muškarca koji su me uhodili ispred moje kuće u Dugoj ulici!?

A pošto sam ja prepoznao njega, nema sumnje da je i on prepoznao mene kao glavnog inspektora Strocka, kojemu je bio povjeren zadatak da istraži Veliki Eyry!

A onda, dok sam ga gledao, sjetio sam se nečega što mi nije palo na pamet u Washingtonu – da sam već negdje video to markantno lice... ali gdje? u nekom dosijeu u uredu ili na fotografiji u kakvom izlogu?

No, to je sjećanje bilo toliko nejasno da sam se pitao nisam li možda postao žrtvom vlastite obmane...

Napokon, kada već njegovi drugovi nisu imali pristojnosti da mi odgovore, možda će on pokazati više poštovanja prema mojim pitanjima. Govorili smo istim jezikom, iako nisam bio siguran je li i on, poput mene, porijeklom Amerikanac. Ukoliko, naravno, bude htio odgovarati a ne praviti se da me ne razumije!

Na kraju krajeva, što je on namjeravao sa mnom učiniti? Možda me se samo htio riješiti? Je li čekao noć da me baci u vodu? Je li i to malo što sam znao o njemu bilo dovoljno da mu izgledam kao opasan svjedok? Pa bolje bi bilo da me ostavio na kraju užeta! Tako se sad ne bi morao truditi da me udavi!

Ustadoh, pođoh na krmu i stadoh pred njega.

Gledao me u lice očima užarenim poput plamena.

– Jeste li vi kapetan? – upitao sam.

Šutio je.

– Ovo plovilo... je li to *Strava*?

Nikakvog odgovora na moje pitanje.

Stoga posegnuh da ću ga uhvatiti za ruku...

Nije me jako odgurnuo, tek pokretom kojim je dao naslutiti izvanrednu snagu.

Stao sam opet pred njega i upitao oštrijim glasom:

– Što namjeravate učiniti sa mnom?

Pomislio sam da će konačno izgovoriti nekoliko riječi, vidjevši kako skuplja usne. Ali on je samo okrenuo glavu, kao da se htio obuzdati. Potom je rukom uhvatio upravljač.

Istoga trenutka stroj je krenuo brže.

Prekipjelo mi je i ne vladajući više sobom zamalo bih se izderao:

„Neka vam bude! Šutite! Ja znam tko ste vi, kao što znam da je ovo onaj stroj kojega su vidjeli u Madisonu, Bostonu i na jezeru Kirdall! Da! Isti onaj koji juri cestama, plovi površinom mora i jezera, kao i pod vodom! Ovo je *Strava*, a vi ste njen zapovjednik... Vi ste napisali ono pismo vlastima... onaj koji sebe smatra dovoljno jakim da se bori protiv cijelog svijeta... Vi! Gospodar Sviljeta!“

Kako bi on sve to mogao poreći? I još su oni čuveni inicijali bili tu urezani u kor-milo.

Nasreću, uspio sam se suzdržati. Očajan što nisam dobio odgovora sjedoh natrag kraj otvora moje kabine. I satima sam tako promatrao obzor, nadajući se da ću ugledati kopno.

Da, čekati! Mogao sam jedino čekati! Prije kraja dana *Strava* će stići pred obalu, jer je neprekidno plovila prema sjeveroistoku!

XIV. poglavje

NIAGARA

Ali vrijeme je prolazilo, a situacija se nije mijenjala. Kormilar se vratio za kormilo, a kapetan je dolje nadgledao rad motora. Kažem, čak i kada se brzina povećavala, motor je radio nečujno i izvanredno pravilno. Nije bilo onih neizbjegnih udaraca koji bi dolazili od cilindara i klipova. Iz toga sam mogao zaključiti da se *Strava*, u sva tri svoja oblika, kreće pomoću rotacijskih motora. Ali nisam se u to mogao uvjeriti.

Isto tako, primijetio sam da se smjer ne mijenja. I dalje smo plovili prema sjeveroistoku jezera, odnosno u pravcu Buffala.

Zašto kapetan slijedi ovaj pravac, pitao sam se... Sigurno ne namjerava pristati u tamošnjoj luci, punoj ribarske i trgovačke flote! Ako je namjeravao isploviti iz jezera Erie, neće moći preko Niagare jer su njeni slapovi neprohodni čak i za ovakav stroj! Jedini vodeni put jest onaj kroz rijeku Detroit, od koje se *Strava* očito udaljuje!

Potom mi je sinula još jedna zamisao. Možda je kapetan čekao da na obalu padne mrak? Onda bi se plovilo pretvorilo u automobil kojim bi projurio kroz susjedne države.

Ako ne bih uspio pobjeći dok putujemo kopnom, svaka nada da će se oslobođiti bila bi izgubljena!

Istina, sad bih mogao dozнати gdje se to Gospodar Svijeta skriva, a on to čini tako dobro da njegovo skrovište još nitko nije uspio otkriti. Naravno, ukoliko me on već negdje ne „iskrca“, na ovaj ili onaj način. A što podrazumijevam pod iskrcavanjem, svakome će biti jasno.

Kako god, već sam upoznao taj sjeveroistočni kraj jezera, često putujući u ovaj dio države New York, između Albanyja, glavnoga grada, i Buffala. Zbog nekih policijskih poslova, prije tri godine, pružila mi se prilika proći obalamu Niagare uzvodno i nizvodno duž slapova i sve do visećeg mosta. Posjetio sam i dva glavna otoka između Buffala i gradića Niagara Fallsa, te otoke Navy i Goat, koji razdvajaju američke od kanadskih slapova.

Ako bi se, dakle, ovdje pružila prilika za bijeg, ne bih se našao u nepoznatom kraju. Ali kada bi se ta prilika doista pružila, bih li je, od srca, doista želio iskoristiti?

Ovaj je slučaj, u kojem sam se našao dobrom ili možda lošom sudbinom, skrivaо još mnoge tajne!

Uostalom, nije bilo mnogo razloga da se pitam hoće li uopće biti prilike da se dočepam jedne od obala rijeke Niagare. *Strava* se neće usuditi u tu rijeku iz koje nema izlaza, a vrlo vjerojatno se neće približiti ni obali jezera Erie. Već prema potrebi će zaroniti i kada prođe rijekom Detroit, postat će automobil i odvesti se cestama Unije.

Takve me misli obuzeše dok sam pogledom uzalud pretraživao obzor.

I opet, bilo je tu i ono uporno pitanje što je ostalo bez odgovora: zašto mi je kapetan napisao ono prijeteće pismo? Što je on imao od toga da me uhodi u Washingtonu? Na koncu, kakve je on veze imao s Velikim Eyry? Neka je još i mogao kroz podzemne kanale prodrijeti u jezero Kirdall! Ali, prijeći preko onog neprobojnog bedema, ne... to nije mogao!

Oko četiri sata poslijepodne, prema brzini *Strave* i prema pravcu kojim se kretala mogli smo biti nekih dvadesetak kilometara od Buffala, pa bi se njegovi obrisi uskoro trebali ocrtavati na sjeveroistoku.

Ako se tijekom ove plovidbe moglo vidjeti kakav brod, on bi plovio veoma daleko jer je kapetanu odgovaralo da se drži podalje.

Osim toga, *Strava* se jedva mogla nazreti na površini jezera i već na udaljenosti od kilometra teško ju je bilo opaziti.

U međuvremenu, počeli su se ocrtavati brežuljci na kraju jezera, što su iza Buffala tvorili taj lijevak kroz koji se Erie ulijevao u korito Niagare. Nekoliko pješčanih dina izronilo je zdesna, a tu i tamo našla se poneka skupina drveća. Vidjeh nekoliko trgovачkih brodova i ribarskih jedrenjaka ili parobroda.

Nebo je mjestimice bilo zamoglјeno perjanicama dima koje je slab povjetarac s istoka spuštao prema tlu.

A što je kapetan imao na umu vodeći nas prema toj luci? Ne bi li puka razboritost nalagala da se onamo ne ide? Očekivao sam da će svakoga trena okrenuti kormilo natrag prema zapadnoj obali jezera, osim ako mu možda namjera nije bila da zaroni i prenosi u dubinama Eriea?

Tu njegovu upornost da ostane na pravcu za Buffalo bilo je nemoguće razumjeti!

U jednom trenutku kormilar, koji je pogledom podrobno pretraživao sjeveroistok, dade neki znak svome drugu. Ovaj ustane, ode do otvora na sredini i siđe u strojarnici.

I gotovo odmah potom kapetan izađe na palubu, te pridruživši se kormilaru, stade s njim tiho razgovarati.

Ispruživši ruku u smjeru Buffala kormilar je pokazivao na dvije tamne točke što su se kretale desetak kilometara ispred desnog boka plovila.

Kapetan je pozorno gledao u njihovu smjeru; zatim je samo slegnuo ramenima,

otišao do krme i tamo sjeo, ne promijenivši pravac kretanja *Strave*.

Četvrt sata kasnije primjetio sam kako se sa sjeveroistoka uzdižu dva stupca dima. Postupno su one dvije točke poprimale jasniji oblik.

Bila su to dva parobroda, koja su nam se, isplovivši iz luke u Buffalu, vrlo brzo približavala.

Odjednom mi je sinulo da su ovi parobrodi bili razarači o kojima je govorio gospodin Ward. Već neko vrijeme njihova je dužnost bila da paze na ovaj dio jezera i njima sam se, zatreba li, mogao obratiti za pomoć.

Ovi razarači bili su modernog tipa i ubrajali su se među najbrže parobrode izgrađene u Sjedinjenim Državama. Opremljeni snažnim motorima posljednjeg stupnja savršenstva, oni su, tijekom probnih plovidbi, postizali brzinu od dvadeset i sedam čvorova.

Naravno, *Strava* je postizala mnogo veću brzinu, a svakako, ako bi se našla u škripcu ili u opasnosti da joj povlačenje bude nemoguće, jednostavno je mogla zaroniti i tako pobjeći svakoj potjeri.

Zapravo, ovi bi parobrodi morali biti podmornice, a ne razarači da bi u borbi imali i najmanju šansu za uspjeh, ali nisam siguran da bi i u tom slučaju borba bila ravнопravna.

Meni se činilo kao da su zapovjednici ovih brodova primili upozorenje, možda od Wellsa, koji im je mogao poslati brzjav odmah po povratku u Toledo.

Činilo se očitim, također, da su opazili *Stravu* i punom parom išli joj u susret. Pa ipak, kapetan je nastavio put Niagare, ne obazirući se na njih.

Što bi razarači mogli učiniti? Svakako bi mogli krenuti u takav manevar kojim bi prisilili *Stravu* u jedan kutak Eriea, tako da joj Buffalo ostane zdesna, jer se Niagarom ionako ne može proći.

Kapetan uzme kormilo u ruke. Jedan od muškaraca bio je naprijed, a drugi u strojarnici.

Hoće li mi zapovijediti da se vratim u svoju kabinu?

Do toga nije došlo, na moje veliko zadovoljstvo. Zapravo, nitko, čini se, nije vodio brigu o meni, kao da i nisam bio na brodu.

S velikim sam uzbudnjem promatrao dolazak razarača. Sada udaljeni i manje od tri kilometra, krenuli su u manevar kako bi *Stravu* postavili između dvije vatre.

Na licu Gospodara Svijeta video se najdublji prezir. On je znao da mu razarači ništa ne mogu. Samo jedna zapovijed strojarnici bila je dovoljna da ih ostavi daleko iza sebe, koliko god oni brzi bili. Nekoliko okretaja motora i *Strava* bi bila van dometa njihovih topova; a tanad ni ne može pogoditi podmornicu u dubinama jezera.

Deset minuta kasnije tek nas je kilometar dijelio od dva broda što su nas lovila.

Kapetan im je dopustio da se još približe. Onda je povukao jednu polugu i *Strava*

je, snagom udvostručenog potiska, poletjela površinom jezera. Iznenadio je razarače i umjesto da krene natrag, produžio je naprijed! Tko bi znao, možda će se čak usuditi proći između njih, mameći ih za sobom sve dok ih mrak ne primora da odustanu od ove jalove potjere?

Grad Buffalo pojavio se na obali jezera. Mogao sam jasno vidjeti njegove zgrade, zvonike i dizalice. Nešto dalje na sjeverozapadu, nekih osam kilometara, otvorila se Niagara.

Što bih ja mogao poduzeti u ovim okolnostima? Kao dobar plivač, mogao bih se baciti u vodu kada se nađemo pred razaračima, odnosno između njih i iskoristiti priliku kakva se možda više neće pružiti. Kapetan ne bi mogao usporiti da me pokupi. Zar ne bih imao priliku da mu umaknem roneći? Tko zna bi li me itko video s tih brodova? Tko zna jesu li njihovi zapovjednici bili obaviješteni o mojoj mogućem boravku na *Stravi*? Možda bi me neki čamac prihvatio?

Očito bi izgledi za uspjeh bili veći ako bi *Strava* uplovila među obale Niagare. Iznad otoka Navy našao bih se na području kojega sam dobro poznavao... Ali činilo mi se nemogućim da bi kapetan uplovio u tu rijeku zapriječenu slapovima. Stoga odlučih pričekati dok razarači ne budu još bliže i potom donijeti odluku...

Jer, priznajem, nisam mogao čvrsto odlučiti. Ne! Nisam se mogao pomiriti s tom zamisli da pobjegnem i tako izgubim svaku nadu u proboj ove tajne. Sad su se moji policijski nagoni opirali zbog pomisli da bih se konačno mogao dočepati tog odmetnika. Ne, neću se spašavati! To bi značilo zauvijek izgubiti igru! Istina, tko zna kakva me sudbina očekuje i kamo će me *Strava* odvesti ako ostanem?

Bilo je šest sati i četvrt. Razarači su nam prilazili držeći između sebe razmak od dvije do tri tisuće metara. Ne poveća li *Strava* brzinu, još malo pa će joj jedan biti na lijevom boku, a drugi na desnom.

Ja nisam napuštao mjesto. Onaj s pramca stao je kraj mene.

Miran za kormilom, sjajnih očiju pod zgrčenim obrvama, kapetan kao da je čekao trenutak kada će sve završiti jednim konačnim manevrom.

Odjednom odjeknu pucanj s razarača na lijevom boku. Tane, preletjevši iznad same površine vode, prešlo je preko *Stravina* pramca i nestalo iza razarača na desnom boku.

Ustadoh. Čovjek kraj mene kao da je čekao neki kapetanov znak...

Ovaj čak nije ni okrenuo glavu, a ja nikada neću zaboraviti taj prezrivi osmijeh koji mu se ocrtavao na licu.

I u trenu gurnuše me kroz otvor u moju kabinu i poklopci se stadoše zatvarati. Ni minuta nije prošla do zarona. Podmornica nestade pod vodom jezera...

I opališe drugi topovski hici, njihov prigušeni prasak dopirao je do moga uha. Zatim je sve zamrlo. Tek je slaba svjetlost prodirala kroz okno moje kabine. Stroj je, bez

najmanjeg ljuljanja i bacanja, nečujno jurio dubinama jezera.

Vidjeli smo kojom se brzinom, i kojom lakoćom također, izvršila ova *Stravina* preobrazba. Ona je nesumnjivo jednako brza i laka kada postaje automobil!

A što će sada učiniti Gospodar Sviljet? On će najvjerojatnije promijeniti pravac, osim ako ne odluči pretvoriti *Stravu* u automobil i krenuti dalje zemljom. No, nakon kraćeg razmišljanja, zaključio sam da će on radije poći na zapad sada kada je uspio zamesti trag pred razaračima i dokopati se ušća rijeke Detroit. Ostat će pod vodom dok ne izade iz dometa topova, a mrak će okončati potjeru.

Ali nije bilo tako. Tek što je prošlo desetak minuta, kad na brodu nastade neka strka. Čulo se da razgovaraju u strojarnici. Razabrao sam riječi kroz šum strojeva. Mislim da sam razumio kako zbog nekog kvara podmornica mora izroniti na površinu.

Nisam se prevario. Gotovo u jednom trenu polutamu u mojoj kabini zamijenila je svjetlost. *Strava* je upravo izronila. Otvorili su se otvori na palubi, pa tako i moj, i ja sam odozgo mogao čuti korake.

Kapetan je zauzeo mjesto za kormilom, dok su druga dvojica bili zaposleni negdje unutra.

Pogledao sam jesu li razarači još na vidiku. Da, bili su tek pola kilometra dalje. Ugledavši nas, oni nastaviše potjeru. No, sada je to bilo u smjeru Niagare.

Moram priznati kako uopće nisam razumio ovaj manevar. Stroj se sad našao u slijepoj ulici, bez mogućnosti da zaroni zbog kvara, a izlazni put prepriječili su razarači. Hoće li pokušati dočepati se kopna i pobjeći kao automobil preko države New York ili preko kanadskog teritorija?

Strava je sada bila kilometar ispred razarača. Oni su nas gonili punom brzinom, ali nisu bili dobro okrenuti da bi mogli zapucati topovima.

Stravi je bilo dovoljno da održava taj razmak. Uostalom, mogla ga je lako povećati pa kada padne noć krenuti prema zapadnim obalama.

Buffalo je već nestajao zdesna, a malo nakon sedam sati pojавio se ulaz u Niagaru. Ako je kapetan krenuo onuda, svjestan da više ne može izaći, onda je izgubio razum. Ali, na kraju krajeva, zar on već nije bio lud, taj samoproglašeni i uvjereni Gospodar Sviljet?

Promatrao sam ga... onako miran, ravnodušan, on se niti jednom nije okrenuo da pogleda gdje su razarači.

Ovaj dio jezera bio je potpuno pust. Nikada nije bilo mnogo lađa koje bi išle u naselja uz obale Niagare, a sada se nijedna nije pojavila. Čak nije bilo niti jednog ribarskog čamca na *Stravinom* putu. Premda su nas dva razarača slijedila u Niagaru, oni će se uskoro morati zaustaviti.

Već rekoh da Niagara teče između američke i kanadske obale. Na jednoj je strani Buffalo, na drugoj Fort Erie. Njena se širina, koja iznosi oko kilometar, sužava kako

se približavaju slapovi. Dužinom od oko sedamdeset pet kilometara ona teče na sjever od jezera Erie do jezera Ontario, donoseći vodu iz jezera Superior, Michigan i Huron. Visinska razlika između jezera Erie i Ontario iznosi stotinu metara, a visina slapova nije manja od četrdeset i pet. Jedan je poznat pod nazivom *Potkova*, zbog svojega oblika, a Indijanci su ih zvali *Gromovita voda*. I doista kao neka neprestana grmljavina, prasak slapova čuje se miljama daleko.

Između Buffala i gradića Niagara Fallsa tok rijeke dijele dva otoka – otok Navy, pet kilometara iznad *Potkove* i otok Goat, koji razdvaja američki od kanadskog slapa. Na njegovu je kraju nekoć stajala kornjačina kula, hrabro podignuta usred bujice, na samom rubu ponora; morali su je srušiti, jer je zbog stalnog uzmaka slapa mogla pasti u ponor.

Valja spomenuti i dva naselja u gornjem toku Niagare – Schlosser na desnoj obali i Chipewa na lijevoj obali, točno nasuprot svake strane otoka Navy. Na ovoj visini tok rijeke postaje jači, zbog sve strmijeg nagiba, prije nego će, pet kilometara niže, stvoriti čuvene slapove.

Strava je prošla Fort Erie. Sunce se spremalo zaći na zapadu iznad kanadskog obzora, a mjesec, uštap, rađao se iz magle na jugozapadu. Noć se neće spustiti još sat vremena.

Ložeći sve jače, razarači su nas slijedili na udaljenosti od kilometar i pol, bez uspjeha da se i malčice približe. Jurili su između obala zasjenjenih stablima, s kućicama razasutim duž dugih zelenih ravnica.

Strava očito više nije mogla računati na povlačenje. Razarači bi je neminovno potopili. Istina, njihovi zapovjednici nisu znali ono što sam ja znao – da nas je kvar koji je zadesio stroj prisilio da se vratimo na površinu jezera i da više ne možemo pobjeći tako da zaronimo. Svejedno, oni su još uvijek išli naprijed i vjerojatno neće stati dokle god budu mogli ići.

Koliko god me čudio ovaj uporni lov, jednako neshvatljivo bilo mi je kretanje *Strave*. Prolaz će za pola sata zapriječiti slapovi. Ma kako stroj bio savršen on nije mogao proći *Potkovu* i ako bi ga odnijela matica, našao bi se u ponoru dubokom pedeset metara, što ga je izdubila voda ispod slapa. Kada bi prišao jednoj od obala, možda bi mogao imati priliku da pobegne na kotačima, s dvjesta četrdeset na sat!

I što sad? Da se pokušam spasiti preko otoka Navy, do čijih bi obala lako mogao doplivati? Sad kad sam stekao uvid u njegove tajne znam da me Gospodar Svijeta nikada ne bi oslobođio!

Pa, već je bilo jasno da će mi svaki pokušaj bijega biti onemogućen. Iako nisam bio zatvoren u kabini, držali su me pod nadzorom. Dok je kapetan i dalje bio za komilom, njegov čovjek kraj mene nije me ispuštao s oka. Pri prvom sumnjivom pokretu zgrabio bi me i zaključao. Sada je moja sudbina svakako bila povezana sa sudbi-

nom *Strave*.

U međuvremenu se udaljenost koja nas je dijelila od razarača smanjila na nekoliko stotina metara. Možda *Stravin* motor zbog kvara više nije mogao? Kako bilo, kapetan nije pokazivao zabrinutost niti je tražio mjesto za pristajanje.

Čulo se zviždanje pare koja je izlazila iz ventila razarača usred oblaka crnog dima.

A čula se i tutnjava slapova udaljenih pet kilometara nizvodno.

Strava je grabila lijevim krakom, brzo prošavši uz otok Navy. Četvrt sata kasnije pojavila su se prva stabla otoka Goat. Struja je bivala sve brža i ako se *Strava* ne zaustavi, razarači nas dalje neće moći loviti! A ako se ovom prokletom kapetanu prohtjelo u vrtloge Potokove, oni ga sigurno neće slijediti u provaliju!

I doista, začuše se zviždući i razarači se zaustaviše tek na stotinu pedeset metara od slapova. Potom pucnji i nekoliko tanadi pade oko *Strave*, promašivši nas.

Sunce je upravo zašlo i kroz sumrak mjesec stade bacati jedine zrake prema sjeveru. Brzina stroja, udvostručena brzinom vodene struje, bivala je strelovita. Za manje od minute upast će u tu mračnu prazninu, koju u svojem središtu oblikuje kanadski slap.

Užasnut, samo sam pratio krajnju obalu otoka Goat; potom hridi Tri sestrice, zamgljene u uzburkanoj vodi...

Ustado... Krenuh skočiti u rijeku i dokopati se otoka...

Ali zgrabiše me čvrsto muške ruke...

Odjednom, prolomi se snažna buka motora iz unutrašnjosti. Velike naprave što poput odbojnika stršaše s bokova rašire se u krila i u samome trenutku kad već stade upadati u slap *Strava* se vine u zrak i preleti preko vodene grmljavine, posred duge iscrtane mjesečinom!

XV. poglavje

ORLOVO GNIJEZDO

Kad sam se sutradan probudio nakon prilično teškog sna, stroj se više nije kretao. Odmah mi je bilo jasno – on nije vozio po tlu, niti je plovio vodom ili ispod vode, niti je letio zrakom. Jesam li mogao zaključiti da se izumitelj dočepao tajanstvenog utočišta u koje nikada nije kročila tuđa nogu?

I tako, pošto me se do sad nije riješio, hoću li konačno otkriti njegovu tajnu?

Možda će se netko iznenaditi što sam mogao tako čvrsto spavati tijekom ovoga zračnog putovanja. I sam se tomu čudim i pitam se da možda taj san nije bio uzrokovani nekim sredstvom za uspavljanje kojeg su mi podmetnuli u zadnji obrok... Možda je kapetan *Strave* tako želio biti siguran da ja neću prepoznati mjesto gdje se spustio. Jedino što mogu potvrditi jest da je to bilo užasno, taj osjećaj kada se stroj umjesto da se sruči u vrtlog slapa vinuo u zrak snagom motora, poput ptice koja širokim krilima zamahuje izvanrednom snagom!

Dakle, prema svemu, stroj Gospodara Sviljeta dičio se četverostrukim načinom kretanja: sve u jednom to je bio automobil, plovilo, podmornica i zrakoplov. Zemljom, vodom i zrakom, mogao se kretati kroz ova tri elementa... kakvom tek snagom, kakvom brzinom! I trebalo mu je samo nekoliko trenutaka za tako čudesne preobrazbe! Jedan stroj služio je za sve ove načine kretanja! I ja sam bio svjedok njegovih preobrazbi! Jedino još nisam znao, ali će možda uspjeti otkriti, kakav je izvor energije pokretao taj stroj i tko je, konačno, taj njegov izumitelj koji je, pošto je stvorio sve njegove dijelove, njime tako vješto i smjelo upravlja.

U trenutku kada je *Strava* uzletjela iznad kanadskog slapa bio sam naslonjen na otvor moje kabine. U jasnoj večeri uspio sam vidjeti kojim je putem leteći stroj pošao. Letio je iznad rijeke i preletio viseći most pet kilometara niže od *Potkove*. Tamo počinju neprohodni brzaci Niagare, a rijeka potom skreće i spušta se prema jezeru Ontario.

Kad je napustio tu točku učinilo mi se da naglo skreće prema istoku.

Kapetan je i dalje ostao na krmi. Nisam mu se više obraćao. Čemu? Ionako mi on ne bi odgovorio.

Primijetio sam kako *Strava* na zapovijed kormila odgovara iznenadujućom lakoćom. Očito je bila jednako vična u zračnim putovima kao i na morskim ili kopnenim.

A nakon ovako izvanrednih postignuća, ne bi li svatko mogao razumijeti neizmjerni ponos čovjeka koji se proglasio Gospodarom Svijeta? Zar on nije upravljao spravom savršenijom od svih koje je dosad ljudska ruka stvorila i protiv koje je čitavo čovječanstvo bilo nemoćno? Zašto bi je on uopće prodavao, zašto bi prihvatio milijune koje su mu nudili? Da, ja sam potpuno razumio njegovo neizmjerno samopouzdanje, koje je zračilo iz cijele njegove osobe! Ali tko zna kamo bi ga njegova ambicija mogla odvesti ako bi se zbog tolikog samoljublja izrodila u ludilo?

Pola sata nakon što je *Strava* uzletila ja sam pao, ne znajući kako, u potpunu nesvijest. Kao što rekoh, nju je moralо izazvati neko sredstvo za uspavlјivanje. Nesumnjivo, kapetan nije htio da vidim kuda idemo.

Stoga, dakle, ne mogu reći je li ovaj letač nastavio svoj let kroz prostor ili je pošao ploviti površinom jezera ili mora, ili se uputio nekom od američkih cesta. Ne sjećam se ničega što se zbivalo tijekom te noći trideset i prvoga srpnja.

Ali što će se tu tek dogoditi i nadasve, kako će ova pustolovina završiti?

Kad je moј neobjašnjivi san završio, već sam rekao, činilo se da je *Strava* nepokretna. Zapravo, nije bilo sumnje, jer bih osjetio njeno kretanje, čak i kroz zrak.

Kad sam se probudio, našao sam se u kabini ne znajući kako sam ondje dospio, baš kao i prve noći koju sam proveo na *Stravi* na jezeru Erie.

Samo sam još trebao dozнати hoće li mi biti dopušten izlazak na palubu sada kada je stroj bio na zemlji.

Pokušao sam podići kapak, ali on nije popuštalo na moј pritisak.

– Aha! – rekoh sam sebi. – Znači li to da me neće pustiti sve dok *Strava* opet ne bude na vodi ili u zraku?

A to su, naravno, jedina dva slučaja kada bi bijeg bio nemoguć.

Svatko će razumijeti kakvu sam nestrpljivost i tjeskobu osjećao ne znajući koliko ovo zaustavljanje na zemlji može potrajati.

Nisam imao čekati ni deset minuta kad do mene dopre kliktaj zasuna. Izvana se otvori kapak i kabinu ispunil mlaz svjetlosti i zraka.

Jednim skokom bio sam na palubi, na svome starom mjestu.

Oči mi u trenu preletiše po obzoru.

Kao što sam pretpostavljaо, *Strava* je stajala na tlu, usred udoline opsega od četiri stotine pedeset do pet stotina pedeset metara. Cijelom površinom udolinu je prekrivao sag od žućkastog šljunka, bez ijednog busena trave.

Ova udolina bila je gotovo pravilno ovalnog oblika, a veći joj se promjer pružao od juga prema sjeveru. Kakve su bile litice koje su je zatvarale, koje visine i kakvog rasporeda grebena? To nisam mogao ocjeniti. Iznad nas skupljala se vrlo gusta magli-

ca koju zrake sunca još nisu probile. Nekoliko širokih tragova magle spušтало se sve do pjeskovitog dna udoline. Bez sumnje, dan je još bio vrlo mlad i magla bi se uskoro trebala razići.

Stekao sam dojam da je temperatura u ovoj udolini bila prilično niska, premda je bio početak kolovoza. Tako sam zaključio da bi se ona trebala nalaziti u nekim visokim područjima Novoga svijeta. Ali gdje? Nisam mogao pretpostaviti. U svakome slučaju, tijekom ovako kratkoga leta, zrakoplovac ne bi imao vremena prijeći Atlantik ili Pacifik, jer nije prošlo više od dvanaest sati otkako smo napustili Niagaru.

Upravo u tom trenutku kapetan izade iz nekog usjeka, vjerojatno špilje izdubljene u podnožju stjenovitog bedema obavijenog maglom.

Tu i tamo mogao se kroz maglu nazreti obris kakve velike ptice, čiji bi oštiri krikovi remetili duboku tišinu. Možda ih je plašila pojava ove nemanji strašnih krila, s čijom se snagom i brzinom nisu mogle mjeriti!

Sudeći po svemu, upravo se ovamo Gospodar Sviljeta povlačio nakon svojih nevjerojatnih putovanja... Tu je bila garaža njegovog automobila, luka njegovog plovila, gnijezdo njegovog zrakoplova! I sada je *Strava* nepomično ležala na dnu te udoline.

Konačno sam bio u prilici pomnije je pregledati, jer je izgledalo da me u tomu nitko neće sprečavati. Doista, moja prisutnost kapetana nije uznemiravala više nego ranije. Pridružila su mu se njegova dva druga. Uskoro su sva trojica ušli u špilju o kojoj sam govorio. Dakle, mogao sam lako razgledati stroj, bar izvana. Što se tiče njegovog unutrašnjeg rasporeda, mogao sam samo nagađati.

Svaki sam otvor pokušao otvoriti ali uzalud, svi osim otvora moje kabine bili su zaključani. Na koncu, bilo bi zanimljivije dozнати kakav je motor *Strava* koristila u svojim višestrukim preobrazbama.

Skočih na tlo iskoristiti vrijeme za vanjsko ispitivanje.

Stroj je bio vretenast, sprijeda šiljastiji nego straga, aluminijskog trupa, s krilima od materijala kojeg nisam mogao odrediti. Ležao je na četiri kotača promjera od šezdesetak centimetara, s vrlo debelim pneumatskim gumama što su osiguravale glatkoću pokreta pri svakoj brzini. Žbice na kotačima širile su se poput lopatica, koje su, kada se *Strava* kretala na vodi ili pod vodom, dodatno povećavale njenu brzinu.

Ali ti kotači nisu predstavljali glavno pokretačko sredstvo. To su bile dvije Parsonove turbine uzdužno smještene s obje strane kobilice. *uθpoq :epeJqo* Pokretane motorom one su se velikom brzinom okretale u vodi i tako proizvodile kretanje. Moguće da su ih koristili i kao potisni pogon u kretanju kroz zrak.

Svakako, ako se stroj mogao održavati i kretati kroz zrak, bilo je to zbog njegovih velikih krila, koja su, u stanju mirovanja, bila sklopljena uz svaki bok, izgledavši poput odbojnika. Očito je, dakle, izumitelj primijenio sustav „težega od zraka“ – sustav koji mu je omogućio da putuje kroz prostor većom brzinom nego najsnažnije ptice.

Što se tiče fizičkog sredstva koje bi bilo pogon svih tih raznih mehanizama, to je, ponavljam, jedino mogao biti elektricitet. Ali, odakle su ga crpili njegovi akumulatori? Je li negdje postojala tvornica električne energije kojom su se opskrbljivali? Jesu li možda dinamo strojevi radili u nekoj od špilja u ovoj udolini?

Vanjskim sam pregledom ustanovio kako je stroj imao kotače, turbine i krila, ali još uvijek nisam doznao ništa o mehanizmu kao ni o sredstvu pokretačke snage. U stvari, čemu bi mi koristilo i da otkrijem ovu tajnu? Za to bih trebao biti slobodan, ali nakon svega što sam doznao – ma kako malo to bilo – Gospodar Svijeta me neće pustiti na slobodu!

Ostala je, dakako, mogućnost da pobegnem. No, hoće li se dobra prilika ikada pojaviti? Ako se nije pojavila tijekom *Stravinih* putovanja, hoće li se pojavit dok ona bude stajala u ovoj udolini?

Prvo bih trebao ustanoviti gdje se ova udolina nalazi. Na kojem se to mjestu leteći stroj spustio? Postoji li kakva veza s okolnim predjelima? Ima li odavde izlaza? Može li se iz ovih litica izaći samo letećim strojem? I u kojem dijelu Sjedinjenih Država smo se spustili? Ma koliko brz njen let bio, pod pretpostavkom da smo uzletjeli sinoć, očito je da *Strava* nije mogla napustiti Ameriku, niti iz Novoga svijeta stići u Stari! Nije li razumno prepostaviti da je put kojeg je prešla noćas dug tek nekoliko stotina kilometara?

U mom se umu neprestano nametala jedna pretpostavka koja je konačno zaslužila da se o njoj dobro promisli, a možda i da se prihvati. Zašto *Strava* svoje stalno utočište ne bi imala baš u Velikom Eyry? Zar taj leteći stroj ne posjeduje sve što je potrebno da se u njega skloni? Zar leteći stroj nije mogao činiti isto što i strvinari i orlovi? Zar to nepristupačno gnijezdo nije moglo poslužiti Gospodaru Svijeta kao tajanstveno utočište koje naša policija nije mogla otkriti i u kojem bi se on mogao osjećati sigurno? Uotalom, udaljenost od Niagara Fallsa i toga dijela Blue Ridge planina ne iznosi više od sedam stotina i trideset kilometara, što bi *Strava* mogla prijeći za dvanaest sati!

Da! Za razliku od drugih, ova misao mi se sve više nametala! Zar time ne bi bila objašnjena veza između Velikog Eyry i autora onoga pisma koji se potpisao početnim slovima? Kao i prijetnje napisane protiv mene ako bih se usudio još jednom ponoviti pokušaj? Kao i uhodenje kojem sam bio izložen? Kao i pojave koje su se zbile na Velikom Eyry, zar se ne bi i one mogle pripisati ovom stroju, iako još nisam znao njihov točan uzrok? Da! Veliki Eyry! Veliki Eyry! A budući da sve do sada u njega nisam mogao ući, hoću li ikako moći izaći iz njega osim na *Stravi*?

Ah! Kada bi se barem magla razišla možda bih ga mogao prepoznati! Možda će se sve ovo pokazati točnim!

Budući da sam imao potpunu slobodu kretanja jer me kapetan i njegovi ljudi uop-

će nisu doživljavali, htio sam obići litice.

Njih trojica u tom su se trenutku nalazila u onoj špilji na krajnjem sjeveru udoline, pa sam ja u obilazak krenuo s juga.

Prišavši stijenama hodao sam duž njihova podnožja u kojem je bilo mnogo malih procjepa. Iznad mene uzdizala se glatka litica od feldspata, od kojega je lanac Allegheny oblikovan. Još se uvijek nije moglo vidjeti koliko se uzdižu litice i kakav je raspored gornjeg grebena; morao sam čekati da povjetarac ili sunčeve zrake posve razbiju maglu.

U međuvremenu, nastavih pratiti obris masiva čiji procjepi bijahu osvijetljeni samo otvorom prema udolini. U njima su ležali svakakvi otpaci, komadići drva i hrpe suhe trave, dok su se na tlu mogli vidjeti otisci u pijesku, tragovi koje su ostavili kapetan i njegovi ljudi.

Oni se i dalje nisu pojavljivali, bez sumnje zauzeti nečim u špilji, pred kojom se nalazilo više naramaka. Jesu li namjeravali prenijeti ih na *Stravu* pripremajući se za svojevrsno preseljenje i konačno napuštanje ovoga skrovišta?

Nakon nekih pola sata, završivši obilazak vratio sam se u središte. Tu i tamo nalažile su se veće gomile hladnog pepela, izbljedjelog vremenom, pougljenjeni ostaci greda i dasaka, dovratnika, za koje se još uvijek držala željezarija, metalne spojnice iskrivljene od plamena, krhotine mehanizma uništenog vatrom.

Očito je prije izvjesnog vremena ova udolina bila poprištem nekog požara, namjernog ili slučajnog. A kako ne dovesti u vezu taj požar s onom pojmom na Velikom Eyry kada se iznad njegova vrha pojavio plamen i kada se začula tutnjava u zraku, od čega su se uplašili stanovnici okruga, ljudi iz Pleasant Gardena i Morgantona? Ali, kakav je to materijal gorio i kakav je morao biti interes kapetana da ga uništi?

U tom je trenutku stigao nalet povjetarca s istoka. Odjednom se nebo raščisti od magle. Sunce, na pola puta između obzora i zenita, preplavi čitavu udolinu svjetlošću svojih zraka.

I meni izleti krik!

Greben kamenog bedema upravo je postao vidljiv tridesetak metara iznad mene. I na njegovojo istočnoj strani pred mojim se očima ukazao prepoznatljiv obris – stijena slična orlu.

To je bila ista ona stijena koju smo Elias Smith i ja uočili tijekom uspona na Veliki Eyry!

Više nije bilo nikakve sumnje! Tijekom protekle noći stroj je u letu prešao udaljenost od jezera Erie do Sjeverne Karoline! Dakle, stroj se skrivao na dnu ovoga utočišta! Zar to nije prikladno gnijezdo za tako moćnu i ogromnu ptičurinu koju je stvorio genij od izumitelja, okruženo stijenjem neprohodnim za svakoga osim za njega? I tko zna nije li izumitelj u nekom dubokom procjepu pronašao podzemni prolaz do vanj-

ske strane, kroz kojega bi mogao napuštati Veliki Eyry, ostavljajući *Stravu* na sigurnom mjestu?

I sve se razbistrilo u mome umu! Sada je jasno i ono prvo pismo naslovljeno iz Velikog Eyry u kojem mi prijeti smrću! Tko zna, da smo mi uspjeli prodrijeti ovamo u udolinu, možda bismo otkrili tajne Gospodara Svijeta prije nego li bi on imao priliku umaknuti?

Stajao sam tamo nepomično, očiju uperenih u kamenog orla, prožet snažnim uzbuđenjem! I zapitao sam se bih li trebao, bez obzira na posljedice, pokušati uništiti stroj prije nego li on nastavi svoj let svijetom!

Začuli su se koraci.

Ja se okrenuh...

To je prilazio kapetan, koji stade i pogleda me ravno u lice.

Nisam se mogao suzdržati, izletješe mi riječi:

– Veliki Eyry!... Ovo je Veliki Eyry!

– Da, inspektore Strock!

– A vi ste... Gospodar Svijeta?

– Najmoćniji među ljudima!

– Vi?!! – uzviknuo sam na vrhuncu čuđenja.

– Ja! – odgovorio je isprsivši se oholo – Ja, Robur... Robur Osvajač!

XVI. poglavje

ROBUR OSVAJAČ

Srednje visine, geometrijskog trupa u obliku pravilnog trapeza, čiju najdužu stranicu oblikuje crta ramena. Na toj crti, usađena na široki vrat, ogromna sferoidna glava. Oči, što pri najmanjem uzbudjenju zasjaju i vječito nabran mišić obrve, znak izuzetno velike energije. Kratke kose, pomalo kudrave, metalnog sjaja, kao od željeznih niti. Širokih prsa što su se podizala i spuštala poput kovačkog mijeha, a ruku, šaka i nogu dostoјnih trupa. Bez brkova, bez zalisaka, sa širokom kozjom bradicom, kroz koju se vidjela čeljust čiji su mišići morali imati strašnu snagu.

Takav je bio opis izvanrednog čovjeka koji su objavile sve dnevne novine u Uniji dana trinaestog lipnja tisuću osamsto i neke, dan nakon njegova senzacionalnog nastupa na sastanku Instituta Weldon u Philadelphiji.

Bio je to ovaj isti Robur Osvajač koji se sada predstavio, bacivši mi u lice svoje ime poput prijetnje, usred litica Velikog Eyry!

Morao bih kratko podsjetiti na zbivanja koja su skrenula pozornost čitave zemlje na spomenutog Robura. U njima je ishodište ove čudesne pustolovine čiji je razvoj izlazio van svih ljudskih očekivanja.

Navečer dvanaestog lipnja, održavao se sastanak u Institutu Weldon u Philadelphiji, pod predsjedanjem Ujaka Prudenta, jednoga od najistaknutijih ljudi pensilvaniskoga glavnog grada; tajnik bijaše Phil Evans, ništa manje istaknuta osoba u istome gradu. Na dnevnom redu bila je rasprava o velikom pitanju upravljivih balona. Upravno vijeće odlučilo se za izradu aerostata, balona nazvanog *Go-Ahead*, volume na od četrdeset tisuća kubičnih metara. Njegovo vodoravno kretanje trebalo se vršiti pomoću dinama, istovremeno laganog i snažnog, od kojeg su se očekivali najbolji rezultati, a što bi pokretalo jedan propeler. Međutim, gdje je taj propeler trebalo postaviti? Po jednima iza gondole, a po drugima ispred gondole!

Po ovome pitanju još ništa nije bilo odlučeno i tom se prilikom trebao riješiti spor između „prednjaka“ i „stražnjaka“. Rasprava je postala tako užarena da su u Institutu Weldon umalo poletjele šake, kad je u jeku najvećeg meteža jedan stranac zatražio da bude primljen u dvorani za sastanke.

On se predstavio imenom Robur. Zaraživši riječ, dopustili su mu da govori u najvećoj tišini. Iskreno iznijevši svoj stav o pitanju upravljivih balona, podsjetio je kako je čovjek postao gospodar mora lađama što ih pokreću jedra, lopatice ili propeleri i rekao da prostranstvo atmosfere može osvojiti samo ako upotrijebi strojeve teže od zraka, budući da oni moraju biti teži kako bi se zrakom mogli slobodno kretati.

To je bila vječita borba između pristaša balona i zrakoplova. Na tom sastanku, gdje su u većini bile pristaše načela „lakšeg od zraka“, ovaj je sukob postao tako nasiilan, da je Robur, kojega su protivnici sarkastično prozvali „Osvajač“, morao napustiti dvoranu.

Ali, nekoliko sati nakon odlaska toga čudnovatog svata, predsjednik i tajnik Instituta Weldon postadoše žrtve vrlo smione otmice. Bili su prolazili parkom Fairmount u pratnji sluge Frycollina kad se na njih bacilo nekoliko ljudi. Začepili su im usta, vezali ih i unatoč njihovom otporu odnijeli pustom stazom na stroj koji je stajao usred jednog proplanka. Kada je svanulo, zarobljeni u Roburovom letećem stroju, letjeli su nebom iznad zemlje koju su uzalud pokušavali prepoznati.

Ujak Prudent i Phil Evans mogli su se osobno uvjeriti da sinoćnji govornik nije govorio neistine, da je posjedovao zračni stroj što je letio po načelu „težega od zraka“, a kojim će, s više ili manje sreće – kako su ubrzo imali priliku dozнати – izvesti jedno izvanredno putovanje.

Taj stroj, rad inžinjera Robura, oslanjao se na dvostruko djelovanje propelera čiji se krakovi vrte u smjeru svoje osi. Ako je os okomita, on se vrti okomito; ako je vodoravna, on se vrti vodoravno. Poput helikoptera koji se diže jer udara zrak ukoso i potom se kreće po nagnutoj ravnini.

Leteći stroj, imena *Albatros*, sastojao se od trupa dugog trideset metara, s dva propelera – jednim sprijeda, drugim straga – te s trideset i sedam nosivih elisa na okomitim osovinama – po petnaest sa svake strane trupa i sedam malo uzdignutih u sredini stroja. Bio je to skup od trideset i sedam jarbola, koji su umjesto jedara imali lopatice. Motori smješteni u nadgrađu omogućavali su im vrtnju zapanjujućom brzinom.

Što se tiče snage potrebne za kretanje toga stroja i njegovo održavanje u zraku, ona nije dolazila od vodene pare ili neke tekućine, kao ni od stlačenog zraka ili nekog drugog elastičnog plina. Tu snagu Robur nije crpio niti iz neke eksplozivne smjese, već iz sredstva čija je uporaba vrlo raznovrsna – iz elektriciteta. Ali kako je i odakle izumitelj dobivao elektricitet kojim je punio svoje baterije i akumulatore? On ga je najvjerojatnije, iako njegova tajna nikada nije otkrivena, crpio iz okolnog zraka, koji je uvijek više ili manje nabijen fluid, baš kao što je čuveni kapetan Nemo elektricitet dobivao iz vode kada je svojim *Nautilusom* plovio dubinama oceana.

Ni Ujak Prudent ni Phil Evans, moram reći, nisu otkrili tu tajnu tijekom dugog zračnog putovanja što su ga prevalili *Albatrosom* iznad zemaljske kugle.

Posadu pod zapovjedništvom inžinjera Robura činili su prvi časnik, imenom John Turner, tri strojara, dva kormilara i kuhar, ukupno osmorica ljudi koji su se brinuli za funkcioniranje aeronefa.

Ovako je rekao Robur dvojici putnika, svojim gostima protiv njihove volje:

– Sa svojim letećim strojem ja sam gospodar ovoga sedmog dijela svijeta, šireg od Australije, Oceanije, Azije, Amerike i Europe, toga velikog prostora atmosfere kojim će u bliskoj budućnosti putovati tisuće Ikara.

Tako je počela pustolovina na *Albatrosu*, iznad prostranstava Sjeverne Amerike. Uzalud su Ujak Prudent i Phil Evans bučno i s pravom prosvjedovali; Robur se nije obazirao, već se koristio pravom jačega. Morali su odustati, odnosno pokoriti se jačemu.

Leteći na zapad, *Albatros* je prešao ogroman lanac Stjenjaka i kalifornijske ravnice; potom je, ostavivši za sobom San Francisco, preletio sjevernim dijelom Pacifika do poluotoka Kamčatke. Pred očima putnika u letjelici zatim su se pojavila područja Nebeskog Carstva i Peking, glavni grad Kine, opasan četverostrukim zidinama. Pomoću svojih nosivih elisa, leteći se stroj uzdigao do većih visina, prelazeći preko vrhova Himalaje, njenih visova bijelih od snijega i njenih blistavih ledenjaka. On nije skretao sa svoga pravca prema zapadu. Sjekao je zrak iznad Perzije i Kaspijskog mora, preletio granicu Europe i moskovske stepa, slijedeći dolinu Volge. Opazili su ga iz Moskve i Petrograda, a o njemu su javljali i stanovnici Finske, te ribari s Baltika. Preletjevši Švedsku u zemljopisnoj širini Stockholma, a Norvešku kod Christianije, spustio se na jug, letio na tisuću metara iznad Francuske i, spustivši se na nekoliko desetaka metara iznad krovova Pariza, nadletio je moćnu prijestolnicu čije su svjetiljke rasipale snopove blještave svjetlosti. Potom se pod njim našla Italija, Firenza, Rim, Napulj i Sredozemno more, koje je preletio u kosom letu. Aeronef je stigao na obale prostrane Afrike, nad kojima je letio od rta Spartel u Maroku do Egipta, a preko Alžira, Tunisa i Tripolitanije. Okrenuvši se prema Timbuktuu, kraljici Sudana, odvažio se preko Atlantika.

I dalje je držao smjer prema jugozapadu i ništa ga nije moglo zaustaviti iznad te ogromne vodene ravnice, ništa, čak ni oluje koje ondje briesne nasilnom žestinom, čak ni jedan od onih veličanstvenih vihora što su ga uhvatili u kovitlac, iz kojih ga je hladnokrvan i vješt pilot izvlačio razbijajući vrtlog topovskim hicima.

Kada se zemlja ponovo pojavila bilo je to na ulazu u Magellanov prolaz. *Albatros* ga je prešao od sjevera prema jugu te je napustio kopno kraj rta Horn, nastavivši let iznad južnih voda Tihog oceana.

Potom se on hrabro uputio iznad pustih predjela Antarktike, nakon borbe s ciklonom u čije se mirno središte uspio probiti. Robur je putovao preko gotovo nepoznatih područja Grahamove zemlje; nekoliko je sati lebdio iznad pola, radi sjajne polarne

svjetlosti. Zahvaćen uraganom bio je odnešen do Erebusa, koji je rigao vulkanske vatre, i tek se pukim čudom spasio.

Konačno, krajem srpnja, nakon što je opet krenuo preko Pacifika, stigao je do jednoga otoka u Tihome oceanu. Sidro, bačeno sa strane, zarilo se u stijenje na obali i *Albatros* se, po prvi puta od polaska, nepomično zaustavio na pedeset metara iznad zemlje, održavajući se u zraku nosivim elisama.

Kao što će Ujak Prudent i njegov suputnik ubrzo dozнати, bio je to otok Chatham, petnaest stupnjeva istočno od Novog Zelanda. Aeronef se tamo morao spustiti jer su mu u posljednjem uraganu stradali propeleri, te ih je valjalo popraviti. Bez popravka on ne bi mogao stići do otoka X, nepoznatog otoka u Tihom oceanu nekih dvije tisuće osam stotina milja dalje, mjesto gdje je *Albatros* izgrađen.

Ujak Prudent i Phil Evans dobro su znali da će letjelica nastaviti svoja beskrajna putovanja čim se dovrši popravak.

Stoga im se činilo da je ovo povoljna prilika za bijeg, dok je *Albatros* bio usidren za zemlju.

Uže sidra kojim je *Albatros* bio usidren nije bilo duže od pedeset metara. Ako se njih dvojica i sluga Frycollin spuste niz uže, bez muke bi se dočepali tla. Ako u bijeg krenu noću, neće se izložiti opasnosti da ih netko primijeti. Naravno, u zoru bi njihov bijeg bio otkriven, a kako bjegunci nisu imali kamo pobjeći s otoka Chatam, bilo je izgledno da će ih opet uhvatiti.

Stoga oni smisliše ovakav smioni plan: raznijet će stroj dinamitom kojeg su uzeli iz oružarnice, slomiti krila moćnoj letjelici, uništiti je zajedno s njenim izumiteljom i posadom. Prije nego li dinamit eksplodira oni će imati vremena za bijeg niz uže na sigurno i promatrati uništenje *Albatrosa*, od kojega neće ostati ni komadića.

Što naumiše, to i učiniše. Čim je pala večer, zapalili su fitilj dinamita i neprimjetno sišli niz uže. No, baš u tom trenutku njihov bijeg bio je otkriven. S palube su prema njima odjeknuli pucnji, koji ih nisu pogodili. Tada se Ujak Prudent bacio na uže sidra i presjekao ga, te se *Albatros* bez pogonskih propelera stao udaljavati nošen vjetrom. Ubrzo potom raznijet će ga eksplozija i on će nestati u valovima Tihoga oceana.

Kao što je poznato, Ujak Prudent, Phil Evans i Frycollin nestali su u noći dvanaestog lipnja, nakon odlaska iz Instituta Weldon. Otada nikakvih vijesti o njima nije bilo. Nitko nije mogao pretpostaviti što im se dogodilo. Je li postojala kakva veza između njihova tajanstvenog nestanka i događaja s Roburom tijekom one čuvene sjednice? Ta zamisao nikome nije pala na um, niti je mogla pasti.

Ali suradnici ove dvojice zabrinuli su se vidjevši da ih nema. Pokrenuli su istragu, pozvali policiju, slali brzjavu u svim pravcima, kako Novim svijetom, tako i preko, do Staroga svijeta. Nikakvih rezultata nije bilo. Čak je i nagrada raspisana na pet tisu-

ća dolara za bilo kakvu informaciju o nestalima ostala u blagajni Instituta Weldon.

Takva je bila situacija. Uzbuđenje, osobito u Sjedinjenim Državama, dostizalo je vrhunac, još se toga dobro sjećam.

Međutim, dvadesetog rujna, jedna se vijest brzinom munje iz Philadelphije počela širiti dalje.

Ujak Prudent i Phil Evans su se u popodnevnim satima vratili u dom predsjednika Instituta Weldon.

Iste večeri dvojicu suradnika oduševljeno je dočekalo čitavo članstvo na posebno sazvanoj sjednici. Na postavljena im pitanja ova gospoda odgovarali su vrlo suzdržano, ili bolje reći, uopće nisu ni odgovarali. Ipak, evo što se kasnije doznalo.

Kada se *Albatros* udaljio i nestao, ujak Prudent i Phil Evans usredotočili su se na preživljavanje čekajući prvu priliku da napuste otok Chatham. Na zapadnoj obali pronašli su pleme nekih domorodaca koje ih je prijateljski primilo. Taj je otok slabo posjećen i brodovi ondje rijetko pristaju. Morali su se naoružati strpljenjem i čekati. Međutim, samo pet tjedana kasnije ovi su se zračni brodolomci uspjeli ukrcati na brod za Ameriku.

Što je, nakon povratka kući, bila jedina briga Ujaka Prudenta i Phila Evansa? Jednostavno nastaviti započeti posao, dovršiti izgradnju balona *Go-Ahead* i uzletjeti do gornjih slojeva atmosfere, kojima su nedavno putovali u zapanjujućim uvjetima na aeronefu! Oni ne bi bili pravi Amerikanci kada ne bi tako učinili.

Dvadesetog travnja iduće godine balon je bio spremjan za let. Za kormilom je trebao biti Harry W. Tinder, čuveni aeronaut, dok su predsjednik i tajnik Instituta Weldon bili pratnja.

Trebao bih dodati da nakon njihova povratka nitko više nije čuo za Robura, kao da on nikada nije ni postojao. Uostalom, zar se nije moglo opravdano prepostaviti da je njegov pustolovni život završio eksplozijom *Albatrosa* i potonućem u dubine Pacifika?

Stigao je dan polijetanja. Bio sam tamo s tisućama gledatelja u parku Fairmount. *Go-Ahead* je trebao uzletjeti do najvećih visina, zahvaljujući svome ogromnom volumenu. Nije potrebno reći kako je sukob „prednjaka“ i „stražnjaka“ riješen na vrlo jednostavan i logičan način: jedan je propeler postavljen s prednje strane gondole, a drugi sa stražnje, dok ih je trebao pokretati elektricitet snagom kakve još nije bilo u uporabi.

Nadalje, toga je dana vrijeme bilo povoljno, nebo bez oblaka i bez daška vjetra.

U jedanaest sati i dvadeset minuta jedan je topovski hitac objavio mnoštvu da je *Go-Ahead* spremjan za polazak.

– Puštajte!

Ovaj se uzvik oteo u sav glas Ujaka Prudenta. Aerostat se polako i veličanstveno

počeo uzdizati u zrak. Potom su počeli s probnim vodoravnim kretnjama, te su i tu operaciju okrunili najsjajnijim uspjehom.

Odjednom se prolomi krik – krik što je odjeknuo tisućama usta!

Na sjeverozapadu se pojavilo neko leteće tijelo koje se približavalo izvanrednom brzinom.

Bio je to onakav stroj koji je godinu ranije odnio dvojicu suradnika iz Instituta Weldon i s njima preletio Europu, Aziju, Afriku i dvije Amerike.

– *Albatros! Albatros!*

Da... to je bio *Albatros* i nije bilo sumnje da je na njemu i njegov izumitelj Robur... Robur Osvajač!

Kako su tek Ujak Prudent i Phil Evans morali biti zaprepašteni kada su ponovno ugledali *Albatros* za kojega su vjerovali da je uništen! On je doista bio uništen eksplozijom i njegovi su ostaci popadali u Pacifik, zajedno s inžinjerom i čitavom posadom! No, gotovo istog trena pokupio ih je jedan brod i odveo u Australiju, odakle su otišli na otok X.

Robur je tada imao samo jedno na umu: osvetu. A kako bi im se osvetio, izgradio je drugi aeronef, možda još savršeniji. Potom, doznavši kako se njegovi nekadašnji putnici predsjednik i tajnik Instituta Weldon spremaju obnoviti pokušaj s *Go-Aheadom*, uputio se u Sjedinjene Države i stigao u određeni dan i sat.

Hoće li se divovska grabljivica sad obrušiti na *Go-Ahead*? Osim osvete, želi li Robur javno dokazati nadmoć aeronefa nad aerostatima i drugim letjelicama laksima od zraka?

U gondoli, Ujak Prudent i Phil Evans bili su svjesni kakva im je opasnost prijetila i kakva ih je sudbina čekala. Morali su pobjeći, ali ne vodoravno jer je *Go-Ahead* bio sporiji, već uzletom u najviše visine, gdje bi možda imali priliku umaknuti strašnome protivniku.

Tako se *Go-Ahead* podigao na visinu od pet tisuća metara. *Albatros* ga je slijedio u njegovom usponu i kako su novine pisale – čega se ja jako dobro sjećam – kružio je bočno oko balona, sve bliže sa svakim novim prelaskom. Hoće li balonu probiti krhki omotač i uništiti ga jednim udarcem?

Potom se *Go-Ahead*, oslobodivši se jednog dijela svog balasta, podigao za još tisuću metara. *Albatros* ga je dostigao završivši svoje nosive elise najvećom brzinom.

Odjednom nastade eksplozija. Omotač balona se raspuknuo pod pritiskom plina koji se previše raširio na toj visini, te je on, sad napola splasnut, padaо velikom brzinom.

A tada je *Albatros* strelovito krenuo prema njemu, ne da ga dokrajči, već da mu priskoči u pomoć. Da! Zaboravivši na osvetu, Robur je dostigao *Go-Ahead* i ljude u njemu, zgrabio Ujaka Prudenta, Phila Evansa i aeronauta, te ih prenio na palubu

aeronefa. Potom je balon, gotovo ispuhan pao na tlo i kao neka velika krpa prekrio stabla u parku Fairmount.

Publika je ostala bez daha od uzbuđenja i straha!

Što li će se dogoditi sada kada su predsjednik i tajnik Instituta Weldon opet bili u Roburovim šakama? Hoće li ih Robur ponovo odvesti sa sobom zračnim prostranstvom, ovoga puta zauvijek?

Ovo je pitanje odmah potom razriješeno. Nakon što je nekoliko minuta mirovao na visini od pet ili šest stotina metara, *Albatros* se počeo spuštati, kao da je namjerao pristati na čistinu u parku Fairmount. Ako bi on, međutim, došao na dohvati bijesne gomile, hoće li se ova dovoljno suzdržati da se ne obruši na aeronef kako bi se dočepala Robura Osvajača?

Albatros se i dalje spuštao i kada se našao na samo par metara od tla zaustavio se tako da su ga nosive elise držale na mjestu.

Krenuo je opći pokret prema čistini.

Potom se začu Roburov glas i evo što je on tada doslovce izgovorio:

– Građani Sjedinjenih Država, predsjednik i tajnik Instituta Weldon su opet u mojim rukama. Kada bih ih zadržao, ja bih samo izvršio svoje pravo osvete. Ali, po bijesu kojega je u njihovoј duši izazvao uspjeh *Albatrosa*, shvatio sam da stanje ljudskog duha još nije spremno za revoluciju kakvu će osvajanje zraka jednoga dana izazvati. Ujače Prudente i Phile Evanse, vi ste slobodni!

Predsjednik i tajnik Instituta Weldon, te aeronaut Tinder u trenu skočiše na zemlju, a aeronef se popne desetak metara od tla, van svakog dosega gomile.

Robur tada nastavi ovim riječima:

– Građani Sjedinjenih Država, moj eksperiment je gotov, ali sve se mora dogoditi u pravo vrijeme. Ja sam pokušao oduprijeti se suprotstavljenim i podijeljenim interesima, ali sam došao prerano. Odlazim i odnosim svoju tajnu sa sobom. Ali ona neće biti izgubljena za čovječanstvo, ona će njemu pripasti onoga dana kada čovječanstvo bude dovoljno obrazovano da iz nje izvuče koristi i dovoljno mudro da je nikada ne zlouporabi. A sad vas pozdravljam, građani Sjedinjenih Država!

Potom je *Albatros*, uzdignuvši se elisama, snagom propelera nestao na istoku, ispraćen burnim usklicima divljenja.

Htjedoh prenijeti posljednji prizor do sitnih pojedinosti, jer se iz njega može prepoznati duh ovoga čudnog svata. Tada se nije činilo da on gaji neprijateljske osjećaje prema čovječanstvu. Odlučio je sve prepustiti budućnosti. Ali, zasigurno, u njegovom se držanju moglo osjetiti nepokolebljivo samopouzdanje genija i ogromni ponos što mu je davala njegova nadljudska moć.

Stoga ne čudi da su ti njegovi osjećaji postupno postali toliko snažni da je on mislio kako će pokoriti svijet, kao što, uostalom, pokazuju njegovo posljednje pismo i

njegove ozbiljne prijetnje. Trebamo li, dakle, pretpostaviti kako je vremenom opsjednutost njegova uma narasla do zastrašujuće mjere i da bi ga mogla dovesti do najgorih istupa?

Što se zbivalo nakon *Albatrosova* odlaska sada bih, prema svemu što sam doznao, lako mogao zamisliti. Ovaj izvanredni izumitelj nije se zadovoljio samo letećim strojem, koliko god savršen taj stroj bio. Zamislio je izgraditi stroj sposoban za kretanje po kopnu, po vodi i pod vodom, kao i zrakom. I vjerojatno je na gradilištu na otoku X neko odabrano osoblje, spremno čuvati tajnu, uspjelo sastaviti stroj sposoban za ovaku četverostruku preobrazbu. Zatim je drugi *Albatros* uništen, i to bez sumnje upravo u ovoj udolini u Velikom Eyry, na nedostupnom mjestu. Potom se na cestama Sjedinjenih Država, u okolnim morima i u zračnom prostoru Amerike pojavila *Strava*. A zna se pod kakvim je uvjetima ona utekla kroz zrak od uzaludne potjere na jezeru Erie, dok sam ja bio njen zarobljenik!



XVII. poglavlje

U IME ZAKONA!

Kakav će biti ishod pustolovine u kojoj sam se našao? Bih li ja mogao učiniti išta da je privedem kraju, prije ili kasnije? Nije li sve bilo samo u Roburovim rukama? Ja najvjerojatnije neću imati priliku pobjeći, kao što su imali Ujak Prudent i Phil Evans na otoku Chatham. Morao bih čekati, samo dokle?

U svakom slučaju, ako je moja znatiželja donekle i bila zadovoljena, to se odnosilo samo na tajnu Velikog Eyry. Sada kada sam se našao unutar njegovih litica doznao sam uzrok onih pojava što su se mogle vidjeti u području Blue Ridge planina. Bio sam siguran kako ni farmerima u ovome kraju Sjeverne Karoline, kao ni stanovnicima Pleasant Gardena i Morgantona, ne prijeti nikakva opasnost od erupcije ili potresa. Nikakva podzemna sila nije djelovala iz njegove utrobe. Nije bilo nikakvog kratera u ovom kutku Alleghenija. Veliki Eyry je samo bio utočište Robura Osvajača. On je ovo nepristupačno gnijezdo, u kojem je držao materijal i namirnice, otkrio vjerojatno pukim slučajem, tijekom jednoga od svojih zračnih putovanja, utočište koje je valjda bilo sigurnije i od otoka X u Tihome oceanu.

Ali, da, premda sam otkrio tajnu o čudesnom prijevoznom sredstvu i raznim načinima njegova kretanja, što sam na kraju doista znao o njemu? Pretpostavimo li kako je njegov višestruki mehanizam pokretao elektricitet, te da je on, poput *Albatrosa*, elektricitet dobivao iz okoline, kako je taj mehanizam radio? Nisu mi dopustili, a sva-kako neće ni dati da to vidim.

Glede moje slobode i pitanja hoće li mi ona biti vraćena jednog dana, ovako rekoh sam себi:

– Robur svakako namjerava ostati nepoznat. Što se tiče načina na koji bi on mogao upotrijebiti svoj stroj, uvezši u obzir njegove prijetnje, bojam se da možemo očekivati više zla nego dobra! U svakome slučaju, on će i dalje htjeti ostati nepoznat, kao što je to htio biti i do sada! Samo, jedan je čovjek bio u stanju povezati identitet Gospodara Svijeta s Roburom Osvajačem: a taj čovjek sam ja, njegov zarobljenik, s pravom da ga uhitim i dužan staviti mu ruku na rame u ime zakona!

S druge strane, jesam li mogao očekivati kakvu pomoć izvana? Očito ne. Vlasti su

dosad morale znati sve što se zabilo u rukavcu Black Rock. Moji agenti John Hart i Nab Walker sigurno su se vratili u Washington zajedno s Wellsom. Gospodin Ward, obaviješten o svemu, svakako nije imao iluzija o mojoj sudbini, a njeno pitanje se moglo riješiti na ova dva načina:

Ili sam se bio utopio u vodama jezera Erie kada me povuklo uže dok je *Strava* napuštala rukavac; ili su me izvukli na *Stravu* te sam pao u šake njenog kapetana.

U prvom slučaju nije im preostalo ništa do ožaliti gubitak Johna Strocka, glavnog inspektora policije u Washingtonu.

U drugom, kako su se mogli nadati da će me ikada opet vidjeti?

Kako što je već rečeno, te je noći i sljedećeg dana *Strava* plovila površinom jezera Erie. Oko četiri sata, u blizini Buffala za njom su se u potjeru dala dva razarača. Ona im je bježala povećavajući brzinu i roneći. Slijedili su je između obala Niagare i prestali tek kada je vodena struja prijetila da ih odvuče do slapova. Dan se bližio kraju i što su oni na razaračima mogli misliti osim da je *Strava* završila na dnu vodenog ponora? Uostalom, kako je već pala noć, sve je išlo na ruku pretpostavke da nitko nije spazio leteći stroj kada je uzletio preko *Potkove*, kao ni tijekom njegova zračnog putovanja do Velikog Eyry.

Bi li išta vrijedilo da pokušam ispitati Robura? Bi li me on uopće saslušao? Zar nije dovoljno to što mi je dobacio svoje ime, koje je, po njemu, sve objašnjavalo?

Dan je protekao bez najmanje promjene. Robur i njegovi ljudi radili su oko stroja čiji su uređaji zahtijevali razne popravke. Zaključio sam da će uskoro opet krenuti i mene povesti sa sobom. Naravno, mogli bi me ostaviti na dnu ove udoline, iz koje ne bih mogao izaći, ali gdje bi mi materijalni uvjeti omogućavali život još mnogo dana...

Ono na što sam naročito pazio bilo je moralno stanje tog Robura, koje kao da se nalazilo pod utjecajem stelnog zanosa. Što se sve kuhalo u njegovom mozgu u neprestanom previranju? Kakve je planove spremao za budućnost? Kamo li je namjeravao krenuti? Hoće li doista izvršiti prijetnje navedene u pismu – prijetnje, očito, jednoga luđaka?

Noć toga prvog dana proveo sam na ležaju od suhe trave u jednoj od špilja Velikog Eyry, u kojoj je bilo dovoljno hrane za mene. Drugoga i trećega kolovoza radovi su se nastavili, a Robur i njegovi drugovi bili su toliko zauzeti poslom da su jedva razmijenili koju riječ. Takoder su krenuli obnavljati zalihe, spremajući se možda na dužu odsutnost. Tko bi znao hoće li *Strava* sad preko nepreglednih prostranstava, ako se njen kapetan namjerava vratiti na onaj otok X na Pacifiku? Katkad sam ga viđao kako zamišljeno gleda preko stjenovitog bedema, zastaje i podiže šaku prema nebu, kao da prijeti Bogu misleći da s njim dijeli carstvo svijeta! Zar ga njegova neizmjerna oholost neće odvesti u ludilo – ludilo koje ni njegovi drugovi, ništa manje čudnovati, neće moći obuzdati? U kakve se sve nevjerojatne pustolovine oni ne bi

upuštali? Zar se on već nije smatrao moćnijim od onih elemenata kojima je tako smjelo već prkosio, onda kada je na rapolaganju imao tek aeronef? A sada, zar mu zemlja, voda i zrak nisu pružali beskrajno polje na kojem ga nitko ne bi mogao slijediti?

Bojao sam se stoga budućnosti, strahovao od najveće katastrofe. Da sam bar mogao pobjeći iz Velikog Eyry prije nego li me odvuku na neko novo putovanje! A kako pobjeći dok *Strava* leti ili plovi, osim možda ako bi osrednjom brzinom vozila nekom cestom? Slaba nada, složit će se!

Kao što je poznato, od našega dolaska u Veliki Eyry pokušavao sam od Robura dobiti odgovore na pitanja koja su me zanimala, ali uzalud. Toga sam se dana odlučio za novi pristup.

Poslijepodne sam šetao amo-tamo pred ulazom u glavnu špilju udoline. Stajavši na ulazu, Robur me je uporno pratio očima. Je li to značilo da ima namjeru razgovarati sa mnom?

Prišao sam mu.

– Kapetane, – rekoh – pitao sam vas jedno pitanje na koje niste htjeli odgovoriti... Stoga vas sad opet pitam: što namjeravate sa mnom?

Stajali smo tako lice u lice, na dva koraka. Prekriženih ruku buljio je u mene da sam se sledio od njegova pogleda. Prestravio, moglo bi se reći! To nije bio pogled nekog razumnog čovjeka, već pogled u kojemu nije bilo ničega ljudskog!

Ponovih mu pitanje odlučnijim tonom. Na trenutak mi se učinilo da će Robur prekinuti šutnju.

– Što vi namjeravate sa mnom? Hoćete li me pustiti na slobodu?

Očito je Robur bio obuzet nekom mišlju koja ga više nije napuštala. Onaj pokret koji sam primijetio da je učinio dok je obilazio udolinu, onu kretnju kad je šakom posegnuo prema nebu, ponovio je još jednom. Činilo se kao da ga neka neodoljiva sila vuče prema nebeskim visinama i da on više ne pripada zemlji već da je predodređen za život u nebeskom prostranstvu, kao vječiti stanar atmosferskih slojeva.

I bez da mi odgovori, kao da me nije ni čuo, Robur uđe u špilju gdje mu se pridruži Turner.

Koliko li će trajati *Stravin* boravak, bolje reći odmor, u Velikom Eyry? To nisam znao. Primijetio sam, međutim, da su popodne trećeg kolovoza završili popravak i čišćenje. Utrobu stroja nakrcali su zalihamama iz špilja u liticama. Potom su Turner i njegov drug u središte udoline prenijeli sve preostale stvari, materijal, prazne sanduке, ostatke građe, drvene komade što su nedvojbeno potjecali od nekadašnjeg *Albatrosa*, žrtvovanog za novi pokretni stroj. Ispod te hrpe nalazio se debeli sloj suhe trave. Sinula mi je misao da se Robur spremja zauvijek napustiti ovo sklonište.

I doista, on je znao da je Veliki Eyry privukao pozornost javnosti i da je već bilo

pokušaja da ga se posve istraži. Nije li se on sad bojao da će jednog dana neki ponovljeni pokušaj urođiti plodom i da će napisljetu netko prodrijeti u njegovo sklonište, ne želeći iza sebe ostaviti ni traga svojih postrojenja?

Sunce je nestalo iza vrhova planina Blue Ridge. Njegove zrake osvjetljavale su još samo vrh Black Dome što se uzdizao na sjeveroistoku. Vjerojatno je *Strave* čekala noć pa da se vine u let. Nitko nije znao da se ona od automobila ili plovila mogla pretvoriti u letjelicu. Uostalom, dosad još nitko nije ni vidio da leti. Hoće li se u tom svom četvrtom obliku otkriti tek onda kada Gospodar Sviljeta poželi ostvariti svoje bezumne prijetnje?

Oko devet sati crni je mrak zavladao kamenim bedemom. Nije bilo ni zvjezdice na nebu zastrtom gustim oblacima donešenim vjetrom s istoka. Prolazak *Strave* neće se vidjeti ni s američkih područja, ni s okolnih mora.

Tog trenutka Turner se približi lomači podignutoj u središtu i zapali sloj trave.

Sve plane za tili čas. Usred gustog dima plameni jezici dizaše se preko litice Velikog Eyry. Opet su stanovnici Morgantona i Pleasant Gardena mogli pomisliti da se ponovno otvorio krater s plamenom što najavljuje blisku erupciju!

Promatrao sam oganj i slušao kako pucketanje para zrak. A promatrao je i Robur, stajavši na palubi *Strave*. Turner i njegov drug u vatru su opet bacali ostatke koje je silina ognja odbacivala na tlo.

Malo pomalo žar se smanjio. Na kraju je tek tinjalo pod debelim slojem pepela i u mrkloj noći opet je zavladaala tišina.

Iznenada me netko uhvati za ruku. Turner me vukao prema stroju. Svaki otpor bio bi uzaludan, a uostalom, i to je bilo bolje od pomisli da bih mogao ostati zatočen u ovoj kotlini bez hrane!

Tek što sam ja zakoračio na palubu ukrcaše se i Turner i njegov drug, koji stade naprijed, dok se Turner spusti u strojarnicu osvjetljenu električnim sijalicama, čija svjetlost nije prodirala napolje.

Sam Robur stajao je na krmi, na dohvatz upravljača, spremam dati brzinu i smjer kretanja.

A ja sam se morao spustiti u svoju kabinu, čiji su kapak zatvorili. Ni te noći, kao i onda kada smo pošli preko slapova Niagare, neće mi dopustiti da promatram kretanje *Strave*.

Međutim, premda nisam mogao vidjeti što se događalo na palubi, ipak sam mogao čuti buku motora. Čak sam osjetio da se stroj polako uzdiže i gubi dodir s tlom. Malo se zaljuljao; potom su se donje turbine počele okretati nevjerojatnom brzinom, dok su ogromna krila klepetala savršeno pravilno.

Tako je *Strave*, vjerojatno zauvijek, napustila Veliki Eyry i „otisnula se“, kako se obično kaže za lađu kad zaplovi morem. Letjelica je letjela iznad dvostrukog lanca Al-

leghenija i sigurno neće napuštati više slojeve dok ne preleti planinski reljef ovoga dijela teritorija.

Ali u kojem je pravcu ona pošla? Dominiraju li u njenom letu široke ravnice Sjeverne Karoline, na putu prema Atlantskom oceanu? Ili je ona krenula u suprotnom pravcu, na zapad pa preko Tihog oceana? Nije li možda pošla na jug prema obalama Meksičkog zaljeva? Kad se razdani, kako će znati iznad kojeg se mora nalazi, ako posvuda bude samo nebo i voda?

Prošlo je tek nekoliko sati, samo što se meni činilo da su beskrajni! Nisam tražio zaborav u snu. Brojne su mi misli, većinom rastresene, morile dušu. Osjećao sam da letim u nevjerojatno, putujući na zračnoj nemani! Koliko će ona prevaliti u ovoj beskrajnoj noći brzinom kakvu je imala?

Sjetio sam se nevjerojatnog putovanja *Albatrosa*, kako ga je objavio Institut Weldon u memoarima Ujaka Prudenta i Phila Evansa! Sve ono što je Robur Osvajač mogao učiniti svojim aeronefom, mogao je još lakše ovom letjelicom, s kojom je istovremeno bio gospodar zemlje, mora i zraka!

Konačno su i prve zrake zore obasjale moju kabinu. Hoće li mi biti dopušteno da izađem, da zauzmem svoje mjesto na palubi, kao onda dok smo plovili površinom jezera Erie?

Gurnuo sam kapak i on se otvorio.

Provirih do struka. Oko *Strave* samo nebo i more na obzoru.

Letjeli smo iznad oceana, na visini između kakvih tri stotine i četiri stotine metara.

Nisam video Robura, vjerojatno zauzetog u strojarnici.

Za kormilom je bio Turner, a njegov drug na prednjem dijelu palube.

Čim sam se popeo na palubu, video sam ono što nisam bio u mogućnosti vidjeti za noćnog putovanja od slapova Niagare do Velikog Eyry – rad tih moćnih krila, što su udarala s desnog i lijevog boka, dok su se istovremeno turbine ispod trupa vrtile u zraku.

Prema položaju sunca koje se nalazilo nekoliko stupnjeva iznad obzora, mogao sam primijetiti da putujemo prema jugu. Prema tomu, ako se ovaj pravac nije mijenjao otkako je *Strava* izašla iz litica, pod našim se nogama to pružao Meksički zaljev.

Izgledalo je da će biti vruć dan dok su se na zapadu dizali krupni olovni oblaci. Ovi znakovi mogućeg nevremena nisu promakli ni Roburu, koji je izašavši na palubu oko osam sati, zamijenio Turnera. Možda se sjetio vrtloga u kojem je umalo izgubio *Albatros* i strašne ciklone iz koje se čudom spasio kod obala Antarktike?

Istina, ono što ne bi mogao učiniti aeronef, ova letjelica bi mogla. Ona bi napustila više slojeve gdje su se elementi tukli i spustila se na površinu mora. A ako bi je tamo valovi grubo bacali, ona bi mir našla u tihim dubinama.

Uostalom, činilo se kako Robur, kao poznavatelj meteoroloških prilika, prema ne-

kim pokazateljima nije smatrao da će biti nevremena. *Strava* je bila prava morska ptica, poput fregate ili morske lastavice što se odmara na valovima, s tom razlikom što njeni metalni organi, pokretani neiscrpnim elektricitetom, nisu poznavali umor.

Štoviše, ogromno vodeno prostranstvo bilo je pusto. Sve do krajnjih granica obzora nije bilo nijednoga jedra, niti traga dima. Prolazak letjelice kroz zrak nije mogao biti primijećen.

Tijekom poslijepodneva nije se dogodilo ništa neobično. *Strava* se kretala tek osrednjom brzinom. Nisam mogao iščitati kapetanove namjere. Nastavi li ovim smjerom, trebao bi naići neki od Velikih Antila, a potom u dnu zaljeva primorje Venezuele ili Kolumbije. No, što ako sljedeće noći letjelica nastavi zračnim putom preko dugačke prevlake Gvatemale i Nikaragve kako bi došla na otok X, negdje u vodama Pacifika?

Predvečer je sunce zalazilo na krvavocrvenom obzoru. More oko *Strave* je svjetlučalo, kao da ona u prolasku za sobom podiže oblake iskrice. Moglo se očekivati da će nas, kao što kažu mornari, „uhvatiti nevera“.

Takvo je, bez sumnje, bilo i Roburovo mišljenje. Umjesto da ostanem na palubi, morao sam se vratiti u svoju kabinu, čiji se otvor potom zatvorio.

Nekoliko trenutaka poslije, prema zvukovima što dopiraše s palube shvatio sam da će aparat zaroniti. I doista, pet minuta kasnije, on je tiho plovio u morskim dubinama.

Shrvan, više umorom nego brigama, pao sam u dubok san, ovoga puta prirodan, a ne san izazvan nekim uspavljujućim sredstvom.

Kada sam se probudio, ni sam ne znam nakon koliko sati, *Strava* još nije bila izronila na površinu mora.

Na izranjanje nije trebalo dugo čekati. Dnevna svjetlost prodrla je kroz okno istovremeno kako se počelo osjećati ljunjanje koje su izazivali prilično jaki valovi.

Mogao sam zauzeti svoje mjesto kraj otvora te sam prvi pogled uputio prema obzoru.

Sa sjeverozapada se približavala oluja, nailazili su teški oblaci, kroz koje su sijevale munje. Čula se sad i grmljavina koja je još dugo odjekivala kroz prostor.

Ostadoh iznenaden, užasnut više nego iznenaden, brzinom kojom se oluja približavala. Kakva lađa jedva da bi imala vremena skupiti jedra kako je brzo i nemilosrdno oluja nailazila.

Odjednom se digao vjetar nečuvenom žestinom, kao da je silovito probio prepreku od oblaka. U trenu se uzburkalo divlje more. Razulareni valovi i njihove zapjenjene kriješte posve prekriše *Stravu*. Da se nisam čvrsto uhvatio za ogradu, odnijelo bi me more.

Moglo se učiniti samo jedno, pretvoriti stroj u podmornicu. Potražiti sigurnost i

mir desetak metara ispod površine. Prkositi dalje ovom razbješnjelom moru značilo bi uništenje.

Robur je stajao na palubi i ja sam samo čekao naredbu da se vratim u svoju kabину. Ali naredbe nije bilo. Čak nije bilo ni pripreme za zaronjavanje.

Oka sjajnijeg no ikad, nedirnut olujom, kapetan joj je gledao u lice, kao da joj prkositi, uvjeren da se nema čega bojati. Bilo je prijeko potrebno da *Strava* zaroni ne gubeći ni minutu, ali izgleda da Robur nije tako odlučio.

Ne! On je zadržao svoj oholi stav čovjeka koji u svom tvrdoglavom ponosu smatra da je iznad ili izvan čovječanstva! Vidjevši ga takvog pitao sam se, ne bez straha, nije li taj čovjek neko fantastično biće pristiglo iz natprirodnog svijeta!

U tom trenutku, usred fijuka vjetra i rike gromova, začu se iz njegovih usta:

– Ja... Robur... Robur... Gospodar Sviljeta!

I učinio je neki pokret kojeg Turner i njegov drug razumješe... Bila je to zapovijed koju su ovi nesretnici, ludi poput svog kapetana, bez okljevanja izvršili.

Rasklopiše se ogromna krila i letjelica poleti kao što je poletjela preko slapova Niagare. Samo, taj dan ona je uspješno izbjegla vrtloge slapova, a sada ju je njen bezumnji let vodio u vrtloge oluje.

Letjelica je letjela među tisućama munja, usred rike gromova u užarenom nebnu. Išla je kroz sav taj zasjepljujući bljesak, izložena udarcima gromova!

Robur se mirno držao. Uhvativši jednom rukom kormilo, a drugom ručicu regulatora, tjerao je on svoj stroj, uz snažno lupanje krila, u najjaču oluju, tamo gdje se elektricitet najsilovitije praznio između oblaka.

Trebalo je zaskočiti toga luđaka i sprječiti ga silom da odvede letjelicu u taj zračni pakao! Treba ga prisiliti da se spusti i da ispod površine potraži sigurnost koje više nije bilo ni u višim slojevima atmosfere, ni na površini mora! Jedino je ispod površine sigurno dočekati kraj ove strašne borbe elemenata!

Tada se u meni svi moji nagoni i strastveni osjećaj dužnosti uzbudiše do ludila! Da! Bila je to čista ludost, ali zar nisam trebao zaustaviti tog zlikovca, kojeg je moja zemlja stavila izvan zakona i koji je prijetio svijetu svojim strašnim izumom, zar ga nisam trebalo uhvatiti za vrat i privesti pravdi!? Jesam li ja bio ili nisam Strock, glavni policijski inspektor? I zaboravivši gdje sam, sam protiv trojice, usred razbješnjelog oceana, ja skočih prema krmi i glasom snažnijim od oluje užviknem hvatajući Robura:

– U ime zakona, vi...

Istoga trena *Strava* se zatrese kao da ju je pogodio silovit električni udar. Podrhtavala je kao što čovjekovo tijelo podrhtava od udarca struje. Stroj, pogoden usred sklopa, stao se raspadati na sve strane.

U *Stravu* udariše gromovi, jedan za drugim, te ona slomljenih krila i razbijenih

turbina, s visine veće od tri stotine metara pade u dubine zaljeva!

XVIII. poglavje

ZAVRŠNA RIJEČ STARE GRAD

Kad sam došao k sebi, nakon tko zna koliko duge nesvjestice, u kabini gdje me smjestiše skupina mornara okruživala je moju postelju.

Jedan me časnik kraj mog uzglavlja stade ispitivati, i ja sam, povrativši pamćenje, krenuo odgovarati na njegova pitanja.

Sve sam im kazao, sve! I očito su ovi koji su me slušali mislili da imaju posla s ne-sretnikom čiji se razum nije vratio zajedno sa životom!

Nalazio sam se na parobrodu *Ottawa*, koji je plovio Meksičkim zaljevom i išao za New Orleans. Dok je bježao od oluje njegova je posada spazila olupinu za koju sam se držao i prihvatala me na brod.

Ja sam bio spašen, ali su Robur Osvajač i njegova dva druga u vodama zaljeva skončali svoj pustolovni život. Tako je zauvijek nestao Gospodar Svijeta, pogoden gromom kojem se usudio prkositi u zračnome prostranstvu, odnijevši u ništavilo tajnu svoga nevjerojatnog stroja!

Pet dana kasnije, *Ottawa* je stigla pred obale Louisiane, te se desetog kolovoza ujutro usidrila u luci.

Oprostivši se od časnika parobroda, sjeo sam na vlak za Washington, moj rodni grad, kojeg sam više nego ikada prije opet želio vidjeti!

Odmah sam otišao u sjedište policije, željan prvo posjetiti gospodina Warda.

Koliko je bilo iznenadenje, čuđenje i radost mojega šefa kada me ugledao na vratima ureda! Zar on, na temelju izvješća mojih agenata, nije imao već dovoljno razloga vjerovati da sam ja nastradao u vodama jezera Erie?

Upoznao sam ga o svemu što se dogodilo nakon moga nestanka – o potjeri razarača po jezeru, o prelijetanju *Strave* preko slapova Niagare, o zaustavljanju unutar litica Velikog Eyry, o katastrofi za vrijeme oluje nad Meksičkim zaljevom. On je tako doznao da je stroj što ga je izgradio taj genij Robur mogao ići zrakom, jednako kao što je mogao ići kopnom i morem...

Nije li posjedovanje takvoga stroja doista moglo opravdati naziv Gospodara Svije-

ta, naziv koji je njegov stvoritelj sebi bio dao? Sada je bilo jasno kako bi javna sigurnost neprestano bila ugrožena jer su sve obrambene mjere prema takvom stroju bile manjkave.

Ali oholost koja je u tom nevjerojatnom čovjeku postepeno bujala natjerala ga je u borbu s najstrašnjim elementom i bilo je pravo čudo što sam ja živ i zdrav izašao iz te užasne katastrofe.

Gospodin Ward gotovo da nije mogao vjerovati u moju priču.

– Konačno, dragi moj Strock, – rekao je – vi ste se vratili i to je najvažnije! Nakon toga čuvenog Robura, vi ste junak dana! Nadam se samo da vam to neće udariti u glavu, ta taština, kao tom ludom izumitelju...

– Neće, gospodine Ward – odgovorio sam. – Ali složili biste se da se još nikada jedan radoznao čovjek, željan zadovoljiti svoju radozNALost, nije našao pred takvim iskušenjem.

– Slažem se, Strock! Vi ste otkrili tajnu Velikog Eyry i *Stravine* preobrazbe! Na nesreću, tajne toga Gospodara Svijeta mrtve su zajedno s njim...

Iste večeri novine diljem Unije objavile su opis mojih pustolovina, u čiju vjerodostojnost nije moglo biti sumnje, te ja doista postadoh, kao što reče gospodin Ward, junak dana.

U jednima je pisalo: „Zahvaljujući inspektoru Strocku, Amerika drži policijski rekord. Dok drugdje istražuju s više ili manje uspjeha samo na kopnu i na moru, američka se policija, goneći zločince, spustila u dubine jezera i oceana i k tome letjela kroz zrak...“

Postupajući onako kako sam upravo ispri povijedao, jesam li učinio išta što koncem ovoga stoljeća neće činiti moje buduće kolege?

Lako je zamisliti kako me dočekala moja stara domaćica kad sam se vratio svojoj kući u Dugoj ulici. Kad sam se ondje ukazao – zar to nije prikladna riječ? – ja sam pomislio da će dobru ženu udariti kap! Zatim, nakon što me saslušala, očiju vlažnih od suza, zahvalila je providnosti što me spasila od tolike opasnosti!

– Pa, dobro, gospodine – reče mi – jesam li ja imala pravo?

– Pravo, dobra moja Grad? U čemu?

– Kad sam rekla da je Veliki Eyry vražje utočište.

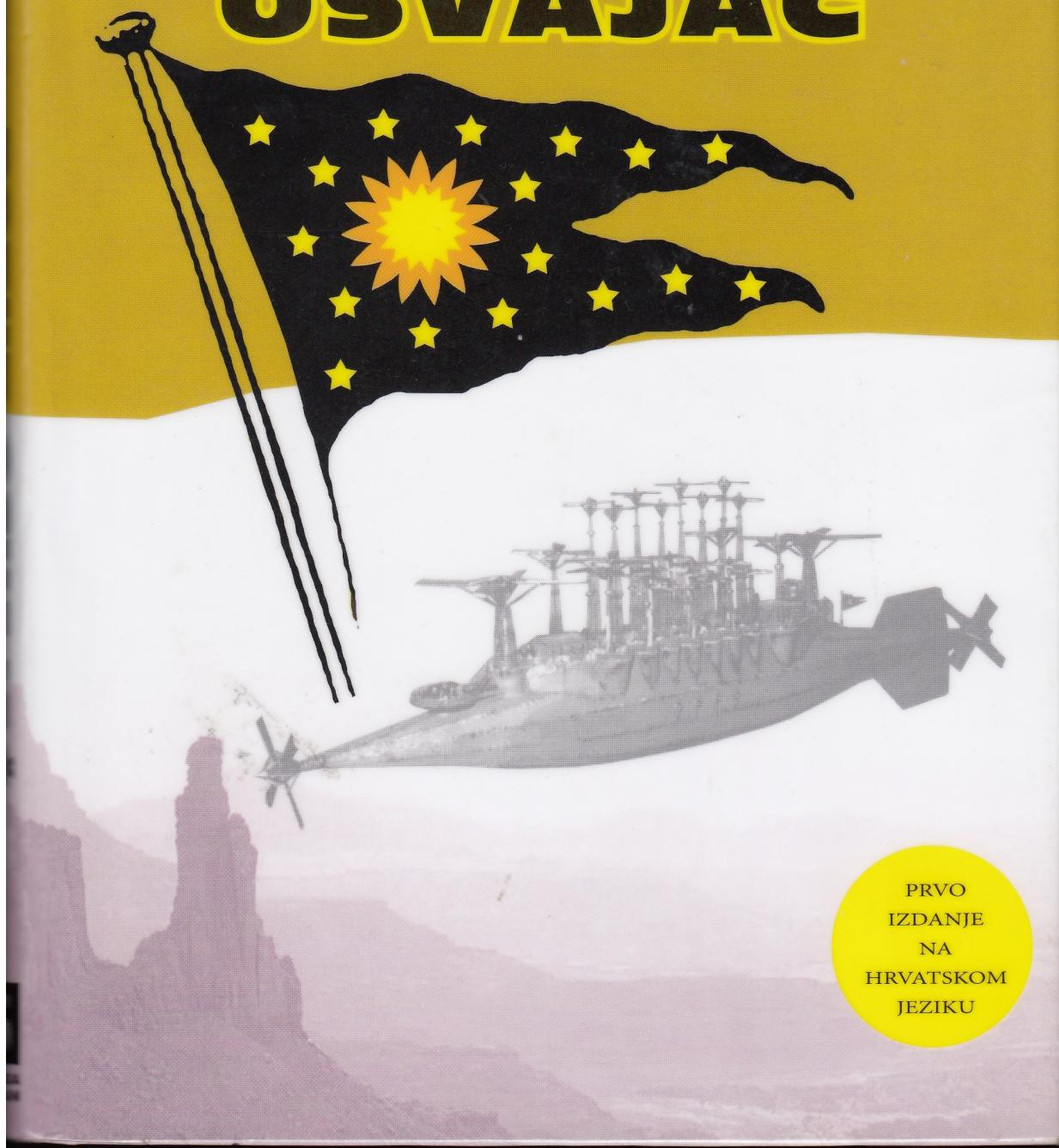
– Ma ne, taj Robur nije bio vra...

– Ah dobro, – prekinu me stara Grad – ali bi ga itekako mogao biti dostojan!

**Nabavite prvi
dio uzbudljive
pustolovine
koja vas
upoznaje
s Roburom
osvajačem!**

Jules Verne

ROBUR OSVAJAČ



PRVO
IZDANJE
NA
HRVATSKOM
JEZIKU

**Prema romanima
Robur Osvajač i
Gospodar svijeta
godine 1961.
snimljen je film
"Gospodar svijeta"
(Master of the
World), a glavne
uloge u filmu igraju
Vincent Price i
Charles Bronson.
Iako filmski
okvir ne slijedi
vjerno književne
predloške, film
povezuje događaje
iz oba romana.**

Sva izdanja u nakladi Selman možete nabaviti u svim bolje opremljenim knjižarama, a također i naručiti na broj telefona 098 1627 933, na email: selman-doožh-1.hr,
kao i putem internetske stranice www.selman.hr

BalkanDownload.org

American International

IN THE TRADITION OF
“20,000 LEAGUES UNDER THE SEA”
AND “AROUND THE WORLD IN 80 DAYS”
NOW—THE FANTASTIC, FABULOUS

JULES VERNE'S
MASTER OF THE WORLD

IN MAGNACOLOR

starring **VINCENT PRICE**

...ROBUR THE CONQUEROR!



CHARLES BRONSON • HENRY HULL • MARY WEBSTER • DAVID FRANKHAM • Directed by WILLIAM WITNEY • Produced by JAMES H. NICHOLSON • Screenplay by RICHARD MATHESON • Music by LES BAXTER

COPYRIGHT © 1961 AMERICAN INTERNATIONAL PICTURES PRINTED IN U.S.A.

6-120

Property of National Service Center, Library of Congress, Washington, D.C.
The authorship of this picture or part thereof, may be claimed under copyright laws.

6-127

Sadržaj

GOSPODAR SVIJETA	2
I. poglavlje ŠTO SE DOGAĐA U PLANINAMA	4
II. poglavlje U MORGANTONU	10
III. poglavlje VELIKI EYRY	17
IV. poglavlje NATJECANJE AUTOMOBILISTIČKOG KLUBA	26
V. poglavlje NA OBALAMA NOVE ENGLSKE	32
VI. poglavlje PRVO PISMO	39
VII. poglavlje A SADA NEŠTO TREĆE	44
VIII. poglavlje PO SVAKU CIJENU	51
IX. poglavlje DRUGO PISMO	58
X. poglavlje IZVAN ZAKONA	59
XI. poglavlje NA ZADATKU	64
XII. poglavlje RUKAVAC BLACK ROCK	71
XIII. poglavlje NA PALUBI STRAVE	78
XIV. poglavlje NIAGARA	84
XV. poglavlje ORLOVO GNIJEZDO	91
XVI. poglavlje ROBUR OSVAJAČ	97
XVII. poglavlje U IME ZAKONA!	105
XVIII. poglavlje ZAVRŠNA RIJEČ STARE GRAD	113